

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Zhodnocení vývoje dávek poskytovaných rodinám s dětmi v České republice

Evaluation of the Development of Benefits Provided to Families with Children in the Czech
Republic

Student: Ing. Lucie Hejdová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Ivana Vaňková, Ph.D.

Ostrava 2019

Zadání diplomové práce

Student:

Ing. Lucie Hejdová

Studijní program:

N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202T055 Veřejná ekonomika a správa

Téma:

Zhodnocení vývoje dávek poskytovaných rodinám s dětmi v České republice

Evaluation of the Development of Benefits Provided to Families with Children in the Czech Republic

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika systému sociálního zabezpečení v ČR
3. Vývoj poskytované podpory a dávek rodinám s dětmi
4. Zhodnocení vývoje poskytované podpory a dávek rodinám s dětmi
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KOLDINSKÁ, Kristina a Petr TRÖSTER. *Právo sociálního zabezpečení*. 7., přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-692-0.

POTŮČEK, Martin et al. *Public policy: a comprehensive introduction*. Prague: Karolinum Press, 2017. ISBN 978-80-246-3556-9.

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných: s komentářem a příklady*. 8., aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2018. 159 s. ISBN 978-80-7554-127-7.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Ivana Vaňková, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2018

Datum odevzdání: 26.04.2019

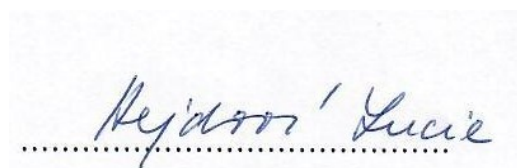

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce. Uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Ostravě dne 30. června 2019

A rectangular box containing a handwritten signature in blue ink. The signature is written in a cursive style and reads "Hejdová Lucie". Below the signature is a horizontal dotted line.

Ing. Lucie Hejdová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce paní Ing. Ivaně Vaňkové, Ph.D. za odborné vedení, užitečné rady, připomínky a projevenou ochotu a trpělivost při vedení této diplomové práce.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	CHARAKTERISTIKA SYSTÉMU SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ V ČR	9
2.1	SOCIÁLNÍ POLITIKA	9
2.2	SOCIÁLNÍ OCHRANA A SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	10
2.3	PRÁVNÍ PŘEDPISY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ.....	11
2.4	SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ V ČR.....	12
2.4.1	<i>Diverzifikace právních vztahů sociálního zabezpečení v ČR</i>	<i>12</i>
2.4.2	<i>Systém sociálního zabezpečení v ČR.....</i>	<i>13</i>
2.5	SOCIÁLNÍ UDÁLOSTI, KTERÉ OVLIVŇUJÍ POSKYTOVÁNÍ DÁVEK RODINÁM S DĚTMI	14
2.5.1	<i>Přímá a nepřímá podpora rodiny s dětmi</i>	<i>14</i>
2.6	DÁVKY POSKYTOVANÉ Z NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ	15
2.6.1	<i>Peněžitá pomoc v mateřství.....</i>	<i>16</i>
2.6.2	<i>Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství.....</i>	<i>18</i>
2.6.3	<i>Ošetřovné</i>	<i>19</i>
2.6.4	<i>Dávka otcovské poporodní péče – otcovská</i>	<i>21</i>
2.7	DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	21
2.7.1	<i>Vymezení základních pojmů a podmínek nároku dávek SSP.....</i>	<i>22</i>
2.7.2	<i>Přídavek na dítě</i>	<i>24</i>
2.7.3	<i>Porodné.....</i>	<i>25</i>
2.7.4	<i>Rodičovský příspěvek</i>	<i>26</i>
2.7.5	<i>Pohřebné.....</i>	<i>28</i>
2.7.6	<i>Dávky, které již pozbyly účinnosti.....</i>	<i>28</i>
2.8	DÁVKY PĚSTOUNSKÁ PÉČE	30
2.8.1	<i>Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....</i>	<i>31</i>
2.8.2	<i>Odměna pěstouna.....</i>	<i>32</i>
2.8.3	<i>Příspěvek při převzetí dítěte.....</i>	<i>32</i>
2.8.4	<i>Příspěvek na zakoupení motorového vozidla</i>	<i>33</i>
2.8.5	<i>Příspěvek při ukončení pěstounské péče</i>	<i>33</i>
2.9	DÁVKY POSKYTOVANÉ RODINÁM S POSTIŽENÝMI DĚTMI.....	33
2.9.1	<i>Příspěvek na péči.....</i>	<i>34</i>
2.9.2	<i>Příspěvek na mobilitu.....</i>	<i>36</i>
2.9.3	<i>Příspěvek na zvláštní pomůcku</i>	<i>36</i>
2.9.4	<i>Průkaz osoby se zdravotním postižením</i>	<i>37</i>
2.10	NEPŘÍMÁ PODPORA RODIN S DĚTMI.....	38
2.10.1	<i>Daňové zvýhodnění na vyživované dítě</i>	<i>39</i>
2.10.2	<i>Sleva za umístění dítěte</i>	<i>40</i>
2.11	REGRESNÍ ANALÝZA	41

2.11.1	Jednoduchá lineární regrese	42
2.11.2	Vícerozměrná lineární regrese	42
3	VÝVOJ POSKYTOVANÉ PODPORY A DÁVEK RODINÁM S DĚTMI	44
3.1	VÝVOJ SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	45
3.2	VÝVOJ DÁVEK POSKYTOVANÝCH Z NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ.....	47
3.2.1	Peněžitá pomoc v mateřství.....	47
3.2.2	Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.....	57
3.2.3	Ošetrovné.....	62
3.2.4	Otcovská.....	68
3.3	VÝVOJ DÁVEK POSKYTOVANÝCH ZE SYSTÉMU STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	68
3.3.1	Přídavek na dítě	69
3.3.2	Porodné.....	80
3.3.3	Rodičovský příspěvek	86
3.3.4	Pohřebné.....	96
3.4	DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	98
3.4.1	Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....	100
3.4.2	Odměna pěstouna.....	106
3.4.3	Příspěvek při převzetí dítěte	110
3.4.4	Příspěvek na zakoupení motorového vozidla	111
3.4.5	Příspěvek při ukončení pěstounské péče	112
3.5	NEPŘÍMÁ PODPORA RODIN S DĚTMI	112
3.5.1	Sleva na dani na vyživované dítě	113
3.5.2	Sleva na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení.....	116
4	ZHODNOCENÍ VÝVOJE POSKYTOVANÉ PODPORY A DÁVEK RODINÁM S DĚTMI	117
4.1	DÁVKY POSKYTOVANÉ Z NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ.....	117
4.2	DÁVKY SSP	120
4.3	DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	122
4.4	NEPŘÍMÁ FINANČNÍ PODPORA.....	124
5	ZÁVĚR.....	125
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	127

1 ÚVOD

Těhotenství ženy a následné narození dítěte je zlomovým okamžikem v životě každého z nás. Rodiče milují své děti, oslavují jejich narození a přejí jim do života jen to nejlepší. Avšak s touto radostnou událostí je spjato i plno životních změn. Na změnu životního rytmu a stylu se každý z nás nějak připravuje a většinou i těší, ale stejně tak je důležité si uvědomit a připravit se na změnu z pohledu financí.

I přesto, že rodinná politika v České republice je při mezinárodním srovnání na vysoké úrovni, je potřebné si uvědomit, že narození dítěte s sebou nese novou etapu života nejen po emoční stránce, ale i po stránce ekonomické. Tuto novou životní etapu lze nazvat jako začátek období se zvýšenými finančními náklady a zároveň období ztráty či podstatného snížení příjmu rodiny z důvodu poklesu příjmu rodiče, který bude pečovat o dítě v prvních letech jeho života. Mnoho lidí tuto velkou životní změnu podceňuje a dostatečně se na ni nepřípraví. V praxi se následně setkáváme s různými životními dopady a osudy rodin, které se snaží rodinná politika v podobě poskytovaných dávek rodinám s dětmi zmírnit.

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že sociální tematika ve spojitosti s podporou rodin s dětmi nabývá na intenzitě a měla by být prioritou každé moderní společnosti. Rozsah financování rodin s dětmi je ekonomický a společenský problém, který má dopady na veřejné finance, potřeby občanů na správu systému sociálního zabezpečení v ČR. Tyto aspekty jsou stěžejními důvody pro výběr daného tématu.

Diplomová práce by prvotně měla zjednodušit pohled a usnadnit orientaci v systémech a jednotlivých dávkách, které jsou poskytovány rodinám s dětmi.

Cílem diplomové práce je zanalyzovat systém dávek poskytovaných rodinám s dětmi včetně jejich historického vývoje a zhodnotit, která legislativní úprava byla nejefektivnější a nejméně zneužitelná. Srovnáním vývoje legislativy a vynaložených finančních prostředků na jednotlivé dávky bude snaha najít optimální řešení a učinit návrhy na změny, které by pomohly efektivně ušetřit veřejné finanční zdroje. Důležitou podmínkou však zůstane, aby se i nadále dostávalo přiměřené pomoci rodinám zatíženým předvídatelnými i nahodilými sociálními událostmi.

Dílčím cílem bude zjistit, zda výdaje vynaložené v jednotlivých letech na sledované dávky sociálního zabezpečení mají návaznost na vývoj minimální mzdy a na vývoj průměrné mzdy v národním hospodářství. Dalším dílčím cílem bude ověřit, zda pravidla pro ošetrovné nebyla v minulosti nastavena efektivněji a nedochází ke zneužívání dávky v souvislosti s vynaloženými finančními prostředky. Třetím dílčím cílem bude zjistit, zda dávky péčovské

péče jsou nastaveny tak, aby pomáhaly potřebným a nebyly zbytečně zneužívány např. ekonomicky neaktivními osobami, nebo aby se z určité části ekonomicky aktivních obyvatel nestaly osoby závislé na dávkách poskytovaných systémem. Na základě analýzy legislativy bude možné zhodnotit, zda dávky poskytované ze systému ve stávajícím znění jsou nezbytné.

Zdrojová data budou testována komparativní horizontální a vertikální analýzou dat a statistickou metodou jednoduché a vícerozměrné lineární regrese. Vývoj vynaložených finančních prostředků na jednotlivé dávky bude zachycen i pomocí míry růstu.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol, přičemž první kapitolou je úvod, pátou kapitolou je závěr, ve kterém jsou shrnuty zjištěné poznatky.

Druhá kapitola bude věnována sociálnímu zabezpečení v ČR. Obsahem bude identifikace systémů, ze kterých je přípustné finanční plnění, a definování sociálních událostí, které mají vliv na poskytování dávek rodinám s dětmi. Stěžejní část kapitoly bude věnována dávkám vyplácených ze systému nemocenského pojištění, dávkám státní sociální podpory, dávkám péčovské péče a dávkám poskytovaným rodinám se zdravotně postiženými dětmi ve znění k 30. červnu 2019. Pro teoretickou část byly zdroji informací platné právní předpisy, odborná literatura, informace poskytované Ministerstvem práce a sociálních věcí a odborné články.

Následující kapitola bude věnována legislativnímu vývoji dávek poskytovaných rodinám s dětmi a změnám, které novely do systémů přinesly. V práci bude poukázáno u jednotlivých dávek, zda předchozí legislativa a pravidla nárokovosti dávek nebyla ekonomicky a společensky přípustnější, než je tomu v roce 2019. Snaha bude najít věcný pohled na systém z pohledu oprávněného i z pohledu státní správy. Vybrané dávky systému sociálního zabezpečení v ČR budou podrobeny lineární regresní analýze, pomocí které bude ověřena závislost vývoje vybraných dávek na vývoji průměrné mzdy národního hospodářství.

Ve čtvrté kapitole bude provedeno srovnání a zhodnocení právních úprav v časovém horizontu a vyvození doporučení de lege ferenda.

2 CHARAKTERISTIKA SYSTÉMU SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ V ČR

Historicky lidská společnost fungovala jako strukturálně a funkcionálně složitý racionální samoregulující se systém, který se skládá z lidí a institucí. Vývoj lidské společnosti zapříčinil převratný posun od samoregulujících se systémů k systémům regulovaným státem. Stát pro potřebu diplomové práce (dále jen „DP“) bude definován jako otevřený systém suverénních politicko-mocensko-řídících orgánů a institucí. Jedná se o systém, který se skládá z úředníků a institucí a který prostřednictvím práva a právních norem řídí společnost (Gregorová, Galvas, 2000).

Ve 21. století všechny vyspělé ekonomiky počítají s účastí státu na hospodářském a sociálním rozvoji společnosti. Problémem však zůstávají otázky, jaká má být míra „sociálnosti“ takového státu a v jaké míře se mají tyto rysy naplňovat.

2.1 Sociální politika

Pojem „sociální politika“ má mnoho různě rozsáhlých výkladů, definici či vymezení. Jak tvrdí Gregorová (2018, s.18): „Budeme **sociální politikou** rozumět cílevědomou činností subjektů (státu a jeho orgánů, zaměstnavatelů, odborů, obcí, občanských a jiných iniciativ, náboženských společností, rodiny i jedinců a dalších), která směřuje k vytváření vhodných podmínek pro všestranný rozvoj jedince.“

Základním cílem sociální politiky je *ochrana základních lidských práv a svobod*¹. Při realizaci lidských práv je důležité respektovat nastavení legislativního rámce na všech úrovních (národní, regionální a lokální) a respektovat základní principy, které jsou pro sociální politiku a její aplikaci zásadní. Nejvýznamnějšími principy sociální politiky jsou *sociální solidarita, sociální spravedlnost, subsidiarita a participace* (Gregorová, Galvas, 2018).

Princip sociální solidarity je jedním ze základních stavebních kamenů moderních sociálněpolitických systémů. Sociální solidaritou je míněna solidarita organizovaná z vnějšího prostředí a vynutitelná veřejnou demokraticky zvolenou autoritou. Pro potřebu DP bude za sociální solidaritu pokládána ta, kterou organizuje veřejná správa. V případě, že by stát neorganizoval solidaritní systémy, pak by se „rovnoměrná“ sociální stratifikace polarizovala na dvě nesourodé skupiny – na ty, kteří mají prostředky a možnosti zajistit své potřeby a pojistit

¹ V ČR jsou sociální práva zaručena usnesením předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“), článek 30 až článek 32. Realizace sociálních práv je Listinou deklarována, ale realizace závisí na provedení zákonem.

se pro případy očekávaných i nečekaných sociálních událostí, a na opačném pólu pak ty, kteří nemohou, neumějí nebo nechtějí své sociální události řídit. To by významně zvyšovalo sociální napětí a ohrozilo vertikální sociální mobilitu obyvatelstva (Veselský a kol., 2013).

Na základě vertikálního dělení společnosti² se rozlišují různé *formy sociální solidarity*:

- solidarita zdravých s nemocnými,
- solidarita ekonomicky aktivních s ekonomicky neaktivními,
- solidarita mladých se starými,
- solidarita bezdětných s rodinami s nezaopatřeným dítětem aj.

V soudobých moderních společnostech se veřejná sociální solidarita realizuje především pomocí řízené redistribuční a transferové politiky státu.

Druhým klíčovým principem sociální politiky je *princip sociální spravedlnosti*. Spravedlnost představuje v oblasti mezilidských vztahů základní mravní i náboženskou hodnotu a základ právního řádu, státu a státní politiky. V soudobých vyspělých zemích je prioritou snaživý jedinec, který využívá k uskutečňování svých zájmů pouze vlastní um a od kterého se očekává součinnost při tvorbě společenského aktu v podobě sociální výpomoci slabým potřebným jedincům (Gregorová, Galvas, 2018).

Další neméně významnou zákonitostí je *princip subsidiarity*, který je charakterizován poskytováním pomoci druhým. Avšak i poskytování pomoci druhým má svá pravidla. Výchozím předpokladem je, že nejdříve si každý musí pomoci sám, potom může pomoci rodina, následně pak obec a okolí a v poslední řadě stát. Naplňování tohoto principu předpokládá výchovu obyvatelstva k přebírání vlastní odpovědnosti (Černá a kol., 2007).

Poslední ze čtyř nejvýznamnějších zásad je *princip participace*. Nejfrekventovanější význam této zásady popisuje stav, kdy společnost požaduje po jednotlivci, aby vyvinul vlastní iniciativu k zajištění svých sociálních potřeb. Aktivita jedince může být jedním z klíčových kritérií při rozhodování o nároku na dávku. (Veselský a kol., 2013).

2.2 Sociální ochrana a sociální zabezpečení

Pojem *sociální ochrana* označuje systematické úsilí státu jako veřejnoprávního subjektu o řešení obtížných životních situací, které vedou k ekonomické nebo sociální nouzi a které občané nejsou schopni řešit sami vlastními silami nebo silami své rodiny či sousedskou výpomocí. Tímto úsilím stát zajišťuje nezadatelná občanská práva na důstojné životní minimum, na důstojný život, na rodinu a na práci (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005).

² Diverzifikace obyvatelstva dle společných charakteristik.

V užším pojetí sociální ochrana zahrnuje *sociální zabezpečení*³ a *sociální pomoc a služby*⁴. Nástroje sociální ochrany by měly v budoucnu nejen konzervovat zdraví a sociální důstojnost člověka, ale rozvíjet sociální rehabilitaci k návratu do společnosti a udržení člověka v přirozeném sociálním prostředí.

Cílem práva sociálního zabezpečení je zajišťovat základní sociální práva občanům a jejich sociální ochranu. Právo sociálního zabezpečení je právem veřejným z důvodu:

- právo sociálního zabezpečení je vykonáváno veřejnými orgány,
- používá veřejné prostředky regulace, např. zákazy a příkazy intervenuje do soukromoprávních poměrů, povinný charakter sociálního pojištění (Veselský a kol., 2013).

2.3 Právní předpisy sociálního zabezpečení

Jak tvrdí Koldinská, Tröster a kol. (2018, s. 46): „Právem sociálního zabezpečení je oborem platného práva, který, ačkoli svou povahou náleží do sféry práva veřejného, vykazuje určité soukromoprávní rysy. Předpisy veřejnoprávního charakteru zpravidla upravují oblast sociálního pojištění, státní sociální podpory, sociální pomoci a zčásti též právní regulaci zaměstnanosti.“

K základním *právním předpisům* v oblasti *sociálního zabezpečení* patří:

- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Stěžejním *legislativním rámcem* v oblasti *veřejného zaopatření* je:

- zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Nejdůležitějšími *právními předpisy* v oblasti *sociální pomoci* jsou:

- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním pojištěním, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

³ Obligatorní systémy sociálního pojištění a státního zaopatření, poskytující nárokové dávky ze zákona.

⁴ Fakultativní systémy hmotné nouze, které přiznávají dávky potřebným rozhodnutím oprávněných institucí.

Prováděním sociálního zabezpečení jsou pověřeny orgány sociálního zabezpečení, tj. příslušná ministerstva, Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“), okresní správy sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“), krajské pobočky Úřadu práce, krajské úřady, pověřené obecní úřady a obecní živnostenské úřady. Pokud jsou některé formy sociálního zabezpečení svěřeny do správy nevládním organizacím, zákon či vládní nařízení souběžně s tím ustanovují dozorčí vládní orgán, kterým je obvykle Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (dále jen „MPSV“).

2.4 Systém sociálního zabezpečení v ČR

Jak tvrdí Koldinská, Tröster, a kol. (2018) cílem soudobého sociálního zabezpečení v nejobecnějším slova smyslu je regulace odpovědnosti občana za svou budoucnost a sociální začlenění (povinné pojistné systémy) a stanovení míry a forem povinné sociální solidarity mezi občany (povinný transfer prostředků skrze sociální pojištění, daňovou soustavu nebo sponzorování ve prospěch sociálně vyloučených).

2.4.1 Diverzifikace právních vztahů sociálního zabezpečení v ČR

Právní vztahy sociálního zabezpečení lze diverzifikovat v závislosti na *druhu sociální události*, dále dle principu, který se uplatňuje v *rozsahu těchto právních vztahů*, a rovněž dle *významu a míry vlivu na účastníky sociální události* v systému sociálního zabezpečení (Koldinská, Tröster a kol., 2018). Na základě výše uvedených 3 klíčů diverzifikace jsou dále uvedena jednotlivá členění.

Dle povahy sociální události lze právní vztahy ***diverzifikovat*** na právní vztahy:

- zdravotního pojištění,
- důchodového pojištění,
- nemocenského pojištění,
- státní sociální podpory,
- sociální pomoci (péče),
- právní vztahy na úseku zaměstnanosti.

V závislosti na principu vzájemných práv a povinností lze rozlišit právní vztahy, v nichž se uplatňuje ***pojistný princip*** a ***princip zabezpečovací***.

- ***Pojistný princip*** se uplatňuje v důchodovém pojištění, nemocenském pojištění, úrazovém pojištění a zdravotním pojištění. Základní povinností pojištěnce⁵ je účast na pojištění, tedy

⁵ Fyzická osoba, která je účastníkem pojistného vztahu.

placení pojistného, ze které plyne právo pojištěnce v podobě poskytnutí dávky. V systému fungujícím na pojistném principu existuje vysoká míra solidarity mezi pojištěnci.

- **Zabezpečovací princip** se uplatňuje v oblasti státní sociální podpory a v oblasti sociální pomoci občanům. Oproti systému uplatňujícímu pojistný princip se v systémech fungujících na zabezpečovacím principu poskytují dávky bez nutnosti splnění jakékoliv předchozí povinnosti. Nárok na poskytnutí dávky ze systému sociálního zabezpečení řízené zabezpečovacím principem vyplývá ze zákona a vzniká nastalou sociální událostí.

Třetím způsobem *diverzifikace* vztahů je členění *dle významu a míry vlivu na účastníky*, ze kterého se diferencovaly **základní** a **odvozené vztahy** sociálního zabezpečení.

- **Základní (hlavní) vztahy** jsou ty, které zakládají práva a povinnosti účastníkům, z něhož vyplývá povinnost placení pojistného a následně poskytnutí sociální dávky. Za základní právní vztahy v ČR lze považovat vztahy důchodového, nemocenského, úrazového a zdravotního pojištění a právní vztahy státní sociální podpory a sociální pomoci.
- Za **odvozené (vedlejší) vztahy** jsou považovány především vztahy sankční povahy, tzn. vztahy odpovědnostní.

2.4.2 Systém sociálního zabezpečení v ČR

Právo sociálního zabezpečení je rozsáhlé a bohatě strukturované. Komplikovanost sociálního zabezpečení je dána především množstvím sociálních událostí, při nichž lze poskytnout hmotné zabezpečení či jiná pomoc ze strany státu. Pro potřeby DP bude využito členění sociálního zabezpečení v ČR podle Grerogové a Galvas (2000, s. 38). Občané ČR jsou v případě potřeby chráněni systémy – **sociálním pojištěním**, **státní sociální podporou** a **sociální pomocí**.

Systém **sociálního pojištění** řeší sociální situace, na které je možné se dopředu připravit ve smyslu odložení části finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Do systému patří pojištění v nezaměstnanosti, nemocenské pojištění, důchodové pojištění, zdravotní a úrazové pojištění. Sociální pojištění je financováno z příspěvků zaměstnanců, zaměstnavatelů a státu (Grerogová a Galvas, 2000).

Prostřednictvím **státní sociální podpory** stát přispívá především rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina vlastními silami a vlastními prostředky nestačí. Systém uplatňuje princip solidarity mezi vysokopříjmovými rodinami a rodinami s nízkými příjmy a solidarity bezdětných s rodinami s dětmi. Tato podpora se vztahuje především na sociální situace, které jsou obecně společensky akceptovány a považovány za potřebné k řešení. (Grerogová a Galvas, 2000).

Sociální pomoci stát zajišťuje péči občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení, popř. jinými příjmy, a občanům, kteří ji potřebují vzhledem k svému zdravotnímu stavu nebo věku, anebo kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry. Sociální pomoc zahrnuje peněžité dávky, věcné dávky, ústavní péči, pečovatelskou službu apod. (Grerogová a Galvas, 2000).

Cílovou skupinou pro potřebu DP byly zvoleny rodiny s nezaopatřenými dětmi.

2.5 Sociální události, které ovlivňují poskytování dávek rodinám s dětmi

Dávky financované ze systému sociálního zabezpečení v ČR mohou být poskytnuty pouze při existenci právního vztahu, nově vzniklé sociální události a splnění zákonem stanovených podmínek žadatelem. Některé právní vztahy v oblasti sociálního zabezpečení vznikají povinně na základě zákona či jiných legislativních norem, jako je např. účast na zdravotním pojištění⁶, jiné právní vztahy vznikají až na základě účasti na pojištění, jako např. účast na nemocenském pojištění, které není pro všechny výdělečně činné osoby na území ČR povinné⁷.

Stěžejními *sociálními událostmi*, které mohou v životě rodiny nastat ve spojitosti s *dítětem* jsou prvotně těhotenství a mateřství, následně pak nezaopatřenost dítěte.

Jak tvrdí Koldinská, Tröster, a kol. (2018) v případě těhotenství a mateřství se společnost snaží prostřednictvím právních norem poskytnout těhotné ženě a následně matce narozeného dítěte co nejvyšší ochranu, a vytvořit co nejpríznivější podmínky pro narození dítěte a následnou péči o něj. Detaily dávek poskytovaných ve spojitosti s těhotenstvím ženy a porodem jsou uvedeny v kapitolách 2.6.1, 2.6.2, 2.6.4 a 2.7.3. Další situací, se kterou se v životě dítěte setkáváme a kterou rodiny řeší, je nezaopatřenost dítěte, které se detailně věnují kapitoly 2.7.2, 2.7.4, 2.7.5, 2.8 a 2.9.

2.5.1 Přímá a nepřímá podpora rodiny s dětmi

Intervence státu v oblasti podpory rodin s dětmi se naplňuje především prostřednictvím zmiňovaných sociálních dávek ze systému sociálního zabezpečení, dále pak prostřednictvím daňových úlev, vytvořených podmínek na trhu práce a zajištění služeb péče o děti. Cílem těchto intervencí je podpora domácí poporodní a rodičovské péče o děti a následně motivace rodičů

⁶ Přesný výčet osob účastných na zdravotním pojištění udává zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ OSVČ může být dobrovolně účastna na nemocenském pojištění, avšak žádný zákon jí tuto povinnost přímo nepřikazuje. Pokud však nepojištěné OSVČ vznikne sociální událost, nemůže tato osoba čerpat dávky ze systému sociálního zabezpečení.

k samostatné výdělečné činnosti za předpokladu zajištěné péče o jejich děti jinou osobou či institucí. Státní intervence mohou mít formu přímé finanční podpory, nepřímé finanční podpory nebo přímé či nepřímé nefinanční podpory (Holub a kol., 2010).

Přímá finanční podpora je prezentována dávkami státní sociální podpory (dále jen „SSP“) a dávkami nemocenského pojištění. Z hlediska příjmu rodiny platí u příjmově testovaných dávek SSP zacílení na rodiny s nižšími příjmy. Je zde tedy realizován princip nižší příjem = vyšší dávka. Naproti tomu dávky vyplácené z nemocenského pojištění s růstem příjmu rodiče rostou, ale jen do zákonem stanovené hranice. Nejčastěji vyplácenými dávkami spadající do přímé finanční podpory rodin s dětmi patří porodné, peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a přídavky na děti (Holub a kol., 2010).

Nepřímá peněžní podpora prezentovaná daňovými úlevami zvýhodňuje rodiny s větším počtem nezaopatřených dětí, tzn. s narůstajícím počtem dětí v rodině se finanční podpora zvyšuje proporcionálně. S věkem nezaopatřeného dítěte se výše slevy na dani nemění. Detailnější parametry nepřímé finanční podpory rodin s nezaopatřenými dětmi jsou vysvětleny v kapitole 2.10. Tato forma podpory rodin je oproti sociálním dávkám mnohem více motivující k výdělečné činnosti, kdy získané finanční prostředky zůstávají primárně v rodinném rozpočtu a nedochází v takové míře k jejich následnému přerozdělování prostřednictvím dávek sociálního zabezpečení (Holub a kol., 2010).

2.6 Dávky poskytované z nemocenského pojištění

Nemocenské pojištění v ČR je v současné době koncipováno jako systém, který má podpořit ekonomicky činné osoby, u kterých v důsledku nově vzniklé sociální události došlo k částečné či kompletní ztrátě příjmu z výdělečné činnosti. Finanční podpora plynoucí z nemocenského pojištění za zákonem stanovených podmínek kryje příjem výdělečně činné osoby, která byla postižena sociální událostí, kterou může být nemoc, úraz, těhotenství nebo rané mateřství (Koldinská, Tröster, a kol., 2018).

Mezi dávky systému plynoucí z nemocenského pojištění patří ***nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, otcovská poporodní péče a dlouhodobé ošetřovné.***

Účast na nemocenském pojištění je podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, povinná pouze pro zaměstnance, pro osoby samostatně výdělečně činné (dále jen „OSVČ“) je účast na nemocenském pojištění dobrovolná. V této souvislosti je důležité zmínit, že základní podmínkou nárokovosti dávky plynoucí z nemocenského pojištění je účast na nemocenském pojištění. Avšak všechny dávky ze systému

nemocenského pojištění nenáleží všem pojištěncům. U vybraných dávek některé skupiny pojištěnců výše uvedený zákon vylučuje.

2.6.1 Peněžitá pomoc v mateřství

Jak tvrdí Koldinská, Tröster a kol. (2018, s. 143): „Peněžitá pomoc v mateřství je dávka nemocenského pojištění, která nahrazuje příjem ušlý v důsledku těhotenství a raného mateřství.“

Stávající podmínky peněžité pomoci v mateřství (dále jen „PPM“) jsou upraveny v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. PPM dle platné legislativy zaštiťuje sociální události, kterými jsou vysoké stádium gravidity, mateřství a péči o novorozené dítě až do téměř 6 měsíců věku dítěte.

Hlavním adresátem PPM je žena, která porodila živé dítě⁸ a je za níže uvedených podmínek účastna na nemocenském pojištění ať už v zaměstnaneckém poměru, či jako OSVČ.

Základními podmínkami nároku dávky **PPM** jsou:

- V den, od něhož je dávka přiznávána, musí trvat účast na nemocenském pojištění⁹ nebo plynout ochranná lhůta¹⁰.
- V pracovněprávním vztahu platí, že v posledních 2 letech před tímto dnem musí trvat účast na nemocenském pojištění po dobu alespoň 270 dní. U žen samostatně výdělečně činných je nárok na dávku podmíněn účastí na nemocenském pojištění minimálně po dobu 180 kalendářních dní v posledním roce přede dnem počátku podpůrčí doby.

Nástup na PPM nastává dnem, který pojištěnka určí v období od počátku 8. týdne do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu, popř. dnem porodu, pokud porod nastal před nástupem na PPM. PPM je možno pobírat nejdéle do 1 roku věku dítěte, jde-li o dávku náležející z titulu porodu dítěte. Jde-li o dávku náležející z titulu převzetí dítěte do náhradní péče, nárok na PPM vzniká ode dne převzetí dítěte do péče a je možno ji pobírat do 7 let věku dítěte v maximální délce trvání 31 týdnů.

⁸ Narození živého dítěte je definováno v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1260/2013 o evropské demografické statistice. Za živě narozené dítě se považuje takové, které projevuje známky života bez ohledu na jeho hmotnost nebo délku těhotenství. Za mrtvě narozené dítě je pak považováno takové, které nevykazuje žádné známky života a má porodní hmotnost alespoň 500 gramů, či bylo narozené po 22. dokončeném týdnu těhotenství, nebo bylo při porodu alespoň 25 cm dlouhé.

⁹ Do pojištěné doby pro nárok na PPM se započítává i období, kdy žena úspěšně studuje na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole a tím se soustavně připravuje na budoucí povolání či pobírání invalidního důchodu III. stupně. V tomto případě plátcem nemocenského pojištění za tyto osoby je stát.

¹⁰ U žen, jejichž pojištěné zaměstnání skončilo v době těhotenství, činí ochranná lhůta pro vznik nároku na PPM tolik kalendářních dnů, kolik činilo toto jejich poslední zaměstnání, maximálně však 180 kalendářních dnů. Pokud pojištění zaniklo mimo dobu těhotenství, činí ochranná lhůta 7 kalendářních dnů ode dne zániku nemocenského pojištění (mimo práci vykonávaných na základě dohod o provedení práce a zaměstnání malého rozsahu).

Podpůrčí doba neboli doba poskytování dávky u PPM začíná dnem nástupu na PPM.

Podpůrčí doba je diverzifikována:

- 28 týdnů – pojištěnka porodila 1 dítě,
- 37 týdnů – pojištěnka porodila zároveň 2 nebo více dětí,
- 22 týdnů – pojištěnec, který převzal dítě do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu z důvodu úmrtí matky, z důvodu dlouhodobého závažného onemocnění matky nebo na základě dohody podle ustanovení § 32 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- 31 týdnů – pojištěnec, který převzal 2 a více dětí do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu z důvodu úmrtí matky, z důvodu dlouhodobého závažného onemocnění matky nebo na základě dohody podle ustanovení § 32 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon vyjmenovává i další adresáty PPM, kterým může nárok na tuto dávku vzniknout.

Jím je pojištěnec, který:

- převzal dítě do náhradní péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu,
- pečuje o dítě, jehož matka zemřela,
- pečuje o dítě a je otcem nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud matka nemůže nebo nesmí o dítě pečovat pro dlouhodobé závažné onemocnění, pro které byla uznána dočasně práce neschopnou nebo pro které bylo vystaveno potvrzení podle § 67 písm. d) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a nemá nárok na výplatu PPM,
- pečuje o dítě a je otcem nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud s matkou uzavřel písemnou dohodu¹¹, že bude o dítě pečovat. Tuto dohodu lze uzavřít s účinkem nejdříve od počátku 7. týdne po porodu na nejméně 7 kalendářních dní po sobě jdoucích, přičemž četnost střídání není omezena. V případě střídání v péči o dítě se zastaví výplata PPM matce a začne se vyplácet tato dávka muži z jeho nemocenského pojištění, pokud splňuje podmínky nároku na její výplatu, a naopak.

¹¹ Zákon umožňuje střídání matky dítěte s jejím manželem či otcem dítěte v péči o dítě na základě písemné dohody, přičemž každý z nich má při této péči o dítě nárok na výplatu PPM po dobu a za podmínek stanovených zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

V roce 2019 činní výše PPM 70 % redukováného denního vyměřovacího základu¹² za kalendářní den. MPSV vyhláší každoročně k 1. lednu kalendářního roku nové výše redukčních hranic. V roce 2019 je maximální měsíční výše dávky PPM 32 640 Kč.

Redukční hranice platné k 1. lednu 2019 jsou stanoveny takto:

1. redukční hranice.....1 090 Kč.....100 %
2. redukční hranice.....1 635 Kč.....60 %
3. redukční hranice.....3 270 Kč.....30 %

Při redukci vyměřovacího základu nejen u PPM, ale i u jiných dávek *se postupuje* následovně: Částka denního vyměřovacího základu (dále jen „DVZ“) do první redukční hranice se započítává ve výši 100 %. Z částky nad první redukční hranici do druhé redukční hranice se počítá 60 %, z částky nad druhou redukční hranici do třetí redukční hranice se započítává 30 %. K částce nad třetí redukční hranici se nepřihlíží a nijak se nezapočítává. Tento způsob výpočtu bude aplikován i u dalších dávek, u kterých dochází k redukci vyměřovacího základu.

2.6.2 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství (dále jen „VPTM“) je upraven v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. VPTM náleží zaměstnankyni, která byla z důvodu těhotenství, mateřství nebo kojení převedena na jinou práci a z tohoto důvodu dosahuje bez svého zavinění nižšího příjmu oproti původní pracovní pozici. Další legislativou, která upravuje podmínky, za kterých může dojít k převedení na jinou práci, je § 41 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. Tato dávka nemocenského pojištění nekryje výpadek příjmu, ale jen snížení příjmu při zachování výkonu práce v rámci stávajícího pracovněprávního vztahu.

Dávka náleží těhotné zaměstnankyni¹³, zaměstnankyni do konce 9. měsíce po porodu či zaměstnankyni, která kojí, pokud byla převedena na jinou práci. Důvodem převodu je buď rozhodnutí ošetřujícího lékaře, že původně vykonávaná činnost ohrožuje její zdraví, nebo že původně vykonávaná činnost je výše specifikovaným ženám zakázána¹⁴.

¹² Denní vyměřovací základ se u PPM zjistí jako započitatelný příjem zúčtovaný v rozhodném období dělený počtem „započitatelných“ kalendářních dní připadajících na toto rozhodné období. Denní vyměřovací základ podléhá redukci dle redukčních hranic, které každoročně vyhláší MPSV ve Sbírce zákonů.

¹³ Ženy v pracovněprávní vztahu, tj. ženě zaměstnané v hlavním pracovním poměru.

¹⁴ Vyhláška č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracovní místa, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce 9. měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání, stanoví práce a pracovní místa, které jsou zakázány těhotným, kojícím ženám a matkám do konce 9. měsíce po porodu. Dále tuto otázku upravuje např. zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

Osobami, které **nemají nárok na VPTM**, i kdyby v daném měsíci byly účastny na nemocenském pojištění, jsou:

- OSVČ,
- zaměstnankyně účastné pojištění ze zaměstnání malého rozsahu,
- ženy zaměstnané na základě dohody o pracovní činnosti (dále jen „DPČ“) nebo dohody o provedení práce (dále jen „DPP“).

VPTM vyplácí ČSSZ těhotným zaměstnankyním za kalendářní dny od data převedení na jinou práci do doby nejdéle do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu (nejzazší termín nástupu na PPM). Ve stanovených případech se tato dávka vyplácí též matkám po porodu při převedení na jinou práci.

Výše VPTM se stanoví jako rozdíl mezi redukováným DVZ¹⁵ zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajícím na 1 kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po převedení.

2.6.3 Ošetrovné

Současná právní úprava ošetrovného (dále jen „OČR“) je obsahem zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. OČR je dávkou nemocenského pojištění, které kryje výpadek příjmů pojištěnce z důvodu péče o nemocného člena rodiny, který s pojištěncem žije ve společně hospodařící domácnosti. Nejčastějším případem čerpání dávky OČR je, když rodič ošetrňuje své nemocné dítě.

Okruh pojištěnců, kteří mají při splnění zákonných podmínek nárok čerpat OČR je stejný jako u čerpání VPTM (viz kapitola 2.6.2). Nárok na ošetrovné mají pouze osoby v zaměstnaneckém poměru vyjma skupin zaměstnanců, kteří jsou explicitně vyjmenováni v § 39 odst. 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění¹⁶, ve znění pozdějších předpisů. I přes případnou účast na nemocenském pojištění OSVČ nespádají do okruhu pojištěnců s nárokem na OČR.

¹⁵ Redukční hranice u VPTM jsou shodné s redukčními hranicemi u PPM (viz kapitola 2.6.1).

¹⁶ Dle § 39 odst.5 **zákona č. 187/2006 Sb.**, o nemocenském pojištění, nemají nárok na ošetrovné:

- a) příslušníci,
- b) zaměstnanci činní na základě DPP,
- c) domácí zaměstnanci,
- d) dobrovolní pracovníci pečovatelské služby,
- e) odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody zařazení do práce,
- f) pojištěnci, kteří jsou žáky nebo studenty, ze zaměstnání, které spadá výlučně do období školních prázdnin,
- g) zaměstnanci účastní pojištění z důvodu výkonu zaměstnání malého rozsahu,
- h) zahraniční zaměstnanci.

Na OČR má nárok zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu nutného ošetřování nemocného člena domácnosti¹⁷ anebo pečování o zdravé dítě mladší 10 let, protože:

- školské nebo jiné dětské zařízení bylo uzavřeno z nařízení příslušného orgánu (z důvodu havárie, epidemie či jiné nepředvídané události),
- dítěti byla nařízena karanténa,
- fyzická osoba, která jinak o dítě pečuje, onemocněla utrpěla úraz, nastaly u ní situace uvedené v § 57 odst. 1. zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, porodila nebo jí byla nařízena karanténa, a proto nemůže o dítě pečovat.

Podmínkou vzniku nároku na OČR je, jak již bylo zmíněno, že ošetřovaná osoba žije s pečující osobou, která je v zaměstnaneckém poměru, ze kterého plyne účast na nemocenském pojištění, ve společně hospodařící domácnosti. Tato podmínka neplatí, pokud rodič pečuje nebo ošetřuje dítě mladší 10 let.¹⁸ V této souvislosti je zajímavé se pozastavit nad skutečností, že současná právní úprava pracuje s pojmem „domácnost“, který nahradil dříve používaný pojem „rodina“. Platné znění zákona věcně reaguje na současný trend ve společnosti, kdy se rodí stále větší procento dětí mimo manželství.

Zaměstnanec nemůže uplatnit nárok na OČR na dítě, na které druhý z rodičů uplatnil nárok na PPM nebo rodičovský příspěvek. Výše uvedené však neplatí, pokud tato jiná osoba onemocněla, utrpěla úraz, nastaly u ní situace zákonem stanovené, porodila nebo jí byla nařízena karanténa, a proto nemůže sama o dítě pečovat.

U OČR je základní **podpůrčí doba** 9 kalendářních dní. Osamělý rodič¹⁹ trvale pečující alespoň o 1 dítě mladší 16 let, které dosud neukončilo povinou školní docházku, může čerpat tuto dávku až 16 kalendářních dní. Vystřídání oprávněných osob (rodičů nezletilého dítěte) je možné, avšak pouze jednou po dobu trvání OČR.

V roce 2019 činní výše OČR 60 % redukovaného DVZ²⁰ za kalendářní den. Tato dávka je nároková od prvního kalendářního dne.

¹⁷ Nemocným členem domácnosti dle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, se rozumí:

- dítě mladší 10 let, pokud toto dítě onemocnělo nebo utrpělo úraz,
- jiný člen domácnosti, jehož zdravotní stav z důvodu nemoci nebo úrazu vyžaduje nezbytně ošetřování jinou fyzickou osobou,
- členka domácnosti, která porodila, jestliže její stav v době bezprostředně po porodu vyžaduje nezbytně ošetřování jinou fyzickou osobou.

¹⁸ Pro účely zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se v případě rozvodu manželství a svěření dítěte soudem do společné nebo do střídavé péče obou rodičů za domácnost považuje domácnost každého z těchto rodičů.

¹⁹ Podle § 40 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se za osamělého rodiče považuje rodič svobodný, rozvedený, ovdovělý, pokud nežije ve společné domácnosti s partnerem/partnerkou nebo druhem/družkou.

²⁰ Postup a způsob redukce denního vyměřovacího základu vč. výše redukčních hranic – viz kapitola 2.6.1.

2.6.4 Dávka otcovské poporodní péče – otcovská

Zákonem č. 148/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se zavádí s účinností od 1. února 2018 nová dávka nemocenského pojištění, kterou je dávka otcovské poporodní péče. Oficiální název této dávky je „dávka otcovské poporodní péče“, avšak přímo v tomto zákoně je pro ni zavedena legislativní zkratka „otcovská“.

Nárok na otcovskou má otec dítěte nebo muž, který dítě převzal do péče nahrazující péči rodičů (dále jen „trvalá péče“) na základě rozhodnutí příslušného orgánu, pokud dítě ke dni převzetí do této péče nedosáhlo 7 let věku, a který je účasten na nemocenském pojištění v době nástupu na otcovskou. Tato dávka náleží i OSVČ, jejíž účast na nemocenském pojištění trvala alespoň 3 měsíce bezprostředně předcházející dni nástupu na otcovskou. Nastoupit na otcovskou lze v období do 6 týdnů ode dne narození dítěte nebo převzetí dítěte do trvalé péče.

Podpůrčí doba u otcovské činí 7 kalendářních dní po sobě jdoucích. Otcovská náleží jen jednou, a to i v případě, kdy pojištěnec pečuje o více dětí současně. Výplata této dávky nelze přerušit a nelze ji čerpat přerušovaně ani v případě úmrtí dítěte v průběhu podpůrčí doby.

Výše otcovské činí 70 % redukovaného DVZ²¹ za kalendářní den. Zaměstnanec však nesmí po dobu trvání otcovské vykonávat činnost, z jejíchž pojištění je dávka otcovské vyplácena²². Otcovská se vyplácí i za dny pracovního klidu, pokud pojištěnci vznikl nárok na výplatu otcovské alespoň za 1 kalendářní den, který byl pro něj dnem pracovním.

Nárok na otcovskou nemají pojištěnci vykonávající pojištěnou činnost ve vazbě, odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody zařazení do práce a osoby ve výkonu zabezpečovací detence zařazené do práce.

2.7 Dávky státní sociální podpory

Systém státní sociální podpory (dále jen „systém SSP“) představuje komplexní systém pomoci určený převážně rodinám s nezaopatřenými dětmi. Pojem „státní sociální podpora“ byl u nás zaveden a je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SSP“). Tento zákon byl součástí transformačního procesu v sociální oblasti v ČR. Změny, které zákon přinesl, jsou zachyceny podrobně u jednotlivých dávek systému SSP (viz kapitola 3.3).

²¹ Denní vyměřovací základ se u otcovské vypočítá shodně jako denní vyměřovací základ u PPM – viz kapitola 2.6.1.

²² Odborný měsíčník. Mzdová účetní. Olomouc: ANAG, 2017. ISSN 1211-1430.

Jak tvrdí Koldinská, Tröster a kol. (2018, s. 200): „Dávkami státní sociální podpory se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a také nákladů spojených s některými dalšími sociálními situacemi, je-li jejich poskytnutí z hlediska sociálního a ekonomického důvodné.“

Podle zákona o SSP se rodinám s dětmi poskytuje 5 dávek, které jsou diferencované na dávky poskytované v závislosti na výši příjmu rodiny (dále jen „testované dávky“) a ostatní dávky, které nejsou závislé na příjmu rodiny (dále jen „netestované dávky“). Testovanými dávkami jsou *přídavek na dítě, příspěvek na bydlení*²³ a *porodné* naopak netestovanými dávkami jsou *rodičovský příspěvek* a *pohřebné*. Dalšími dávkami, které do roku 2012 spadaly do systému SSP, jsou *dávky pěstounské péče*, kterým je věnovaná samostatná kapitola 2.8.

Mimo výše uvedené platné dávky SSP jsou v kapitole 2.7.6 krátce popsány dávky SSP, které již pozbyly platnost.

2.7.1 Vymezení základních pojmů a podmínek nároku dávek SSP

Základní *pojmy* v oblasti dávek *státní sociální podpory*, které je nutné blíže specifikovat a definovat, jsou *nezaopatřené dítě, okruh společně posuzovaných osob* a *rozhodný příjem*.

Nezaopatřené dítě

Zákon o SSP definuje nezaopatřené dítě²⁴ jako:

- dítě do skončení povinné školní docházky,
- dítě soustavně se připravující na budoucí povolání studiem na střední či vysoké škole v ČR v denní formě studia, studiem na střední a vysoké škole v zahraničí²⁵, studiem na střední a vysoké zahraniční škole na území ČR nejdéle do 26 let věku,
- dítě, které se nemůže z důvodu úrazu nebo nemoci soustavně připravovat na budoucí povolání,
- dítě, které z dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, není způsobilé a schopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost,
- dítě, které je po skončení povinné školní docházky do věku 18 let evidováno na Úřadu práce ČR (dále jen „ÚP“) jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo na podporu při rekvalifikaci.

²³ Příspěvek na bydlení je obsažen v systému SSP, avšak nebude blíže zkoumán, protože není prioritně adresován rodinám s dětmi.

²⁴ § 11 – § 16 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ Úroveň studia v zahraničí musí být podle rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR srovnatelná s úrovní studia na středních a vysokých školách v ČR.

Zákon o SSP, také upravuje, že za nezaopatřené dítě nelze považovat dítě, kterému je přiznán invalidní důchod III. či IV. stupně vypláceného ze systému důchodového pojištění.

Okruh společně posuzovaných osob

Okruh společně posuzovaných osob je zákonem o SSP definován jako **rodina**²⁶. Okruh společně posuzovaných osob tvoří **oprávněná osoba** a osoby s ní společně posuzované. Oprávněnou osobu zákon o SSP definuje jako fyzickou osobu, které vznikl nárok na výplatu dávky SSP na základě splnění specifických zákonem stanovených podmínek. Taxativní výčet fyzických osob, které se posuzují s oprávněnou osobou upravuje § 3 zákon o SSP.

Rozhodný příjem

Taxativní výčet příjmů, které se započítávají do rozhodného příjmu pro účely přiznání dávek SSP je ustanoven v § 4 – § 5 zákona o SSP.

Rozhodný příjem pro přiznání dávek SSP se stanoví jako měsíční průměr příjmů rodiny připadajících na rozhodné období²⁷. Pod příjmem rodiny je možno si představit součet jednotlivých měsíčních příjmů oprávněné osoby a ostatních osob, které jsou společně s oprávněnou osobou posuzované.

Zjednodušeně řečeno se za příjmy rozhodné pro vznik nároku na testovanou dávku SSP považují příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti a dále dávky nemocenského a důchodového pojištění a podpora v nezaměstnanosti včetně obdobných příjmů z ciziny. Do rozhodného příjmu se započítávají tzv. „čisté příjmy“. Horní hranice rozhodného příjmu pro vznik nároku na testovanou dávku SSP je stanovena na násobek částky životního minima²⁸. Konkrétní koeficienty budou uvedeny u jednotlivých dávek SSP.

Základní informace a podmínky přiznání dávek SSP

Pojem SSP skrývá v sobě dávky poskytované fyzickým osobám/rodinám ve společensky uznaných sociálních situacích, kdy stát skrze vyplacení dávek SSP přebírá částečnou spoluzodpovědnost za vzniklou sociální situaci. Zákon o SSP specifikuje 3 základní kategorie, při kterých vznikne nárok na dávku:

- příjem společně posuzovaných osob je nižší než zákonem stanovená hranice v případě testovaných dávek,

²⁶ Rodinu tvoří osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své životní potřeby. Ve většině případů se jedná o děti a rodiče ve společně hospodařící domácnosti. Zákon nestanovuje podmínku seždaného páru pro nárok na dávky SSP.

²⁷ Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje rozhodný příjem, je kalendářní čtvrtletí nebo kalendářní rok. U jednotlivých dávek SSP se zkoumané období může lišit, a proto tento údaj bude u jednotlivých dávek SSP samostatně specifikován.

²⁸ Životní minimum upravuje zvláštní zákon. V době přijetí zákona o SSP to byl **zákon č. 463/1991 Sb.**, o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů, který byl v roce 2006 nahrazen **zákonem č. 110/2006 Sb.**, o životním a existenčním minimu.

- nastane sociální událost, která ztrátu nebo pokles příjmu předpokládá,
- nastane sociální událost, u které není ztráta příjmu nebo jeho pokles rozhodný (Gregorová, Galvas a kol., 2018).

Náklady na tyto dávky jsou hrazeny ze státního rozpočtu a řízení o dávkách SSP spadá do kompetencí krajských poboček ÚP pod záštitou Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (dále jen „MPSV“). Dávkami SSP se tak stát podílí na úhradě nákladů rodin spojenými s výživou a výchovou dětí.

Dávky jsou nepojistné, tzn. žadatel o dávku nemusí být účasten v žádném pojistném systému²⁹ v ČR. Nárok na dávky SSP mají pouze fyzické osoby, které jsou společně s posuzovanými osobami hlášeny k trvalému pobytu na území ČR nebo cizinci³⁰, kteří mají trvalý pobyt na území ČR a mají zde i bydliště. Okruh oprávněných osob je blíže specifikován v § 3 zákona č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění pozdějších předpisů.

2.7.2 Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je jednou z nejčastěji poskytovaných dávek SSP. Tuto dávku je možné charakterizovat jako dlouhodobou opakující se dávku určenou pro rodiny s nezaopatřenými dětmi, která slouží k úhradě nákladů spojených s výchovou a výživou nezaopatřeného dítěte (Koldinská, Tröster a kol., 2018).

Oprávněnou osobu je vždy dítě, kterému se v případě jeho zletilosti dávka vyplácí. V případě nezletilého dítěte se přídavek na dítě vyplácí zákonnému zástupci, a to do konce kalendářního měsíce, v němž nezaopatřené dítě dovršilo zletilosti. Dávka se vyplácí měsíčně po uplynutí kalendářního měsíce, za který dávka náležela.

Nárok na dávku závisí na výši příjmu dítěte a společně posuzovaných osob žijících v rodině zjištěného za předchozí kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, za které se nárok na výplatu dávky prokazuje. Pro nárok dítěte na dávku v roce 2019 nesmí příjem rodiny přesáhnout 2,7násobek částky životního minima rodiny.

²⁹ Není podmínkou, aby oprávněný žadatel platil ze svých příjmů ze závislé činnosti (pokud nějaké má), pojistné na nemocenské pojištění, pojistné na důchodové pojištění či příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

³⁰ Cizinci, kteří nemají trvalý pobyt na území ČR, jsou oprávněnými osobami po uplynutí 365 dní ode dne hlášení k pobytu, přičemž do doby 365 dnů pobytu na území ČR se nezapočítává doba, po kterou je osoba žadatelem o udělení azylu ubytována v pobytovém středisku Ministerstva vnitra ČR. Dávky SSP náleží rovněž dalším, v zákoně o SSP uvedeným osobám, které nemají na území ČR trvalý pobyt, pokud zde mají bydliště. Do okruhu oprávněných osob spadají také občané Evropské unie, kteří jsou zastřešeni předpisy Evropské unie – Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 a Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011.

Výše přídatku na dítě je stanovena pevnými částkami za kalendářní měsíc. Zákon o SSP, ve znění pozdějších předpisů, účinný k 1. lednu 2019, člení výměry přídatku na dítě na **základní** a **zvýšenou**.

Základní výměra přídatku na dítě v roce 2019:

- u dítěte do 6 let 500 Kč,
- u dítěte od 6 do 15 let 610 Kč,
- u dítěte od 15 do 26 let 700 Kč.

Zvýšená výměra přídatku na dítě v roce 2019 náleží dítěti, pokud alespoň 1 ze společně posuzovaných osob má v každém kalendářním měsíci rozhodného období příjem uvedený v § 18 odst. 2 zákona o SSP³¹. Příplatek k základní výměře přídatku je stanoven ve výši 300 Kč.

2.7.3 Porodné

Porodné představuje jednorázovou testovanou dávkou, kterou je přispíváno rodině s nízkými příjmy na úhradu nákladů spojených s narozením prvního nebo druhého dítěte, a to v závislosti na výši rozhodného příjmu v rodině zjišťovaného za rozhodné období. Rozhodným obdobím pro dávku porodného je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě (dětí) narodilo.

Poslední legislativní změnu této dávky přinesl zákon č. 253/2014 Sb., kterým se od 1. ledna 2015 novelizuje zákon č. 117/1995 Sb., o SSP. Podle aktuálně platné legislativy nárok na porodné vzniká dnem porodu dítěte nebo převzetím dítěte do trvalé péče. Nárok na porodné vzniká ženě, která porodila své první nebo druhé živě narozené dítě, popř. otci, prvního nebo druhého živě narozeného dítěte, jestliže žena, která dítě porodila, zemřela a ke dni porodu splnila podmínky pro poskytnutí příspěvku. Nárok na porodné má též osoba, která převzala na základě rozhodnutí příslušného orgánu do trvalé péče dítě do 1 roku jeho věku, a toto dítě bylo prvním nebo druhým dítětem této osoby bez ohledu na to, zda první dítě porodila nebo převzala do trvalé péče. Tento nárok vzniká i v případě, že před převzetím dítěte do trvalé péče vznikl nárok na porodné matce nebo otci dítěte.

Nárok na porodné v roce 2019 má oprávněná osoba, jestliže testovaný rozhodný příjem posuzované společně hospodařící domácnosti, ve které je osoba žádající o porodné, nepřevýšil 2,7násobek životního minima rodiny. Výše porodného na první dítě činí 13 000 Kč a 10 000 Kč na druhé dítě. Při vícečetném porodu se porodné vyplácí ve výši 23 000 Kč.

³¹ Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění pozdějších předpisů, taxativně vyjmenovává příjmy, které splňují podmínku vzniku nároku na dávku ve zvýšené výměře. Jedná se především o příjem ze zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti, rodičovský příspěvek, dávky nemocenského a důchodového zabezpečení aj.

2.7.4 Rodičovský příspěvek

Narození dítěte je velmi radostná událost, která však s sebou nese výpadek příjmu jednoho z rodičů. Rodičovský příspěvek (dále jen „RP“) alespoň částečně kompenzuje výpadek příjmu jednoho z rodičů. RP představuje opakovanou dávku SSP, na kterou má nárok rodič³², který celodenně pečuje o dítě³³, přičemž za řádnou, celodenní a osobní péči se považuje obvyklá péče v rodině, kterou dítě vyžaduje a která dostatečně zajišťuje jeho duševní a fyzický vývoj.

Pro vznik nároku a čerpání RP musí rodič požádat o tuto dávku SSP na okresních pobočkách ÚP, které mají tuto agendu v gesci. Prvotní podmínkou vzniku nároku čerpání RP je, že rodič (žadatel) musí mít s dítětem trvalý pobyt na území ČR (Gregorová, Galvas a kol., 2018). Další neméně důležitou podmínkou vzniku či trvání nároku na RP je ověřování docházky dítěte do registrovaného předškolního zařízení. U dětí, které dovršily 2 roky, zákon nijak nezkoumá jejich docházku do předškolních zařízení, ale jinak tomu je, pokud nejmladší dítě v rodině dosud nedovršilo 2 roky věku. Omezení docházky³⁴ dětí mladších 2 let zákon taxativně specifikuje.

Poslední legislativní změnu této dávky přinesl zákon č. 200/2017 Sb.³⁵, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění pozdějších předpisů. Dle aktuální legislativy má úspěšný žadatel o RP možnost čerpat 220 000 Kč (popř. 330 000 Kč u více dětí narozených současně) nejméně 6 měsíců a nejdéle však do 4 let věku dítěte. RP může být přiznán kterémukoliv z rodičů. Avšak zákon o SSP striktně stanovuje, že dávka RP náleží pouze jednomu z rodičů. V průběhu čerpání RP se mohou rodiče v celodenní péči o dítě střídat a mohou také měnit dobu, po kterou budou RP čerpat, avšak nejdříve po uplynutí 3 celých po sobě jdoucích kalendářních měsíců, po které byl RP vyplácen, a následně pak volbu výše RP je možno měnit jedenkrát za 3 měsíce (Koldinská, Tröster a kol., 2018).

³² Rodičem se pro účely RP rozumí rovněž osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů.

³³ Dítětem se pro účely RP rozumí nejmladší dítě v rodině, na které jediné je možné dávku čerpat.

³⁴ Dítě, jehož rodiči je přiznaná dávka RP, může navštěvovat:

- jesle, mateřskou školu nebo jiné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 46 hodin v kalendářním měsíci,
- léčebně rehabilitační zařízení nebo jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro zdravotně postižené předškolní děti v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně,
- jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně pouze pokud je dítě zdravotně postižené,
- jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně v případě, že osamělý rodič dítěte nebo oba rodiče jsou závislí na pomoci jiné osoby ve stupni III nebo IV.

³⁵ § 30a odst. 1 zní: „Pokud se nejmladším dítětem v rodině stane jiné dítě, které zakládá nárok na rodičovský příspěvek, a alespoň jednomu z rodičů v rodině lze stanovit k datu narození tohoto dítěte 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu v částce převyšující 7 600 Kč, má rodič, který pobírá rodičovský příspěvek, nárok na jednorázovou výplatu částky, která nebyla vyčerpána z celkové částky rodičovského příspěvku na dítě, které přestalo být nejmladším dítětem v rodině. Tato částka se stanoví jako rozdíl mezi celkovou částkou 220 000 Kč a součtem částek rodičovského příspěvku, které byly vyplaceny na dítě, které přestalo být nejmladším dítětem v rodině. Jednorázová výplata částky se rodiči vyplátí po narození dítěte, které se stalo nejmladším dítětem v rodině.“

Možnosti a výše čerpání RP

Rodič, který čerpá RP, má možnost zvolit si měsíční výši RP, a tím i celkovou podpůrčí dobu této dávky. Maximální měsíční výše RP se odvíjí od výše příjmu rodičů. Výše měsíční dávky a délka čerpání RP je závislá na DVZ pro stanovení PPM³⁶ nebo nemocenského v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte dle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

V případě, že lze alespoň jednomu z rodičů v rodině stanovit ke dni narození nejmladšího dítěte 70 % 30násobku **DVZ** v částce **převyšující 7 600 Kč**, může rodič volit měsíční výši RP až do výše vypočtené částky. V případě, že DVZ lze stanovit u obou rodičů dítěte, vychází se z DVZ, který je vyšší, aniž by rodič s vyšším DVZ o RP žádal, nebo ho pobíral. Horní hranice čerpání dávky ve výši 11 500 Kč za kalendářní měsíc byla zákonem č. 200/2017 Sb. zrušena (Koldinská, Tröster a kol., 2018). RP může být dle platné legislativy čerpán až do výše odpovídající 70 % 30násobku DVZ, což v roce 2019 odpovídá částce 32 640 Kč měsíčně.

V případě, že nelze stanovit žádnému z rodičů v rodině ke dni narození nejmladšího dítěte DVZ³⁷, může si rodič volit výši RP až do částky 7 600 Kč za kalendářní měsíc, čímž však dojde ke zkrácení čerpání dávky RP nejdéle na 3 roky.

Pokud žádá rodič od 2 a více současně narozených dětí o RP, může si zvolit výši měsíční dávky RP až do výše 1,5násobku 70 % 30násobku DVZ, v roce 2019 maximálně tedy 48 960 Kč měsíčně a to z celkové sumy 330 000 Kč.

Po přiznání nároku na RP se již příjmy rodiče netestují. Rodič může při čerpání RP zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, musí však v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou. Zákon o SSP stanoví, že nárok na RP přiznaný na nejmladší dítě v rodině zaniká uplynutím podpůrčí doby nebo také posledním dnem kalendářního měsíce předcházejícího kalendářnímu měsíci, ve kterém se stalo nejmladším dítětem v rodině jiné dítě s nárokem na RP, a to i v případě, že nebyla vyplacena celková částka RP.

³⁶ Denní vyměřovací základ se u PPM zjistí jako započitatelný příjem zúčtovaný v rozhodném období dělený počtem „započitatelných“ kalendářních dní připadajících na toto rozhodné období. Denní vyměřovací základ podléhá redukcí dle redukčních hranic (viz kapitola 2.6.1), které každoročně vyhláší MPSV ve Sbírce zákonů.

³⁷ Osobami, kterým nelze určit DVZ mohou být OSVČ, které se nepřihlásily do nemocenského pojištění, studenti a osoby ekonomicky neaktivní tedy osoby bez zdanitelných příjmů. Osobou, které nelze stanovit DVZ může být i rodič, který pobírá RP na dříve narozené dítě.

2.7.5 Pohřebné

Poslední dávkou poskytovanou ze systému SSP je pohřebné, které představuje jednorázovou netestovanou dávku SSP, která je spojená s náklady na vypravení pohřbu. Pohřebné upravují zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Nárok na dávku dle platné legislativy má pouze osoba s trvalým pobytem na území ČR, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte (s výjimkou mrtvě narozeného dítěte). Nárok na dávku nemůže vzniknout např. ústavu sociální péče. (Koldinská, Ttöster a kol., 2018).

Pohřebné je stanoveno pevnou absolutní částkou ve výši 5 000 Kč.

2.7.6 Dávky, které již pozbyly účinnosti

Jak již bylo avizováno v záhlaví kapitoly 2.7, v této části jsou heslovitě připomenuty dávky SSP, se kterými se rodiče za dobu vývoje systému sociálního zabezpečení v ČR mohli setkat, avšak již pozbyly účinnosti. Jsou jimi **sociální příplatek**, tzv. „*pastelkovně*“, **zaopatřovací příspěvek** a **příspěvek na dopravu**.

Sociální příplatek (1.10.1995 – 31.12.2010)

Sociální příplatek byl testovanou dávkou SSP, která začala platit s účinností zákona o SSP. Cílem této dávky bylo pomáhat a finančně podpořit rodiny s nízkými příjmy, které pečovali alespoň o 1 dlouhodobě nemocné dítě, dlouhodobě zdravotně či tělesně postižené dítě nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě.

Při testování příjmů nesměl příjem rodiny přesáhnout hranici 2násobku životního minima rodiny. Testoval se příjem za předchozí kalendářní čtvrtletí. Výše příspěvku se pohybovala v rozmezí od 1 006 Kč do 3 375 Kč podle věku dítěte a stupně zdravotního postižení dítěte.

Sociální příplatek byl zrušen přijetím zákona č. 347/2010 Sb., kterým se mění zákon o SSP s účinností od 1. ledna 2011. V období od 1. ledna 2011 do 31. prosince 2012 platilo přechodné ustanovení, ve kterém náležel sociální příplatek pouze rodinám s nízkými příjmy a zdravotně postiženým členem³⁸. Poté byla dávka zcela zrušena.

³⁸ Zdravotně postiženým členem může být dítě nebo rodič.

Příspěvek na školní pomůcky neboli „pastelkovné“ (1.4.2006 – 31.12.2007)

Účelem dávky bylo přispět rodinám na zajištění školních pomůcek při začátku povinné školní docházky. Rodičům budoucích prvňáčků vznikl nárok na „pastelkovné“, pokud pobírali přídavek na dítě a dítě bylo přijato do 1. třídy základní školy. Výše příspěvku byla 1 000 Kč.

Dávka byla zavedena zákonem č. 113/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, a zrušena v roce 2008 s reformou veřejných financí a s účinností zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. „Pastelkovné“ bylo bezkonkurenčně dávkou SSP s nejkratší dobou vyplácení.

„Pastelkovné“ jako dávka SSP rychle pozbylo platnost, ale příspěvek na školní pomůcky pro budoucí prvňáčky tehdejší ministr financí realizoval prostřednictvím dotací základním školám. Rodiče tak nemohli dávku SSP zneužívat a podpora prvňáčků zůstala pro daný okamžik zachována.

Zaopatřovací příspěvek (1.10.1995 – 31.12.2004)

Zaopatřovací příspěvek náležel rodinám s dětmi, kde otec jakožto živitel rodiny vykonával aktivní vojenskou službu³⁹ bez nároku na plat. Tato dávka měla zabezpečit životní potřeby nezaopatřeného dítěte a matky dítěte po dobu aktivní vojenské služby otce.

Zaopatřovací příspěvek byl zrušen v souvislosti se zrušením základní a náhradní vojenské služby s účinností k 1. lednu 2005. Výše zaopatřovacího příspěvku byla ve výši 0,67násobku životního minima (Gregorová, Galvas, 2005).

Příspěvek na dopravu (1.10.1995 – 1.7.2004)

Nárok na tuto dávku vznikl rodině nezaopatřeného dítěte, které plnilo povinnou školní docházku nebo se soustavně připravovalo na budoucí povolání studiem mimo obec svého trvalého bydliště. Velikost rozhodného příjmu rodiny, musel být nižší než 2násobek životního minima rodiny.

Dávka byla k 1. červenci 2004 s účinností zákona č. 453/2003 Sb. zrušena. Místo této dávky bylo zavedeno cenově zvýhodněné žakovské a studentské jízdné.

³⁹ Aktivní vojenskou službou se rozumí základní vojenská služba, náhradní vojenská služba nebo účast na vojenském cvičení v Armádě České republiky nebo civilní služba.

2.8 Dávky pěstounská péče

Základní legislativní rámec pro pěstounskou péči je zakotven v § 958 – § 970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a § 47 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Pojem „pěstounská péče“, představuje státem podporovanou formu náhradní rodinné péče, při které pěstoun⁴⁰ o nezletilé dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu, avšak z právního hlediska nevzniká mezi pěstounem a dítětem právní vztah⁴¹ srovnatelný se vztahem mezi rodičem a dítětem.

O pěstounské péči rozhoduje soud na dobu, po kterou se biologičtí rodiče dítěte buď nemohou, nebo nechťejí o dítě starat. Přiřazením dítěte do pěstounské péče však nezaniká biologickým rodičům jejich právo na styk s dítětem, pokud soud nestanoví jinak, stejně však jako vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti.

Pěstounská péče představuje institut, který by měl dítěti pomoci překlenout dlouhodobější složité období v jeho životě, kdy jeho vlastní rodina nemůže plnit svou základní úlohu. Některé děti pobývají v péči pěstounů několik let, jiné v této péči zůstávají až do své zletilosti (Novotná a kol., 2018).

V současné době lze *pěstounskou péči* dle procesu výběru a přípravy pěstounů *rozdělit na*:

- Tzv. „*příbuzenskou pěstounskou péči*“ – kdy děti jsou svěřeny do výchovy osobám jim blízkým, kterými nejsou rodiče. V této formě pěstounské péče se zachovávají důležité rodinné vazby. I přestože tito pěstouni neprocházejí přípravou a posouzením, pouze sociální pracovníci soudu zpracovávají posudek o vhodnosti svěřením dítěte do daného rodinného prostředí.
- *Pěstounskou péči na přechodnou dobu* – „Jde o rodinnou individuální formu péče, státem podporovanou, která by měla být nezletilým dětem poskytována po nezbytně nutnou, relativně krátkou dobu v domácnostech pěstounů nebo i v zařízeních pro výkon pěstounské péče.“ (Integrovaný portál MPSV, 2019). Jde tedy o dočasnou péči o děti, která trvá maximálně 1 rok, u kterých je vysoká pravděpodobnost rychlého řešení, kterým může být buď náhradní rodinná péče, nebo návrat do původní rodiny. Pěstouni nabízející pěstounskou péči na přechodnou dobu procházejí náročným procesem posuzování nejen

⁴⁰ Pěstounem je osoba vychovávající jemu soudně svěřené dítě do péče jako své vlastní. Pěstoun má právo zastupovat dítě jen v běžných věcech a nemá k dítěti vyživovací povinnost. K výkonu mimořádných záležitostí (např. vyřízení cestovního dokladu) musí požádat o souhlas zákonného zástupce dítěte (zpravidla biologického rodiče dítěte), případně soud.

⁴¹ Srovnatelná práva jako rodič má pěstoun pouze v případě, že se jedná o osvojení dítěte do péče (viz [Hlava IV zákona č. 359/1999 Sb.](#), o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

svého sociálního zázemí, ale i zdravotního stavu, výchovných schopností a psychické připravenosti.

- **Dlouhodobou pěstounskou péčí** – Péče je stabilní a dlouhodobé opatření, které oficiálně končí dosažením zletilosti opatrovaného dítěte. V praxi se však často setkáváme s tím, že děti svěřené do dlouhodobé pěstounské péče mají v rodině srovnatelnou pozici s biologickými dětmi pěstounů a zůstávají v rodině do té doby, dokud nedostudují, nebo nezískají práci, anebo se neosamostatní.

Dávky pěstounské péče slouží prioritně k úhradě potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče a k odměnění pěstouna za jeho „výkon funkce pěstouna“. Správa a výplata dávek pěstounské péče spadá do kompetencí krajských poboček ÚP. Specifika jednotlivých dávek pěstounské péče jsou detailněji rozvedené v následujících subkapitolách.

2.8.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je opakující se dávka, která náleží primárně nezletilému nezaopatřenému dítěti, které bylo soudem či jiným správním orgánem svěřeno do pěstounské péče. Za předpokladu, že dítě po dosažení zletilosti je nezaopatřené a stále trvale žije s osobou, která mu byla do zletilosti pěstounem a společně s ní hradí náklady na své životní potřeby, může tuto dávku čerpat až do dovršení 26 let věku (Koldinská, Tröster a kol., 2018).

Dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, je výše příspěvku diferencována v závislosti na věku a stupni závislosti dítěte na pečující osobě.

Tab. 2.1 – Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte dle jednotlivých kategorií platných k 1. lednu 2019

Věková kategorie	Nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče				
	Dítě bez závislosti na pečující osobě	Dítě se stupněm závislosti I*	Dítě se stupněm závislosti II*	Dítě se stupněm závislosti III*	Dítě se stupněm závislosti IV*
do 6 let	4 950 Kč	5 115 Kč	6 105 Kč	6 490 Kč	7 040 Kč
6 – 12 let	6 105 Kč	6 215 Kč	7 480 Kč	7 975 Kč	8 635 Kč
12 – 18 let	6 985 Kč	7 095 Kč	8 580 Kč	9 130 Kč	9 570 Kč
18 – 26 let	7 260 Kč	7 425 Kč	8 910 Kč	9 460 Kč	9 900 Kč

* Informace o dětech a kategoriích stupňů závislosti jsou obsahem kapitoly 2.9.1, s. 34.

Zdroj: Integrovaný portál MPSV, vlastní zpracování.

V Tab. 2.1 jsou uvedeny veškeré možné kombinace faktorů (věk a stupeň závislosti dítěte na pečující osobě), které ovlivňují výši absolutní částky příspěvku, který je vyplácen pečující osobě na úhradu potřeb nezaopatřeného nezletilého/zletilého dítěte. Částky v této výši platí od 1. ledna 2018, jejich předchozí vývoj bude detailněji rozklíčen v kapitole 3.4.1.

2.8.2 Odměna pěstouna

Odměna pěstouna je dávka, která pro pečující osobu plní funkci *platu* či *mzdy* za vykonanou práci pěstouna (tzn. poskytování pěstounské péče). Odměna pěstouna náleží fyzické osobě, která pečuje o nezaopatřené dítě nebo je v evidenci žadatelů vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem vedené krajským úřadem. V případě, kdy oba manželé jsou soudem či správním orgánem označeny za osoby pečující o nezaopatřené dítě, náleží tato dávka pouze jednomu z nich. Výše odměny pěstouna se řídí § 47 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Výše měsíční **odměny pěstouna** je diferencována následovně:

- 12 000 Kč za pečování o 1 nezaopatřené dítě,
- 18 000 Kč za pečování o 2 nezaopatřené děti,
- 30 000 Kč za pečování o 3 nezaopatřené děti, popř. za pečování o alespoň 1 dítě se stupněm závislosti II až IV,
- + 6 000 Kč za každé další svěřené dítě do péče.

Výše měsíční **odměny osoby v evidenci** činí:

- 20 000 Kč bez ohledu na to, zda pečuje či nepečuje o svěřené dítě,
- + 6 000 Kč za pečování o další nezaopatřené dítě svěřené na jinou než přechodnou dobu.

Odměna pěstouna přísluší i přímému rodinnému příslušníkovi, který o nezaopatřené dítě pečuje. Pro potřeby odměn pěstouna pro nás přímým rodinným příslušníkem je praprarodič či prarodič nezaopatřeného dítěte.

2.8.3 Příspěvek při převzetí dítěte

Příspěvkem při převzetí dítěte do péče stát přispívá pěstounům na úhradu nákladů spojených s příchodem nezaopatřeného nezletilého dítěte do rodiny pěstouna. Stejně jako u předchozích dávek z oblasti pěstounské péče, i příspěvek při převzetí dítěte do péče je legislativně zakotven v § 47 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Poslední významnou legislativní změnu přinesl zákon č. 401/2012 Sb., který vyjmul dávky pěstounské péče ze systému SSP a přenesl je do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. S účinností od 1. ledna 2013 platná legislativa diferencuje částky příspěvku v závislosti na věku nezaopatřeného dítěte (Integrovaný portál MPSV, 2019).

Na tuto jednorázovou finanční výpomoc má nárok pečující osoba, která přebírá do péče nezletilé dítě. Příspěvek při převzetí dítěte je netestovanou dávkou.

Diferenciace příspěvku při převzetí dítěte:

- 8 000 Kč při převzetí dítěte mladšího 6 let,
- 9 000 Kč při převzetí dítěte od 6 do 12 let,
- 10 000 Kč při převzetí dítěte od 12 do 18 let.

2.8.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Příspěvkem na zakoupení motorového vozidla stát pěstounům přispívá na nákup nebo na zajištění komplexní opravy motorového vozidla, které pěstouni vlastní a které však nesmí využívat k výdělečné činnosti. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, stanovil nárok na příspěvek ve výši 70 % pořizovací ceny vozidla, nebo ve výši 70 % prokázaných výdajů na celkovou opravu stávajícího vozidla, nejvýše však do 100 000 Kč za splnění níže uvedených podmínek.

Důležitou podmínkou pro přiznání a nárok na tuto netestovanou dávku je skutečnost, že pečující osobě byla přiznána odměna pěstouna z důvodu péče nejméně o 3 děti⁴². Další podmínkou, která ovlivní výši čerpaných finančních prostředků, je úhrn vyčerpaných příspěvků v posledních 10 letech před podáním žádosti, který nesmí přesáhnout částku 200 000 Kč za sledované období.

2.8.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče má zletilé zaopatřené dítě, které bylo ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči. Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče vzniká ke dni zániku nároku dítěte na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výše jednorázového příspěvku činí 25 000 Kč.

2.9 Dávky poskytované rodinám s postiženými dětmi

Rodiny se zdravotně postiženým dítětem mají oproti rodinám se zdravými dětmi vyšší výdaje, které musí vynaložit, aby zvládaly peripetie všedního dne. Nadměrné finanční prostředky musí investovat např. do různých kompenzačních pomůcek, rehabilitací, speciálních stravovacích režimů nebo i zajištění potřeby celodenní péče jinou osobou.

Dávky poskytované osobám se zdravotním postižením upravuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. Dávky jsou vypláceny krajskými pobočkami ÚP.

⁴² V tomto případě se do počtu 3 dětí počítají všechny zletilé i nezletilé nezaopatřené děti, o které pěstoun pečuje.

Jak tvrdí Koldinská, Tröster a kol. (2018, s. 276) přijetím zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, nastala významná změna a zjednodušení celého systému dávek poskytovaných osobám se zdravotním postižením. Rozsah této problematiky by vydal na samostatnou DP. Okruh oprávněných osob je natolik specifický a není prioritně určen pro rodiny s dětmi, proto v analytické části toto téma nebude podrobněji zkoumáno. Platně znění jednotlivých dávek je obsahem této kapitoly z důvodu návaznosti na dávky obsažené v kapitolách 2.6, 2.7, 2.8 a daňové zvýhodnění, které je obsahem kapitoly 2.10.1. Pro potřeby DP je důležité se seznámit alespoň se základními pojmy a sounáležitostmi, aby daný výklad byl komplexní.

Rodiny se zdravotně postiženými dětmi (dále jen „postižené dítě“) mohou využívat jak přímé, tak i nepřímé finanční příspěvky a kompenzace. Mezi přímé finanční zvýhodnění neboli dávky poskytované rodinám s postiženými dětmi spadá **příspěvek na péči, příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku**, které jsou blíže specifikovány v kapitolách 2.9.1, 2.9.2 a 2.9.3. Důležitá je však také nepřímá finanční podpora, která je rodinám s postiženými dětmi poskytována formou vyšších **daňových zvýhodnění na nezaopatřené dítě** (viz kapitola 2.10.1). Další důležitou nepřímou podporou rodin s postiženými dětmi jsou výhody spojené s průkazy zvláštních výhod⁴³ (karty TP, ZTP nebo ZTP/P). V tomto případě mluvíme o poskytnutí plnění v podobě slevy na dopravu, přednostní projednávání záležitostí na úřadech aj. viz kapitola 2.9.4.

2.9.1 Příspěvek na péči

Příspěvek na péči je dávkou, která má za úkol finančně pomoci rodinám s péčí o postižené děti v přirozeném domácím prostředí, které kvůli svému dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu jsou odkázány na pomoc jiné osoby⁴⁴ při zvládání běžných životních potřeb.

Aktuální právní úprava je zakotvena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Tato dávka by měla pečující osobě alespoň částečně kompenzovat ušlý výdělek, popř. přispívat na zvýšené náklady spojené s péčí o dítě s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem⁴⁵ (dále jen „postižené dítě“). Nárok na příspěvek

⁴³ Průkazy zvláštních výhod a podmínky jejich vydávání upravuje § 34 – § 36 **zákona č. 329/2011 Sb.**, o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁴ Z § 7 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, vyplývá, že příspěvek na péči o osobu blízkou náleží též rodiči nebo prarodiči, případně jiné osobě, která zabezpečuje péči nahrazující péči rodičů, stanou-li se sociálně potřebnými z důvodu péče o dítě, které je dlouhodobě zdravotně postižené a vyžaduje mimořádnou péči a není umístěno v zařízení pro zdravotně postižené děti s týdenním nebo celoročním pobytem.

⁴⁵ Dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem pro účely zákona o sociálních službách je nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než 1 rok, a který omezuje funkční schopnosti nutné pro zvládání základních životních potřeb.

má postižené dítě starší 1 roku. Výše příspěvku je diferencována podle stupně závislosti postiženého dítěte na jiné osobě. Při posuzování stupně závislosti zkoumá a hodnotí posudkový lékař OSSZ *9 základních životních potřeb dítěte*⁴⁶, kterými jsou *mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologických potřeb, péče o zdraví a osobní aktivity*⁴⁷. Kategorie *péče o domácnost*, která je desátým zkoumaným kritériem, se u osob mladších 18 let nehodnotí.

V případě postižených nezletilých dětí je *závislost* na jiné osobě *diferencována do 4* níže uvedených *stupňů závislosti* podle nesamostatnosti při zvládání výše uvedených základních životních potřeb.

Stupeň I – lehká závislost – dítě není schopné zvládnout samo 3 základní životní potřeby,

Stupeň II – středně těžká závislost – dítě není schopné zvládnout samo 4 až 5 základních životních potřeb,

Stupeň III – těžká závislost – dítě není schopné zvládnout samo 6 až 7 základních životních potřeb,

Stupeň IV – úplná závislost – dítě není schopné zvládnout samo 8 až 9 základních životních potřeb a vyžaduje každodenní mimořádnou péči jiné osoby.

Výše příspěvku na péči je pro jednotlivé stupně závislosti vyčíslena v Tab. 2.2. Výše příspěvku na péči mohla být do 31. března 2019 navýšena o 2 000 Kč *z důvodu podpory postižených dětí z nízkopříjmových rodin* – pokud rozhodný příjem nezaopatřeného dítěte se společně posuzovanými osobami byl nižší než 2násobek částky životního minima společně posuzovaných osob podle § 3 – § 4 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Změny částek příspěvku na péči v roce 2019 jsou zaznamenány v Tab. 2.2, detailnější rozbor obsahu tabulky je uveden níže.

Novela zákona o sociálních službách způsobila v roce 2019 dvě vlny změn.

- **Změny od 1. dubna 2019** – Navýšení příspěvku na péči pro nezaopatřené děti i dospělé se závislostí IV. stupně z 13 200 Kč na 19 200 Kč, jestliže nevyužívají pomoc poskytovatele pobytových sociálních služeb. Pokud by však postižené dítě i dospělý využívaly pobytové sociální služby, výše příspěvku na péči by pro ně zůstala nezměněna, tj. 13 200 Kč. S tímto zákonným navýšením zaniká možnost navýšení příspěvku na péči

⁴⁶ Při posuzování závislosti na jiné osobě se nepřihlíží k potřebě péče vyplývající z věku nezletilého dítěte a stupni biopsychosociálního vývoje, hodnotí se tzv. mimořádná péče, která svým rozsahem, intenzitou nebo náročností podstatně přesahuje péči poskytovanou zdravému nezletilému dítěti téhož věku (viz § 10 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

⁴⁷ § 9 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

o 2 000 Kč u postižených dětí se závislostí IV. stupně z důvodu podpory postižených dětí předškolního věku. U postižených dětí se stupněm závislosti III je toto navýšení k 1. dubnu 2019 stále přípustné.

- **Změny od 1. července 2019** – Navýšení příspěvku na péči pro nezaopatřené děti i dospělé se závislostí III. stupně o 4 000 Kč, jestliže nevyužívají pomoc poskytovatele pobytových sociálních služeb. Nezaopatřené děti se stupněm závislosti III nevyužívající pomoc poskytovatele pobytových sociálních služeb mají nárok na příspěvek na péči ve výši 13 900 Kč. S touto druhou vlnou změn zaniká možnost navýšení příspěvku o 2 000 Kč z důvodu podpory postižených dětí předškolního věku.

Tab. 2.2 – Příspěvek na péči v roce 2019

Stupeň závislosti	Nezletilé dítě			Osoba starší 18 let		
	Počet životních potřeb	Výše příspěvku do 30.6.2019	Výše příspěvku od 1.7.2019	Počet životních potřeb	Výše příspěvku do 30.6.2019	Výše příspěvku od 1.7.2019
I. stupeň	3	3 300 Kč	3 300 Kč	3 až 4	800 Kč	800 Kč
II. stupeň	4 až 5	6 600 Kč	6 600 Kč	5 až 6	4 400 Kč	4 400 Kč
III. stupeň ⁴⁸	6 až 7	9 900 Kč	13 900 Kč	7 až 8	8 800 Kč	12 800 Kč
IV. stupeň ⁴⁸	8 až 9	13 200 Kč ⁴⁹ /19 200 Kč	19 200 Kč	9 až 10	19 200 Kč	19 200 Kč

Zdroj: ČSSZ, vlastní zpracování.

2.9.2 Příspěvek na mobilitu

Nárok na tuto dávku má osoba starší 1 roku, která není schopna celý kalendářní měsíc zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility a orientace a musí se za úhradu dopravovat nebo být dopravována např. k lékaři či do zdravotnických zařízení (Beck a kol., 2012).

Dávka se vyplácí opakovaně a je stanovena v absolutní částce ve výši 550 Kč měsíčně.

2.9.3 Příspěvek na zvláštní pomůcku

Příspěvek na zvláštní pomůcku mohou čerpat osoby s těžkou vadou nosného nebo pohybového aparátu, s těžkým zrakovým nebo sluchovým postižením nebo osoby s těžkou mentální retardací na poměrně široké spektrum pomůcek. Příspěvek se poskytuje na základní provedení vyhovující pomůcky s nejmenší finanční náročností (Tröster a kol., 2013).

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů, stanovuje nejen zdravotní postižení osob, při kterých je možné

⁴⁸ Výše příspěvku na péči může být navýšena o 2 000 Kč z důvodu podpory postižených dětí předškolního věku – nezaopatřené děti ve věku od 4 do 7 let věku, kterému náleží příspěvek na péči III. stupně/IV. stupně. Pokud však nezaopatřenému dítěti přísluší navýšení příspěvku o 2 000 Kč z důvodu nízkých příjmů rodiny, nenáleží mu další navýšení z důvodu podpory postižených dětí předškolního věku.

⁴⁹ Částka 13 200 Kč je výše příspěvku platná do 31. března 2019 pro všechny nezletilé osoby se stupněm závislosti IV. Od 1. dubna 2019 dochází k diferenciaci viz „**Změny od 1. dubna 2019**“.

příspěvek na zvláštní pomůcku poskytnout⁵⁰, ale také přímo vyjmenovává druhy postižení, které přiznání příspěvku přímo vylučují⁵¹. Další omezující podmínkou je věk postižené osoby, která žádá o příspěvek na zvláštní pomůcku. **Zákon rozlišuje 3 věkové hranice:**

- **osoby starší 1 roku** – mladší osobě nelze tento příspěvek přiznat,
- **osoby starší 3 let** – náleží jim příspěvek na zvláštní pomůcku, kterou je motorové vozidlo nebo úprava bytu,
- **osoby starší 15 let** – náleží jim příspěvek na zvláštní pomůcku, kterou je pořízení živého tvora.

Výše příspěvku na zvláštní pomůcky se odvíjí od celkové finanční situace postižené osoby a osob společně posuzovaných a pořizovací ceny zvláštní pomůcky. Legislativa rozlišuje, zda jde o pomůcku v ceně do nebo přes 10 000 Kč. Příspěvky na pořízení motorového vozidla a schodišťové plošiny mají zvláštní samostatná pravidla. Tato testovaná dávka je žadateli vyplácena jednorázově, přičemž o dávku lze žádat opakovaně. Za určitých podmínek zákon stanoví i povinnost příspěvek vrátit⁵². Maximální výše příspěvku na zvláštní pomůcku činí 350 000 Kč. Součet vyplacených příspěvků na zvláštní pomůcku nesmí v 60 kalendářních měsících po sobě jdoucích přesáhnout částku 800 000 Kč⁵³.

V případě pořízení schodišťové plošiny je maximální výše příspěvku stanovena ve výši 400 000 Kč. Úhrn vyplacených příspěvků na zvláštní pomůcku, z nichž jednou z pomůcek je schodišťová plošina, nesmí v 60 kalendářních měsících po sobě jdoucích přesáhnout částku 850 000 Kč.

2.9.4 Průkaz osoby se zdravotním postižením

Oprávněným držitelem průkazu je postižené dítě starší 1 roku s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením a zdravotním stavem omezující pohyblivost či orientaci, včetně dětí s poruchou autistického spektra. Nároky držitelů průkazu dle níže uvedeného členění jsou ustanoveny v zákoně č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška č. 388/2011 Sb. definuje, které zdravotní stavy lze považovat za podstatné omezení schopnosti pohyblivosti a orientace.

⁵⁰ Podmínky vzniku nároku na dávku jsou upravené v § 9 zákona č. 329/2006 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ Příloha zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² § 12 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ § 10 odst. 2 a 3 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

Legislativa udává **3 různá označení průkazů** pro osoby se zdravotním postižením:

- **průkaz TP** – průkaz osoby se středně těžkým funkčním postižením⁵⁴ pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra,
- **průkaz ZTP** – průkaz osoby s těžkým funkčním postižením⁵⁵ pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra,
- **průkaz ZTP/P** – průkaz osoby se zvlášť těžkým funkčním postižením⁵⁶ nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce, včetně osob s poruchou autistického spektra.

2.10 Nepřímá podpora rodin s dětmi

Stát se prostřednictvím státní politiky zaměstnanosti snaží o maximální možné zvýšení motivace občanů k zaměstnání a nastolení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách na trhu práce a kapitálu. Motivačním důvodem je maximální snížení počtu osob, které jsou závislé na sociálních dávkách vyplácených ze státního rozpočtu prostřednictvím jednotlivých správních orgánů (Spirit a kol., 2009).

Jednou ze základních motivačních výhod, které jsou poskytovány rodinám s dětmi, kde alespoň 1 z rodičů je výdělečně činný, je **daňové zvýhodnění na vyživované dítě**, které s nimi žije ve společně hospodařící domácnosti. Druhou nepřímou finanční podporou rodin s dětmi je **sleva na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení**.

Jak uvádí Holub a kol. (2010, s. 25): „Nepřímá finanční podpora rodin s dětmi se uplatňuje přes daňová opatření týkající se především určité formy snížení daňové zátěže reflektující přítomnost dítěte v rodině, nevýdělečnou činnost manžela či manželky nebo manželství jako takové. I v této oblasti se v posledních letech uskutečnila řada změn. Vzhledem k podpoře rodiny je jejím základním principem zajištění finanční soběstačnosti rodiny vzhledem k co nejmenší závislosti na sociálních dávkách. K nejvýraznějším daňovým úpravám

⁵⁴ Středně těžkým funkčním postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí, v exteriéru je schopna chůze se sníženým dosahem a má problémy při chůzi okolo překážek a na nerovném terénu. Středně těžkým funkčním postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna spolehlivé orientace v domácím prostředí a zhoršenou schopnost orientace má jen v exteriéru.

⁵⁵ Těžkým funkčním postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí a v exteriéru je schopna chůze se značnými obtížemi a jen na krátké vzdálenosti. Těžkým funkčním postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna spolehlivé orientace v domácím prostředí a v exteriéru má značné obtíže.

⁵⁶ Zvlášť těžkým funkčním postižením pohyblivosti a úplným postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna chůze v domácím prostředí se značnými obtížemi, popřípadě není schopna chůze, v exteriéru není schopna samostatné chůze a pohyb je možný zpravidla jen na invalidním vozíku. Zvlášť těžkým funkčním postižením orientace a úplným postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu není schopna samostatné orientace v exteriéru.

patří nahrazení odčitatelných položek z daňového základu přímými slevami na dani od roku 2006, které mohou navíc u nezaopatřených dětí fungovat jako daňový bonus (již od roku 2005).“

Pro účely nepřímé finanční podpory se za **vyživované dítě**⁵⁷ považuje dítě **ve společně hospodařící domácnosti**, které je vlastním dítětem rodiče, dítětem osvojeným, dítětem v trvalé péči, dítětem, které bylo do zletilosti v pěstounské péči, dítětem druhého z manželů nebo vlastním vnoučetem nebo vnoučetem druhého z manželů, pokud jeho rodiče nemají dostatečné příjmy, nutné pro možné uplatnění daňového zvýhodnění.

2.10.1 Daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Dle aktuálního znění zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, je výdělečně činnému rodiči poskytnuto daňové zvýhodnění na jím vyživované dítě, které s ním žije ve společně hospodařící domácnosti na území členského státu EU nebo státu tvořícího Evropský hospodářský prostor, pokud v daném kalendářním měsíci je úhrn příjmů vyšší než polovina minimální mzdy⁵⁸.

Daňové zvýhodnění může rodič uplatnit měsíčně prostřednictvím svého zaměstnavatele nebo ročně prostřednictvím daňového přiznání. Daňové zvýhodnění na vyživované dítě může mít formu slevy na dani, daňového bonusu nebo může být kombinací těchto dvou forem.

Slevu na dani na vyživované dítě může rodič uplatnit až do výše vypočtené daňové povinnosti. Má-li rodič vyšší nárok na daňové zvýhodnění, než je jeho vypočtená daňová povinnost, stává se vzniklý rozdíl pro něj daňovým bonusem. Maximální výše vyplaceného daňového bonusu je 5 025 Kč měsíčně, tzn. 60 300 Kč za kalendářní rok.

Tab. 2.3 – Daňové zvýhodnění na vyživované dítě pro rok 2019

Pořadí nezaopatřeného dítěte ve společně hospodařící domácnosti	Daňové zvýhodnění na vyživované dítě			
	Dítě bez ZTP/P, měsíční daň. zvýhodnění	Dítě bez ZTP/P, roční daň. zvýhodnění	Dítě se ZTP/P, měsíční daň. zvýhodnění	Dítě se ZTP/P, roční daň. zvýhodnění
1. dítě	1 267 Kč	15 204 Kč	2 534 Kč	30 408 Kč
2. dítě	1 617 Kč	19 404 Kč	3 234 Kč	38 808 Kč
3. dítě a každé další dítě	2 017 Kč	24 204 Kč	4 034 Kč	48 408 Kč

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů ve znění k 30. červnu 2019, vlastní zpracování.

⁵⁷ Vyživovaným dítětem se pro účely daňového zvýhodnění rozumí dítě nezletilé nebo dítě ve věku od 18 do 26 let, které se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem a není mu přiznán invalidní důchod pro invaliditu III. stupně/IV. stupně.

⁵⁸ Polovina minimální mzdy v roce 2019 činí 6 675 Kč. Pro celoroční nárok na daňové zvýhodnění musí roční příjem výdělečně činných osob dosahovat alespoň 6násobku minimální mzdy, tzn. v roce 2019 je minimální výše hrubého výdělku stanovena na 80 100 Kč.

V Tab. 2.3 jsou vyčísleny absolutní částky daňového zvýhodnění diverzifikované podle pořadí dětí ve společně hospodařící domácnosti, a to v podobě měsíčního či ročního úhrnu daňového zvýhodnění, které mohou rodiče uplatňovat za výše uvedených podmínek. Pokud je dítě postižené, náleží oprávněné osobě daňové zvýhodnění ve výši 2násobku stanovené částky.

2.10.2 Sleva za umístění dítěte

Tato sleva na dani je zavedena zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, který mění zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Výdělečně činný rodič může jednou ročně uplatnit slevu na dani za umístění vyživovaného dítěte do předškolního zařízení⁵⁹ prostřednictvím ročního zúčtování daně u svého zaměstnavatele nebo prostřednictvím daňového přiznání. Částka, kterou si rodič může ze své vypočtené daně z příjmů odečíst, se rovná částce prokazatelně vynaložených výdajů za umístění dítěte v předškolním zařízení – „*školné*“. Do výdajů za umístění dítěte se nezapočítávají rodičem vynaložené výdaje na stravu, výdaje na sportovní či společensko-kulturní akce, příspěvky do sdružení ani náklady na dopravu dítěte do předškolního zařízení aj.

Základní podmínky pro vznik nároku na slevu na dani jsou:

- Vyživované dítě žije ve společně hospodařící domácnosti společně s rodičem, který si chce slevu uplatnit.
- Slevu na dani může uplatnit pouze rodič, který má vypočtenou daň podle § 16 zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, vyšší než 0 Kč.
- Maximální výše slevy na dani za umístění dítěte je rovna minimální mzdě ve zdaňovacím období, ve kterém byly finanční prostředky vynaloženy, a zároveň maximálně ve výši vypočtené daňové povinnosti po uplatnění všech slev na dani, tzn. sleva na dani za umístění dítěte nemůže nikdy být daňovým bonusem. Pro zdaňovací období 2019 je maximální částka uplatnění slevy za umístění dítěte ve výši 13 350 Kč na jedno vyživované dítě.
- Vyživují-li dítě v jedné společně hospodařící domácnosti oba rodiče, může si tuto slevu na dani uplatnit pouze jeden z nich.

⁵⁹ Pro účely slevy na dani za umístění dítěte se předškolním zařízením rozumí mateřská škola (podle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů), zařízení služby péče o dítě v dětské skupině a zařízení péče o dítě předškolního věku provozovaná na základě živnostenského oprávnění, která jsou zapsána do rejstříku škol a školských zařízení vedených pod MŠMT ČR.

2.11 Regresní analýza

Regresní analýza slouží k odhadu matematického vztahu mezi dvěma a více statistickými znaky. Regresní analýza je statistická metoda, pomocí které je vyjádřen vztah mezi jednou či více nezávislými proměnnými a jednou závislou proměnnou.

Kvalitu dané lineární regresní funkce, tedy její schopnost dávat „rozumné“ odhady, vyjadřuje ukazatel R^2 , který se nazývá determinační koeficient (také index determinace). Tento ukazatel se spočítá podle vzorce:

$$R^2 = \frac{s_y^2}{s_y^2} \quad (2.1)$$

s_y^2 ... empirický rozptyl
 s_y^2 ... teoretický rozptyl

Teoretický rozptyl spočítáme jako rozptyl teoretických hodnot \hat{y}_i získaných dosazením jednotlivých hodnot x_i nezávislé proměnné X do regresní rovnice (2.2). Empirický rozptyl je pak rozptyl skutečných naměřených hodnot y_i závislé proměnné Y .

Determinační koeficient R^2 nabývá hodnoty od 0 do 1 (od 0 % do 100 %) a určuje, jakou část variability závislé proměnné Y lze vysvětlit vlivem nezávislé proměnné X . Čím vyšší je tato hodnota, tím lépe vystihuje regresní přímka skutečnou závislost mezi X a Y .

Test významnosti regresního modelu

Pro zjištění významnosti regresního modelu je nutné postavit dvojici hypotéz a následně je otestovat F-testem na principu Fischerova rozložení:

H₀: veličiny X a Y jsou nezávislé, regresní model není významný.

H₁: veličiny X a Y jsou závislé, regresní model je významný.

Výpočet regresní statistiky bude proveden prostřednictvím regresní funkce analýzy dat tabulkového procesoru MS Excel, na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

V úvodu bude prostřednictvím porovnání testového kritéria F a kritické hodnoty testu (F_{krit}) na zvolené hladině významnosti α přijata H_0 nebo zamítnuta H_0 ve prospěch alternativní hypotézy H_1 , kde X je průměrná mzda v národním hospodářství a Y jsou výdaje na jednotlivé dávky sociálního zabezpečení.

V případě, že hodnota testového kritéria F bude menší než kritická hodnota F_{krit} a současně p -hodnota testu větší než stanovená hladina významnosti, potom bude přijata nulová hypotéza a zamítnuta hypotéza alternativní. Naopak v případě vyšší hodnoty testového kritéria F oproti kritické hodnotě F_{krit} a současně nižší p -hodnotě testu, než je stanovená hladina významnosti, bude nulová hypotéza zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy.

Prostřednictvím korelačního koeficientu r_{xy} , který nabývá hodnot od -1 do $+1$, se stanoví míra závislosti výdajů jednotlivých dávek na průměrné mzdě v národním hospodářství, přičemž hodnota -1 vyjadřuje ideální negativní lineární vztah. V případě grafického znázornění takového souboru pomocí bodového diagramu budou všechny body ležet na přímce se zápornou směrnici. Hodnota $+1$ znamená, že oba znaky jsou v ideálním pozitivním lineárním vztahu. Bodový diagram takového souboru bude zobrazovat všechny body na přímce s kladnou směrnici. Pokud korelační koeficient r_{xy} nabývá hodnoty 0 , lze konstatovat, že není mezi oběma znaky závislost – znaky jsou nezávislé.

Korelační koeficient vyjadřuje míru lineární závislosti, zatímco index determinace kvalitu dané lineární regresní funkce.

2.11.1 Jednoduchá lineární regrese

Jednoduchá lineární regrese je statistická metoda, pomocí které je vyjádřen lineární vztah mezi jednou nezávislou proměnnou (X) a jednou závislou proměnnou (Y).

Základním úkolem regresní analýzy je nalezení vhodné regresní funkce, která modeluje deterministickou (tj. určitelnou, odhadnutelnou) složku regresního modelu. Tento vztah může být zapsán regresní rovnicí (2.2).

$$Y = b_0 + b_1 \cdot X \quad (2.2)$$

Koeficienty b_0 a b_1 jsou zvoleny tak, aby regresní přímka co nejlépe vystihovala daný statistický soubor. Koeficient b_1 vyjadřuje sklon lineární regresní funkce (regresní přímky) a nazývá se regresní koeficient. Parametr b_0 je tzv. konstanta regresního modelu.

V regresním modelu bude každé pozorované hodnotě nezávislé proměnné x_i odpovídat jedna skutečná (empirická) hodnota závislé proměnné y_i , jedna teoretická (vypočtená) hodnota \hat{y}_i , která leží na přímce dané rovnicí (2.2).

Čím lépe bude regresní přímka vystihovat zkoumanou závislost, tím menší budou odchylky empirických hodnot závislé proměnné y_i od teoretických hodnot \hat{y}_i . Tyto odchylky se nazývají rezidua (e_i).

$$e_i = y_i - \hat{y}_i \quad (2.3)$$

2.11.2 Vícerozměrná lineární regrese

Vícerozměrná lineární regrese je statistická metoda, pomocí které je vyjádřen lineární vztah mezi dvěma a více nezávislými proměnnými (X) a jednou závislou proměnnou (Y).

Vícerozměrný regresní model vyjadřuje pomocí matematické funkce závislost jedné závislé proměnné Y na několika nezávislých proměnných X_1, X_2 až X_j . Ve vícenásobné regresní analýze

často používáme matematický aparát lineární algebry, zejména vektory a matice. Funkci lze zapsat obecnou rovnicí:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_j X_j \quad (2.4)$$

Koeficienty β_0 , β_1 až β_j představují regresní koeficienty lineární regresní funkce (parametry regresního modelu). Každý z koeficientů β_j (s výjimkou konstanty β_0) je vázán s jednou vstupní proměnnou X_j a vyjadřuje, o kolik se změní (teoretická) hodnota proměnné Y , pokud se hodnota proměnné X_j změní o jednotku a hodnoty ostatních regresorů zůstanou beze změny.

Je-li regresní model rozšířen o nové proměnné, sníží se nevysvětlená variabilita závislé proměnné a hodnota determinačního koeficientu vzroste. Větší počet proměnných v modelu znamená vyšší složitost a náchylnost k nepřesnostem a chybám.

Významnost jednotlivých regresních koeficientů β_j ($j \geq 1$) ve vícerozměrném lineárním regresním modelu souvisí s proměnnou X_j , se kterou jsou spojeny. Pokud by některý koeficient β_j byl roven nule, pak daná proměnná X_j vůbec model neovlivňuje, tedy jako by v něm nebyla.

3 VÝVOJ POSKYTOVANÉ PODPORY A DÁVEK RODINÁM S DĚTMI

První systémy, které měly charakteristiku a plnily funkci sociálního pojištění, vznikly na konci 19. století a fungovaly na principu průběžného financování.

Jak tvrdí Holub a kol. (2010, s. 9): „V současné situaci, kdy všechny demograficky vyspělé země čelí procesu demografického stárnutí, které vyústí v tlak na finanční stabilitu průběžně financovaných důchodových systémů, jsou vlády před těžkou volbou, zda snížit důchody, zvýšit důchodový věk, zvýšit příspěvky či dotovat deficit systému z jiných zdrojů. Klesající porodnost a prodlužující se délka dožití stabilně působí na zatížení budoucích generací, které se tak stává dlouhodobě neudržitelným a společensky neakceptovatelným.“

Podpora rodin s dětmi ze strany státu nabývá několika různých podob. Realizuje se převážně v rámci systému sociálního zabezpečení, svoji nezastupitelnou roli však hrají také daňová opatření, opatření v pracovněprávní oblasti či nabídka služeb pro rodiny s dětmi.

Systém sociálního zabezpečení v ČR je definován 3 základními pilíři:

- systémem sociálního pojištění,
- systémem státní sociální podpory,
- systémem sociální pomoci.

V ***systému sociálního pojištění*** se uplatňuje pojistný princip, při kterém dochází k odložení části současných finančních prostředků pro krytí budoucích životních situací, jako jsou *úraz, nemoc, těhotenství, mateřství, stáří a invalidita*. Základ sociálního pojištění představuje ***pojištění důchodové, nemocenské a pojištění v nezaměstnanosti***. Dávky, které jsou ze sociálního pojištění vypláceny, zohledňují předchozí výdělečnou činnost jedince, resp. jsou odvozovány z dosavadního pracovního příjmu.

Ze systému ***důchodového pojištění*** jsou žadatelům vypláceny starobní, pozůstalostní a invalidní důchody. Naší cílové skupiny se týkají invalidní a pozůstalostní důchody (*vdovský/vdovecký důchod* a *sirotčí důchod*). Vzhledem k úzké profilaci daných osob, které na tyto důchody mají nárok, nebude toto téma podrobněji zkoumáno. Podrobnější informace a podmínky nároku na invalidní důchod, vdovský/vdovecký důchod a sirotčí důchod jsou zakotveny v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Nemocenské pojištění je možné charakterizovat jako krátkodobou přímou finanční podporu rodin s dětmi. Dávky vztahující se k cílové skupině vyplácené z nemocenského pojištění jsou *vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství* (aktuální znění viz kapitola 2.6.2),

peněžitá pomoc v mateřství (aktuální znění viz kapitola 2.6.1), *ošetřovné* (aktuální znění viz kapitola 2.6.3) a nová dávka *otcovská* (aktuální znění viz kapitola 2.6.4).

Druhým pilířem sociálního zabezpečení v ČR je ***systém státní sociální podpory***, který se zaměřuje nejvíce na pomoc rodinám s nezaopatřenými dětmi v těžkých životních situacích, kde na řešení vlastními silami a finančními prostředky rodina nestačí. Dávky jsou poskytovány na základě ***principu solidarity***⁶⁰. Ze systému SSP se rodinám s nezaopatřenými dětmi poskytuje *porodné* (aktuální znění viz kapitola 2.7.3), *pohřebné* (aktuální znění viz kapitola 2.7.5), *přídavek na dítě* (aktuální znění viz kapitola 2.7.2), a *rodičovský příspěvek* (aktuální znění viz kapitola 2.7.4)⁶¹.

Dávky pěstounské péče (aktuální znění viz kapitola 2.8) spadaly do roku 2012 do systému SSP a jsou jednou z významných finančních dávek určených rodinám s nezaopatřenými dětmi.

Nejsou-li životní potřeby rodiny dostatečně zabezpečeny příjmy z výdělečné činnosti rodičů či výše zmiňovanými dávkami a nejsou-li rodiny samy schopny překonat obtížné sociální situace, zajišťuje stát podporu prostřednictvím ***systému sociální pomoci***. Ta může být poskytována skrze dávky v hmotné nouzi a dávky sociální péče nebo formou sociálních služeb. Do třetího pilíře systému sociálního zabezpečení spadají dávky poskytované rodinám s postiženými dětmi, kterými jsou *příspěvek na péči* (aktuální znění viz kapitola 2.9.1), *příspěvek na mobilitu* (aktuální znění viz kapitola 2.9.2), *příspěvek na zvláštní pomůcku* (aktuální znění viz kapitola 2.9.3) a *průkazy osob se zdravotním postižením* (aktuální znění viz kapitola 2.9.4). Vzhledem k úzké profilaci dotyčných osob nebude u této podpory sledován historický vývoj.

3.1 Vývoj sociální zabezpečení

Tzv. „chudinská péče“ je nejstarší formou zprvu dobrovolného veřejného přerozdělování na pomoc těm, kdo pomoc prokazatelně potřebovali. U nás byla „chudinská péče“ zrušena v roce 1948. Sociální pomoc se vyvinula z „chudinské péče“ a poskytovala se zpravidla jen občanům v hmotné nouzi k uspokojování jejich potřeb v nezbytném rozsahu. Jde o povinný zákonem upravený redistribuční systém, který stanovil způsob ověřování potřebnosti, podmínky vzniku a trvání přiznaných nároků a jejich výši. Systém byl spravovaný státem a financovaný ze státního či jiného veřejnoprávního rozpočtu (Veselý a kol., 2013).

⁶⁰ Viz kapitola 2.1 – princip sociální solidarity.

⁶¹ Do systému SSP patří i příspěvek na bydlení, avšak nebude blíže zkoumán, protože není prioritně určen rodinám s dětmi.

Systém sociálního zabezpečení po roce 1989 byl mimořádně finančně náročný, velmi těžkopádný a nedokázal se přizpůsobit nově nahodilým situacím a požadavkům, které rodiny s dětmi potřebovaly řešit. Byla zřejmá potřeba reformy sociálního zabezpečení. Klíčovým úkolem reformy byl přechod od sociálního zabezpečení k sociálnímu pojištění (Koldinská, Tröster a kol., 2018).

Průběh *sociální reformy v ČR* lze diferencovat do **3 základních etap**:

1. etapa (listopad 1989 – prosinec 1992)

V období první etapy byl vypracován koncept záchranné sociální sítě, který byl plně zajištěn právními instituty, zejména minimální mzdou a životním minimem.

2. etapa (leden 1993 – červenec 1998)

V systému sociálního zabezpečení se začaly projevovat neoliberální tendence. Bylo zavedeno pojistné jako zvláštní platba mimo daňový systém. Zlomovým okamžikem 2. etapy bylo přijetí zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, a zákona č. 117/1995 Sb., o SSP.

3. etapa (srpen 1998 – dosud)

Na přelomu 20. a 21. století docházelo ve všech oblastech sociálního zabezpečení k častým změnám. Těmi nejvýznamnější změnami postihující rodiny s dětmi byly:

- Přijetí zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, který novelizoval téměř 50 zákonů především v oblasti daňové, sociální a zdravotní.
- Přijetí zákona č. 347/2010 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti MPSV.
- Přijetí zákona č. 148/2017 Sb., který zavedl novou dávku do systému nemocenského pojištění – otcovská poporodní péče.
- Přijetí zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, a zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, kterými se zásadně změnila oblast systému sociální pomoci.

V následující části bude zachycen vývoj dávek, jejichž platné znění je obsahem kapitol 2.6, 2.7, 2.8 a 2.10. Obsahem budou klíčové novely a změny, které tyto novely do systému přinesly. V tabulkách bude zachycen vývoj celkových objemů finančních prostředků, které byly na dávky v průběhu let 2006 až 2018 vyplaceny ze státního rozpočtu.

3.2 Vývoj dávek poskytovaných z nemocenského pojištění

Obsahem kapitoly je vývoj legislativy a objemu vynaložených finančních prostředků na jednotlivé dávky poskytované v současné době z nemocenského pojištění.

3.2.1 Peněžitá pomoc v mateřství

Právní úprava, kterou se řídila pravidla pro vyplácení PPM před rokem 1989, byla zakotvena v zákoně č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců.

Původní znění zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců

PPM náležela zaměstnankyni, která byla v posledních 2 letech před porodem účastna na pojištění alespoň 270 dní. PPM náležela ženě po dobu 18 týdnů⁶² a stanovovala se z čisté denní mzdy zaměstnankyně v závislosti na délce trvání téhož zaměstnání⁶³ u stejného zaměstnavatele. PPM náležela jen za pracovní dny, přičemž rozhodným obdobím pro zjištění denního čistého výdělku byly poslední 3 měsíce před nástupem na PPM. Minimální výše denní dávky byla 16 Kčs a nejvyšší možná výše denního nároku byla 100 Kčs.

Legislativní změny s účinností do 31. prosince 1992

Zákon č. 58/1964 Sb., o zvýšení péče o těhotné ženy a matky, vyňal PPM z původního zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, a přinesl dílčí změny, kterými bylo prodloužení podpůrčí doby PPM z 18 týdnů na 22 týdnů, přičemž při výpočtu denní dávky PPM v období od 19. týdne do 22. týdne bylo počítáno s odlišnými procentními sazbami⁶⁴ oproti výpočtu dávky pro 1. až 18. týden. Tento zákon poprvé zohlednil situaci, kdy žena porodila zároveň 2 nebo více dětí (dále jen „vícečetný porod“). V takovém případě ženě náležela PPM v délce trvání 35 týdnů. Za zvláštní situaci zákon nově definoval ženu, která byla neprovdaná, ovdovělá, rozvedená, nebo z jiných vážných důvodů osamělá, která kromě pracovních příjmů neměla jinak zajištěnou obživu a ani nežila s druhem (dále jen „osamělá žena“). Takto osamělé ženě zákon přiřkl nárok PPM v délce 26 týdnů. Nárok na PPM měly nově ženy, které získaly rozhodnutím příslušných orgánů do své trvalé péče nahrazující péči rodičů (dále jen „trvalá péče“) dítě k pozdějšímu osvojení, nebo dítě, jehož matka zemřela. Délka podpůrčí doby byla v těchto případech stanovena na 18 týdnů s nárokem na čerpání dávky ode dne převzetí dítěte do trvalé péče nejdéle však

⁶² 18 týdnů se skládalo ze 4 týdnů před plánovaným termínem porodu a 14 týdnů po porodu ženy.

⁶³ Při nepřerušném zaměstnání v témž podniku do 2 let náleželo zaměstnankyni 75 % z čisté denní mzdy, při délce trvání zaměstnání nad 2 roky a do 5 let náleželo zaměstnankyni 80 % z čisté denní mzdy. Pokud zaměstnankyně pracovala více jak 5 let před nástupem na MD u téhož zaměstnavatele, náleželo jí 90 % čisté denní mzdy.

⁶⁴ § 4 odst. 4 a 5 zákona č. 58/1964 Sb., o zvýšení péče o těhotné ženy a matky, v původním znění.

do 26 týdnů od narození dítěte. Zákon začal zohledňovat i situace, kdy se ženě narodilo mrtvé dítě (podpůrčí doba PPM byla v délce 12 týdnů) nebo dítě zemřelo v době trvání PPM⁶⁵ (podpůrčí doba byla stanovena v délce 2 týdnů ode dne úmrtí dítěte). Výše PPM se i nadále odvíjela od průměrné čisté mzdy zaměstnankyně, dle předchozího ustanovení. Nástup na PPM byl možný 4 až 8 týdnů před plánovaným termínem porodu.

Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, zrušil zákon č. 58/1964 Sb., o zvýšení péče o těhotné ženy a matky, ve znění pozdějších předpisů, a prostřednictvím novel platil až do 31. prosince 2008. Hlavní změnou, kterou přinesl zákon č. 88/1968 Sb., ve svém původním znění, bylo prodloužení délky trvání PPM z 22 týdnů na 26 týdnů. Výše PPM za pracovní den činila 90 % z čisté denní mzdy. Dávka PPM připadla za každý pracovní den.

V následující části jsou akcentovány klíčové novely zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, a změny, které tyto zákony přinesly ve vyplácení dávek PPM.

Novely k zákonu č. 88/1968 Sb. do 31. prosince 1992

- ***Zákon č. 51/1987 Sb.*** byl jedinou významnou novelou do roku 1992. Zákon nově stanovil, že nástup na PPM byl možný 6 až 8 týdnů před plánovaným termínem porodu a délka trvání PPM byla v délce 28 týdnů. K prodloužení podpůrčí doby PPM došlo i u žen ve zvláštních situacích. U vícečetných porodů byla podpůrčí doba prodloužena na 37 týdnů. Osamělé ženy, které porodily živé dítě, měly také nárok na PPM v délce trvání 37 týdnů. V případech, ve kterých se narodilo mrtvé dítě nebo dítě umřelo, byla podpůrčí doba PPM prodloužena z 12 týdnů na 14 týdnů.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

I po rozpadu Československa byl základním legislativním rámcem PPM ***zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů***. Zákony, které významně ovlivnily vyplácení PPM, jsou uvedeny v následující části.

Novely k zákonu č. 88/1968 Sb. od 1. ledna 1993

- ***Zákon č. 37/1993 Sb.*** byl první novelou v tomto období a zavedl hned několik podstatných změn. Zákon č. 37/1993 Sb. zavedl pojem „započitatelný příjem“ a „denní vyměřovací

⁶⁵ § 8 odst. 4 **zákona č. 58/1964 Sb.**, o zvýšení péče o těhotné ženy a matky, v původním znění.

základ“⁶⁶. Mimo zavedení nových pojmů se kompletně změnil přístup k výpočtu PPM. Dávka se nově stanovovala srovnatelným způsobem jako nemocenské. PPM se nově vyplácela za kalendářní dny, a nikoliv jen za pracovní dny, jako náhrada ušlého výdělku, jak tomu bylo v předchozí právní úpravě. Výše PPM za kalendářní den činila 67 % denního vyměřovacího základu (dále jen „DVZ“). Oprávněnou osobou zákon nově ustanovil i OSVČ, která při splnění zákonem stanovených podmínek⁶⁷ mohla dávku PPM čerpat.

- **Zákon č. 308/1993 Sb.** přinesl navýšení PPM na 69 % DVZ při stávající podmínce povinné účasti na nemocenském pojištění v délce trvání minimálně 270 dnů během posledních 2 let před přiznáním nároku na PPM. Stejně jako u nemocenského i u PPM bylo rozhodným obdobím kalendářní čtvrtletí, které předcházelo kalendářnímu čtvrtletí, v němž vznikl nárok na dávku, pokud nebylo stanoveno jinak.
- **Zákon č. 421/2003 Sb.** prodloužil délku rozhodného období, ve kterém se zkoumal započitatelný příjem. S účinností této novely bylo rozhodné období stanoveno v délce 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikl nárok na dávku.
- **Zákon č. 261/2007 Sb.** přinesl legislativní opatření pro tzv. „řetězové porody“ – pokud u zaměstnankyně za trvání téhož zaměstnání vznikl nárok na další PPM z tohoto zaměstnání v období do 4 let věku předchozího dítěte, považoval se za DVZ ten, který byl vypočten pro předchozí PPM, pokud byl vyšší než DVZ zjištěný pro další PPM. Touto novelou bylo zrušeno ustanovení, které opravňovalo občany vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání k nároku na dávku PPM.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, pozbyl účinnost zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 187/2006 Sb., ve svém původním znění, významně rozšířil okruh pojištěnců⁶⁸, mezi které nadále patřila i OSVČ. Podmínky pro vznik nároku na dávku PPM pro OSVČ i ženu v pracovním poměru zůstaly zachovány ve stejném znění jako v předchozí legislativě.

⁶⁶ Denní vyměřovací základ se dle tohoto zákona zjistil tak, že se vyměřovací základ zjištěný z rozhodného období dělil počtem kalendářních dní připadajících na rozhodné období. Do tohoto počtu dní se nezahrnovaly kalendářní dny omluvené nepřítomností zaměstnance v práci, za které mu nenáležela náhrada příjmu, včetně dnů, za které mu bylo poskytováno nemocenské, podpora při OČR a PPM aj. – viz § 18 odst. 1 zákona č. 37/1993 Sb., o změnách v nemocenském a sociálním zabezpečení a některých pracovněprávních předpisů.

⁶⁷ Činnost OSVČ se hodnotila jako zaměstnání, pokud zakládala účast na nemocenském zabezpečení podle platných předpisů v délce trvání alespoň 180 dní v posledních 12 měsících před počátkem přiznání dávky.

⁶⁸ Pojištěncem byla osoba účastna na nemocenském pojištění, která při splnění ostatních zákonem stanovených podmínek byla oprávněnou osobou a měla nárok na dávku.

Zákon č. 187/2006 Sb., ve svém původním znění, uvádí, že na PPM měla nárok:

- těhotná pojištěnka, která musela v době nejdříve od počátku 8. týdne a nejpozději do 6. týdne před očekávaným dnem porodu nastoupit na PPM,
- pojištěnka, která porodila dítě dříve než 6 týdnů před očekávaným dnem porodu a dosud nenastoupila na PPM,
- pojištěnec, který převzal dítě do trvalé péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu,
- pojištěnec, který pečoval o dítě, jemuž matka zemřela,
- pojištěnec, který o dítě pečoval a byl otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud matka dítěte nemohla nebo nesměla o dítě pečovat pro závažné dlouhodobé onemocnění, pro které byla uznána dočasně práce neschopnou, a neměla nárok na PPM,
- pojištěnec, který pečoval o dítě a byl otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud s matkou dítěte uzavřel písemnou dohodu, že bude pečovat o dítě. Dohodu bylo možné uzavřít s účinkem na dobu nejdříve od počátku 7. týdne po porodu dítěte, tzn. po „šestinedělí“ matky.

Nutno zdůraznit, že PPM byla vždy testovanou dávkou a tato podmínka zůstala zakotvena i v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Již v zákoně č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se upustilo od zohledňování délky trvajících pracovního poměru zaměstnankyně u jednoho podniku před nástupem na PPM. I v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, bylo uvedeno, že délka zaměstnání a s tím spojená účast na nemocenském pojištění⁶⁹ mohla být splněna u různých zaměstnavatelů.

Výše PPM

Dle § 37 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, je výše PPM stanovena na 70 % DVZ za kalendářní den. S účinností zákona č. 187/2006 Sb., ve svém původním znění, došlo k navýšení procent pro výpočet PPM z 69 % na 70 % DVZ, avšak zároveň dle této legislativy nově DVZ podléhal redukci.

⁶⁹ Účast na nemocenském pojištění ženy v pracovním poměru byla požadována v minimální délce 270 dnů během posledních 2 let před přiznání PPM (viz § 32 odst. 2 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění). U OSVČ byla povinná účast na nemocenském pojištění v délce trvání minimálně 180 dní v posledních 12 měsících před počátkem přiznání dávky.

Stanovení redukovaného DVZ

DVZ se pro účel výplaty dávek nemocenského pojištění stanovil tak, že se vyměřovací základ zjištěný z rozhodného období⁷⁰ vydělil počtem kalendářních dní⁷¹ připadajících na rozhodné období. Tento DVZ podléhal redukci dle § 21 odst. 1 zákona č. 187/2006 Sb., přičemž výše redukčních hranic byly zakotveny v § 22 téhož zákona. Redukční hranice nebyly v zákoně stanoveny pevnými částkami, nýbrž byl popsán způsob jejich výpočtu (viz § 17 odst. 2 a 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů). Vláda každý rok stanovuje dle legislativně zakotvených parametrů pevné částky redukčních hranic a vydává je v nařízení vlády. Redukční hranice se mění vždy od 1. ledna každého kalendářního roku. V Tab. 3.1 je zachycen vývoj redukčních hranic za období 2009 až 2019.

Redukční hranice pro rok 2009 byly stanoveny v nařízení vlády č. 365/2008 Sb. takto:

1. redukční hranice.....786 Kč.....100 %,
2. redukční hranice.....1 178 Kč.....60 %,
3. redukční hranice.....2 356 Kč.....30 %.⁷²

Tab. 3.1 – Vývoj redukčních hranic vydaných v nařízeních vlády za období 2009 – 2019⁷³

Vývoj redukčních hranic pro výpočet DVZ za období 2009 až 2019 v Kč			
ROK	1. redukční hranice	2. redukční hranice	3. redukční hranice
2009	786	1 178	2 356
2010	791	1 186	2 371
2011	825	1 237	2 474
2012	838	1 257	2 514
2013	863	1 295	2 589
2014	865	1 298	2 595
2015	888	1 331	2 662
2016	901	1 351	2 701
2017	942	1 412	2 824
2018	1 000	1 499	2 998
2019	1 090	1 635	3 270

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

⁷⁰ Rozhodné období bylo stanoveno na 12 kalendářních měsíců předcházejících sociální události.

⁷¹ Do kalendářních dní připadajících na rozhodné období se nepočítaly dny vyloučené, kterými byly:

- kalendářní dny, za které náležela zaměstnanci náhrada příjmu (dovolená, dočasná pracovní neschopnost nebo karanténa aj.),
- kalendářní dny, za které byly zaměstnanci poskytovány nemocenské, PPM nebo OČR,
- kalendářní dny, v nichž OSVČ nebyla účastna pojištění.

⁷² K částce nad 3. redukční hranicí se nepřihlíželo.

⁷³ Zdroj: Sdělení MPSV – č. 396/2008 Sb., č. 354/2009 Sb., č. 293/2010 Sb., č. 310/2011 Sb., č. 336/2012 Sb., č. 331/2013 Sb., č. 214/2014 Sb., č. 272/2015 Sb., č. 343/2016 Sb., č. 349/2017 Sb., č. 237/2018 Sb.

Podpůrčí doba u PPM byla v délce:

- 28 týdnů – u pojištěnky, která dítě porodila,
- 37 týdnů – u pojištěnky, která porodila zároveň 2 nebo více dětí, přičemž po uplynutí 28 týdnů podpůrčí doby náležela ženě PPM, jen jestliže dále pečovala alespoň o 2 z těchto dětí,
- 22 týdnů – u pojištěnce, který převzal dítě do trvalé péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo pečoval o dítě, jemuž matka zemřela nebo pečoval o dítě, byl otcem dítěte a měl uzavřenou dohodu o péčování o dítě (viz § 32 odst. 1 písm. b) až e) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve svém původním znění),
- 31 týdnů – u pojištěnce, který převzal 2 nebo více současně narozených dětí do trvalé péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo pečoval o děti, jejichž matka zemřela, nebo pečoval o děti, byl otcem dětí a měl uzavřenou dohodu o péčování o děti (viz § 32 odst. 1 písm. b) až e) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve svém původním znění), přičemž po uplynutí 22 týdnů podpůrčí doby náležela PPM, jen jestliže pojištěnec dále pečoval alespoň o 2 z těchto dětí.

Novely k zákonu č. 187/2006 Sb. od 1. ledna 2007

- ***Zákon č. 362/2009 Sb.*** pozměnil sazby při výpočtu dávky. Výše PPM činila nově pouze 60 % DVZ, přičemž došlo i ke změně výpočtu DVZ pro PPM. Při redukci DVZ se z částky do první redukční hranice počítalo 90 % dané hodnoty oproti předchozím 100 %. Zákon v tomto znění byl platný pouze od 1. ledna 2010 do 31. prosince 2010.

Redukční hranice pro rok 2010:

1. redukční hranice.....791 Kč.....90 %,
 2. redukční hranice.....1 186 Kč.....60 %,
 3. redukční hranice.....2 371 Kč.....30 %.
- ***Zákon č. 166/2010 Sb.*** zrušil změny, které zavedla novela č. 362/2009 Sb., čímž se vrátilo zpět procentní zastoupení u redukčních hranic při sestavování redukovaného DVZ a výše PPM byla opět vyplácena ve výši 70 % DVZ.
 - ***Zákon č. 259/2017 Sb.*** je dosud poslední významnou novelou, která změnila podmínky PPM. Novela vložila do zákona č. 187/2006 Sb. nový § 15a, kterým se rozšířil okruh oprávněných osob o pojištěnce, kteří jsou účastni nemocenského pojištění ze zaměstnání malého rozsahu nebo DPP. Nárok těmto pojištěncům vzniká, pokud byli účastni pojištění alespoň ve 3 kalendářních měsících bezprostředně před kalendářním měsícem, v němž vznikl nárok na PPM. Novela dále přinesla změnu do § 18 odst. 5 a 6, kde došlo k upřesnění

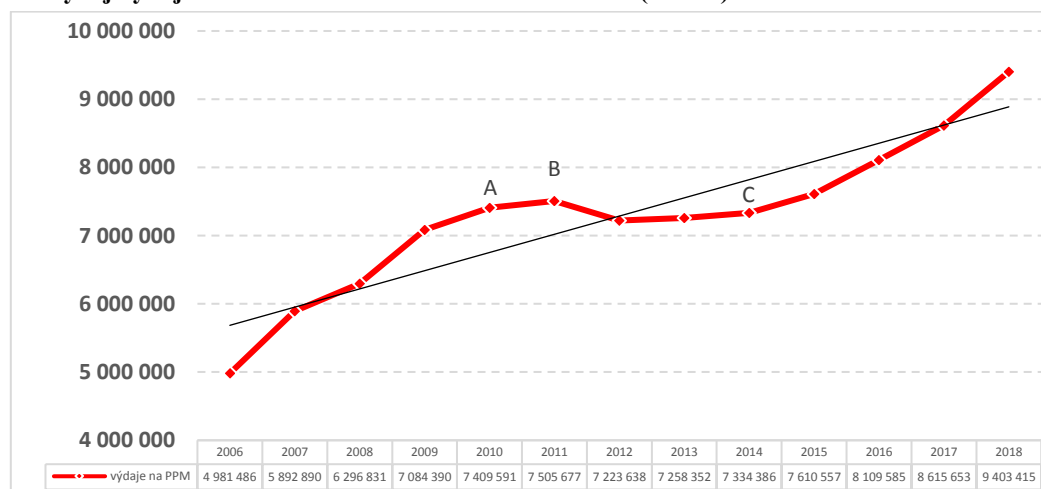
výpočtu DVZ u nových pojištěnců v pracovním poměru, osob pojištěných ze zaměstnání malého rozsahu a DPP. Pokud sociální událost vznikla ve stejném měsíci, kdy vzniklo pojištění zaměstnance v pracovním poměru, považuje se za DVZ jedna třicetina započitatelného příjmu, kterého by pravděpodobně v tomto kalendářním měsíci zaměstnanec dosáhl. Poslední důležitou změnou, kterou přinesla tato novela, bylo navýšení počtu odpracovaných dní v rozhodném období ze 7 na 30 dní. To nově znamenalo, neodpracoval-li zaměstnanec v rozhodném období alespoň 30 kalendářních dní, považoval se za jeho rozhodné období první předchozí kalendářní rok, v němž byl dosažen započitatelný příjem a pojištěnec v něm odpracoval alespoň 30 dní.

Hodnotové ukazatele – vývoj vynaložených finančních prostředků na PPM (2006 – 2019)

Po zanalyzování vývoje legislativy týkající se PPM je důležité se zaměřit i na výdajovou stránku věci. Finanční plnění plyne z kapitoly 313 – MPSV státního rozpočtu ČR (§ 4124), kde je pro rok 2019 rozpočtováno 10 miliard Kč s čerpáním 2 376 193 602 Kč k 31. březnu 2019. Pro níže uvedené výpočty vývojových ukazatelů byla vybrána zdrojová data z MPSV, informačního portálu Ministerstva financí (dále jen „MF ČR“) a ČSÚ, která jsou obsahem přílohy č. 1.

V příloze č. 1 v Tab. 1 je zachycen vývoj vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu na dávku PPM za období 2006 až 2018. Za posledních 12 let vzrostly celkové výdaje na PPM téměř dvojnásobně. Pro lepší orientaci ve vývoji vynaložených finančních prostředků na dávky PPM byla vypočtena meziroční míra růstu výdajů na PPM, pro kterou byl použit vzorec (3.1) a vstupní data (viz příloha č. 1 Tab. 1). Výsledné hodnoty meziročních změn výdajů na PPM jsou zachyceny v Tab. 3.2 a graficky znázorněny na Obr. 3.2.

Obr. 3.1 - Vývoj výdajů na dávku PPM za období 2006 – 2018 (tis. Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

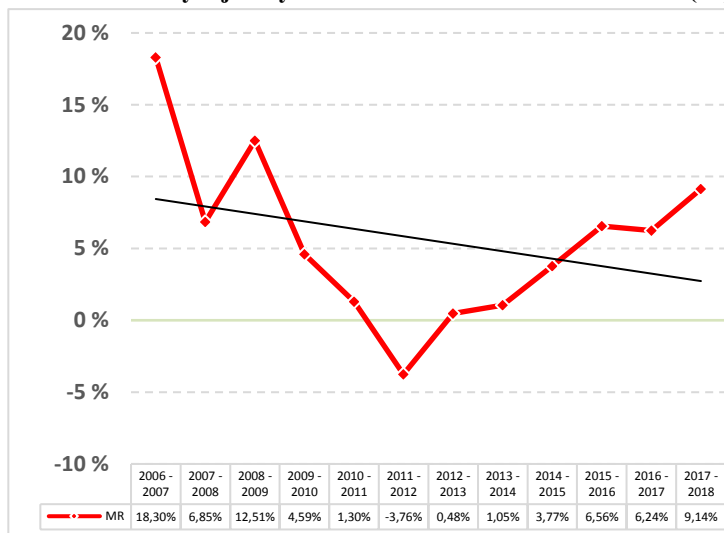
$$\text{míra růstu [\%]} \frac{t_1 - t_0}{t_0} \cdot 100 \quad (3.1)$$

Tab. 3.2 – Meziroční vývoj výdajů na dávku PPM za období 2006 – 2018 (tis. Kč, %)

Meziroční míra růstu vynaložených finančních prostředků na PPM			
t_0	t_1	$t_1 - t_0$	MÍRA RŮSTU
2006	2007	911 404	18,30 %
2007	2008	403 941	6,85 %
2008	2009	787 559	12,51 %
2009	2010	325 201	4,59 %
2010	2011	96 086	1,30 %
2011	2012	-282 038	-3,76 %
2012	2013	34 714	0,48 %
2013	2014	76 034	1,05 %
2014	2015	276 171	3,77 %
2015	2016	499 028	6,56 %
2016	2017	506 067	6,24 %
2017	2018	787 762	9,14 %

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Obr. 3.2 – Vývoj míry růstu PPM za období 2006 – 2018 (%)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

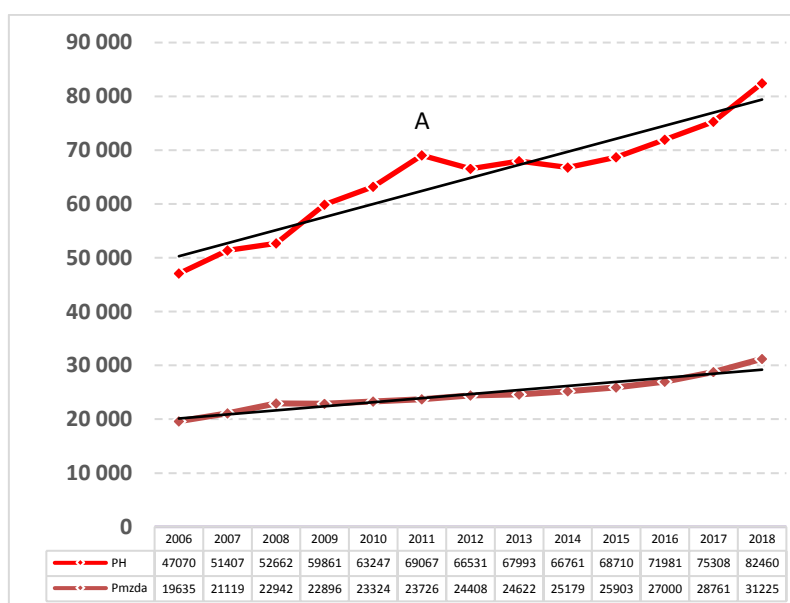
Z Obr. 3.1 lze vysledovat, že v letech 2006 až 2010 (do bodu **A**) docházelo meziročně k více jak 5% růstu výdajů na PPM, které bylo způsobené např. rozšířením okruhu oprávněných osob, prodloužením rozhodného období na 12 kalendářních měsíců, které způsobilo objektivnější výpočet výše dávky, kdy se minimalizovaly sezonní vlivy u vybraných profesí nebo pracovní neschopnosti oprávněných osob. Nově stanovené rozhodné období realističtěji odráželo vývoj mezd na trhu práce. Opatření vlády ustanovené v roce 2010 snížilo meziroční nárůst v letech 2010 až 2011 (období mezi body **A** a **B**) na pouhých 1,3 %. Zavedením redukčních hranic a nového způsobu výpočtu dávky byl způsoben dokonce i meziroční pokles v letech 2011 až 2012. Redukce DVZ způsobila pomalejší nárůst výdajů vynaložených na PPM až do roku 2014. Období let 2011 až 2014 (období mezi body **B** a **C**) bylo zatíženo i nižší porodností (viz příloha č. 1 Tab. 2). Nárůst výdajů v roce 2015 byl prioritně způsoben stále narůstající porodností, zvyšujícími se mzdami na trhu práce, což je zřejmé z vývoje průměrné mzdy v národním hospodářství (viz příloha č. 2 Tab. 1). Tento trend zůstal zachován až do roku 2018, což je zřejmé z Obr. 3.1 i Obr. 3.2.

Druhým vyjádřením je výše průměrných vynaložených finančních prostředků na jedno živě narozené dítě ve sledovaném kalendářním roce. Pro tento výpočet byl použit vzorec (3.2) a zdrojovými daty jsou Tab. 1 a Tab. 2, které jsou obsahem přílohy č. 1. Výsledné hodnoty jsou ilustrovány na Obr. 3.3.

$$\text{prům. výdaje na 1 živě narozené dítě} = \frac{\text{výdaje na PPM v kalendářním roce}}{\text{počet živě narozených dětí}} \quad (3.2)$$

Jak z Obr. 3.3 signalizují spojnice trendů, křivka průměrných nákladů na 1 živě narozené dítě (vývojová křivka **PH**) roste rychleji než průměrná mzda národního hospodářství (vývojová křivka **P_{mzda}**). V bodě **A** je jedním z důvodů vyššího nárůstu křivky **PH** změna výpočtu PPM způsobena zákonem č. 166/2010 Sb., kdy byla nově PPM stanovena ve výši 70 % redukovaného DVZ, přičemž do první redukční hranice se počítalo 100 % z částky. V roce 2017 došlo k rozšíření okruhu oprávněných pojištěnců, které způsobilo skokové navýšení absolutní částky výdajů na PPM o více jak 9 %, což se promítlo do vývoje průměrných výdajů na 1 živě narozené dítě.

Obr. 3.3 - Meziroční vývoj průměrných výdajů na 1 živě narozené dítě v období 2006 – 2018 (Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Vzhledem ke skutečnosti, že PPM se vyplácí z vyměřovacích základů oprávněných osob, je zde jistá souvislost mezi výdaji na PPM a vývojem průměrné mzdy v národním hospodářství, kde se odráží vývoj ekonomicky aktivních obyvatel. Z tohoto důvodu by bylo účelné podrobit data jednoduché lineární regresi a korelaci a zjistit, zda existuje závislost mezi výdaji na PPM a průměrnou mzdou národního hospodářství.

Jednoduchá lineární regrese

Zdrojová data byla pořízena z databáze MPSV a ČSÚ a zpracována v Tab. 1 v příloze č.1 a Tab. 1 v příloze č. 2. Výpočty regresní statistiky jsou provedeny prostřednictvím regresní funkce analýzy dat tabulkového procesoru MS Excel, na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Postup při zpracování dat je popsán v kapitole 2.11.

Nulová a alternativní hypotéza:

H₀: Výše výdajů na PPM nezávisí na průměrné mzdě.

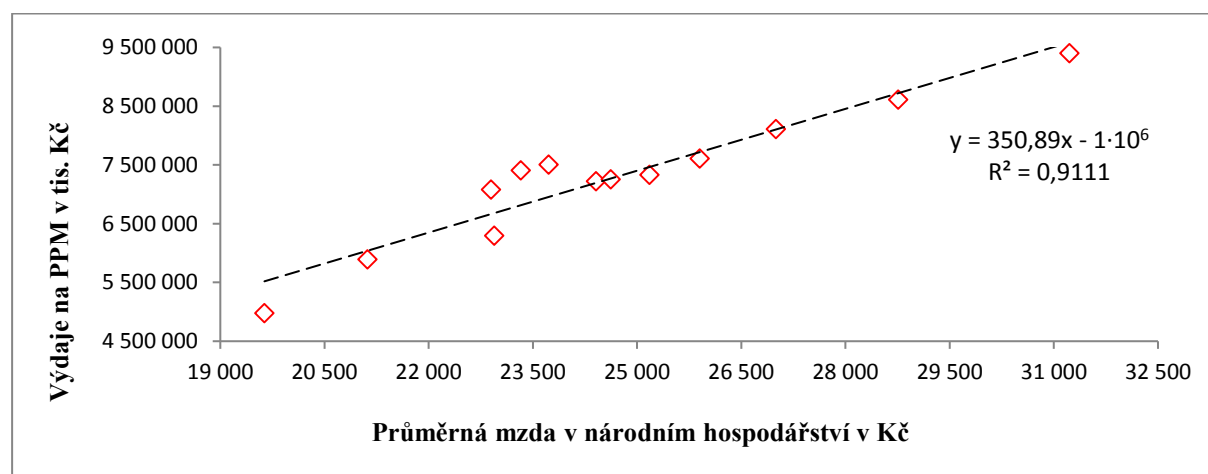
H₁: Výše výdajů na PPM závisí na průměrné mzdě.

Hodnota testového kritéria F	112,6963	$F > F_{\text{krit}}$	Zamítáme H ₀ ve prospěch H ₁ .
Kritická hodnota testu F _{krit}	4,8443	$pF < \alpha$	Zamítáme H ₀ ve prospěch H ₁ .
p-hodnota (signifikance) testu	$4,056 \cdot 10^{-7}$		
Korelační koeficient r _{xy}	0,9545	b ₀	-1370553,534
Determinační koeficient R ²	0,9111	b ₁	350,887

Z výstupních dat je zřejmé, že hodnota testového kritéria F (112,6963) je větší než kritická hodnota testu F_{krit} (4,8443) a současně p-hodnota testu (0,00) je menší jak hladina významnosti α (0,05), z čehož vyplývá, že nulová hypotéza H₀ je zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy H₁. Výdaje na PPM závisí na vývoji průměrné mzdy v národním hospodářství, přičemž dle uvedené hodnoty korelačního koeficientu r_{xy} (0,9545) lze konstatovat, že síla této závislosti je značně vysoká. Na základě hodnoty determinačního koeficientu R² (0,9111) je pak možné konstatovat, že výše výdajů na PPM je z 91 % ovlivněna výší průměrné mzdy národního hospodářství. Zbýlých 9 % výdajů na PPM je ovlivněno jinými faktory (např. délkou čerpání).

Regresní koeficient b₁ nám říká, že zvýší-li se průměrná mzda národního hospodářství o 1 Kč celkové výdaje na PPM se v průměru zvýší o 350 887 Kč.

Obr. 3.4 - Lineární regrese – vztah mezi výdaji na PPM a průměrnou mzdou v období 2006 – 2018

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

3.2.2 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Právní úprava, kterou se řídila pravidla pro vyplácení VPTM před rokem 1989, byla zakotvena v *zákoně č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění*.

Původní znění zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění

VPTM náležel zaměstnankyni, která z důvodu těhotenství byla dočasně převedena na jinou práci, při níž dosahovala nižšího výdělku než při předchozí práci. Důvodem převodu těhotné ženy na jinou práci mohla být skutečnost, že konala práci, která byla těhotným ženám zakázána⁷⁴ nebo která dle lékařského posudku ohrožovala její těhotenství.

Výše VPTM byla zcela individuální dávkou a vypočetla se jako rozdíl mezi průměrným výdělkem, kterého pracovnice dosahovala před převedením na jinou práci, a výdělkem, kterého dosahovala po převedení. Při výpočtu se však nezohledňovalo snížení průměrného výdělku v důsledku sjednání kratšího pracovního úvazku. Maximální výše průměrného výdělku před převedením na jinou práci v důsledku těhotenství byla stanovena na 600 Kčs za týden. K částce nad 600 Kčs se nepřihlíželo.

Nárok na dávku vznikl okamžikem převedení na jinou práci a trval do nástupu na mateřskou dovolenou a po ukončení mateřské dovolené nejdéle do konce 9. měsíce po porodu, kdy žena mohla být stále převedena na jinou práci z důvodu kojení.

Novely k zákonu č. 88/1968 Sb. do 31. prosince 1992

- *Zákon č. 109/1984 Sb.* byl jedinou novelou do 31. prosince 1992 a navýšil maximální výši průměrného výdělku před převedením na jinou práci na 750 Kčs za týden.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

Základním kamenem VPTM zůstal *zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů*, který za pomoci novel platil až do konce roku 2008.

Novely k zákonu č. 88/1968 Sb. od 1. ledna 1993

- *Zákon č. 37/1993 Sb.*, jak již bylo uvedeno v kapitole 3.2.1, zavedl pojem „započitatelný příjem“ a „denní vyměřovací základ“. Tato novela znamenala kompletní změnu výpočtu VPTM. Nově se, stejně jako u PPM, dávka začala poskytovat za kalendářní dny, v nichž

⁷⁴ Zakaz určitých druhů prací těhotným ženám a ženám po porodu byl upraven ustanoveními v pracovním právu.

trvalo převedení na jinou práci, ponížené o vyloučené dny (viz pozn. pod čarou 71, s. 47). Výše VPTM dle novelizovaného znění § 5 odst. 2 zákona č. 88/1968 Sb. byla stanovena jako rozdíl DVZ⁷⁵ ke dni převedení na jinou práci a průměru započitatelných příjmů připadajícího na 1 kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po převedení. K části DVZ přesahující částku 190 Kčs se při výpočtu nepřihlíželo.

- **Zákon č. 308/1993 Sb.** navýšil maximální DVZ, ze kterého bylo možné nárok na VPTM počítat, na 270 Kč. K částce nad 270 Kč se nepřihlíželo.
- **Zákon č. 61/1999 Sb.** zrušil horní hranici DVZ, ze kterého bylo možné výši dávky počítat. Po této novele měly nárok na VPTM všechny ženy nezávisle na výši započitatelného příjmu před převedením.
- **Zákon č. 261/2007 Sb.** byl poslední novelou zákona č. 88/1968 Sb., kde bylo předesíláno, že VPTM se bude do budoucna řídit jinou legislativou. V této novele ve vztahu k VPTM se upravuje způsob výpočtu DVZ, který se nově řídil zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, který byl účinný od 1. ledna 2009.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, pozbyl účinnost zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Jak bylo již uvedeno v předchozí kapitole 3.2.1 o PPM, zákon č. 187/2006 Sb., ve svém původním znění, významně rozšířil okruh pojištěnců. VPTM byla v novém zákoně věnovaná celá HLAVA VI.

Zákon č. 187/2006 Sb., ve svém původním znění, uvádí, že **na VPTM měla nárok:**

- těhotná zaměstnankyně v pracovním poměru, která byla převedena na jinou práci, protože práce, kterou předtím konala, byla těhotným ženám zakázána nebo podle rozhodnutí ošetřujícího lékaře ohrožovala její těhotenství,
- zaměstnankyně v pracovním poměru, která kojila a byla převedena na jinou práci nebo byla v období do konce 9. měsíce po porodu převedena na jinou práci z důvodu zvláštních právních předpisů, které taxativně vyjmenovávaly činnosti, které byly matkám v tomto období zakázány, anebo na základě rozhodnutí ošetřujícího lékaře,
- těhotná příslušnice, příslušnice do konce 9. měsíce po porodu nebo příslušnice, která kojila, jestliže byla odvolána z dosavadního služebního místa, neboť to vyžadovala její bezpečnost a ochrana zdraví při práci.

⁷⁵ DVZ se stanovil stejným způsobem jako u nemocenského. DVZ se zjišťoval ke dni převedení pracovnice na jinou práci.

Na základě výše uvedených skutečností lze jednoznačně vyjmenovat osoby, které nárok na VPTM dle zákona č. 187/2006 Sb. neměly. **Nárok na VPTM neměla** žena účastna nemocenského pojištění, která byla činná na základě DPP nebo zaměstnání malého rozsahu, OSVČ, žena odsouzená ve výkonu trestu odnětí svobody zařazená do práce, dobrovolná pracovnice pečovatelské služby, studentka a zahraniční zaměstnankyně.

Podpůrčí doba u VPTM

Podpůrčí doba vznikla dnem převedení zaměstnankyně na jinou práci a trvala do nástupu na PPM a po ukončení PPM nejdéle do 9. měsíce po porodu. VPTM náležel za kalendářní dny vyjma dní, kdy zaměstnankyně:

- byla dočasně práce neschopnou nebo jí byla nařízena karanténa,
- ošetřovala nebo pečovala o dítě mladší 10 let nebo ošetřovala jiného člena ve společně hospodařící domácnosti,
- měla pracovní volno bez náhrady příjmu (např. neplacené volno aj.),
- byla účastnicí stávky,
- byla na mateřské nebo rodičovské dovolené.

Výše VPTM

Dle § 44 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve svém původním znění, se výše VPTM stanovila jako rozdíl mezi DVZ zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajících na 1 kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení.

Novely k zákonu č. 187/2006 Sb. od 1. ledna 2007

- **Zákon č. 362/2009 Sb.** změnil výpočet DVZ u VPTM obdobně jako u PPM. V kalendářním roce 2010 byl DVZ u VPTM upraven za pomoci redukčních hranic.

Redukční hranice pro rok 2010:

1. redukční hranice.....791 Kč.....90 %,
2. redukční hranice....1 186 Kč.....60 %,
3. redukční hranice....2 371 Kč.....30 %.

- **Zákon č. 166/2010 Sb.** zrušil změny zavedené zákonem č. 362/2009 Sb.

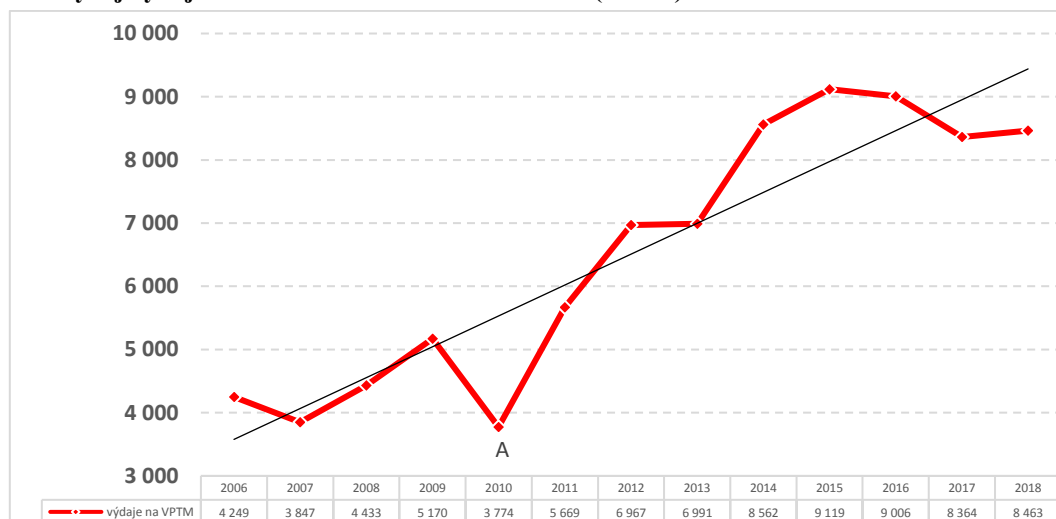
Hodnotové ukazatele – vývoj vynaložených finančních prostředků na VPTM (2006 – 2019)

Po zanalyzování vývoje legislativy týkající se VPTM je důležité seznámit se i s vynaloženými finančními prostředky z kapitoly 313 – MPSV státního rozpočtu (§ 4123), kde je pro rok 2019 rozpočtováno 10 milionů Kč s čerpáním 1 935 600 Kč k 31. březnu 2019.

Pro níže uvedené výpočty vývojových ukazatelů byla vybrána zdrojová data z MPSV, informačního portálu MF ČR a ČSÚ, která jsou obsahem přílohy č. 1.

V příloze č. 1 Tab. 3 a na Obr. 3.5 je zachycen vývoj vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu na dávku VPTM. Za posledních 12 let vzrostly celkové výdaje na VPTM dvojnásobně.

Obr. 3.5 – Vývoj výdajů na VPTM za období 2006 – 2018 (tis. Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Z Obr. 3.5 lze vypožorovat, že výdaje na VPTM jsou skokově rostoucí i klesající. Výrazný pokles v roce 2010 (bod A) byl způsoben účinností zákona č. 362/2009 Sb., který zavedl přísnější redukční hranice pro výpočet DVZ a který byl použit pro stanovení VPTM. V roce 2011 se upustilo od redukčních hranic a dávka se opět stanovila jako rozdíl mezi DVZ před převedením na jinou práci a průměrem rozhodného příjmu po převedení v jednotlivých kalendářních měsících.

Vzhledem ke skutečnosti, že VPTM je rozdíl na mzdě výdělečně činné ženy, dá se předpokládat jistá návaznost na vývoj průměrné mzdy. I přesto, že procentní zastoupení těchto žen není v celkovém objemu výdělečně činných osob nějak markantní, prostřednictvím jednoduché lineární regrese bude ověřena míra závislosti výdajů na VPTM na vývoji průměrné mzdy v národním hospodářství v období 2006 až 2018.

Jednoduchá lineární regrese

Zdrojová data byla pořízena z databáze MPSV a ČSÚ a jsou obsahem přílohy č. 1 Tab. 3 a přílohy č. 2 Tab. 1. V příloze č.1 Tab. 3 je vyčíslen vývoj vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu na dávku VPTM v jednotlivých kalendářních letech. V příloze č. 2 Tab. 1 jsou sumarizované hodnoty průměrných mezd národního hospodářství vydaných prostřednictvím sdělení MPSV v jednotlivých kalendářních letech.

Výpočty regresní statistiky jsou provedeny prostřednictvím regresní funkce analýzy dat tabulkového procesoru MS Excel na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Postup při zpracování dat je popsán v kapitole 2.11.

Nulová a alternativní hypotéza:

H_0 : Výše výdajů na VPTM nezávisí na průměrné mzdě.

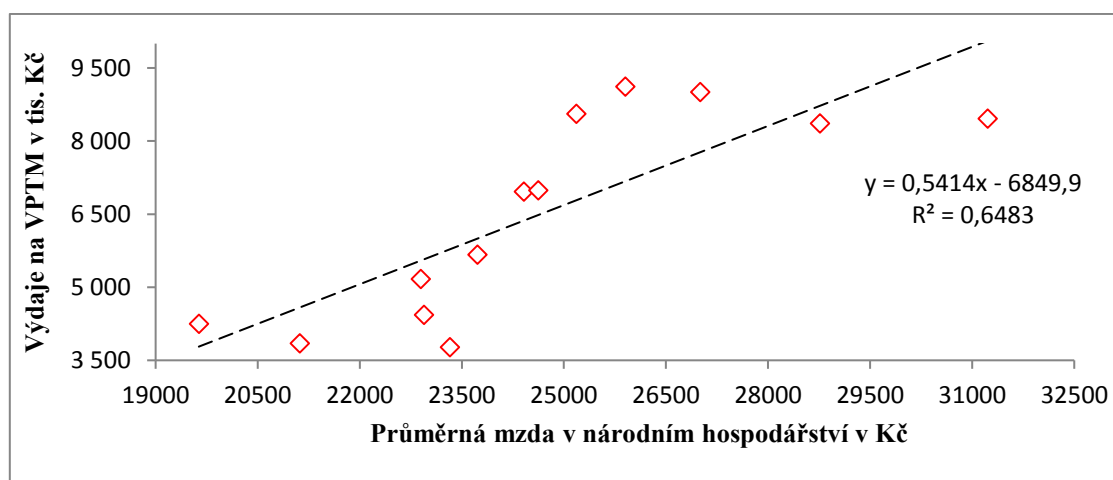
H_1 : Výše výdajů na VPTM závisí na průměrné mzdě.

Hodnota testového kritéria F	20,2808	$F > F_{\text{krit}}$	Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .
Kritická hodnota testu F_{krit}	4,8443	$pF < \alpha$	Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .
p-hodnota (signifikance) testu	0,0009		
Korelační koeficient r_{xy}	0,8052	b_0	-6849,8851
Determinační koeficient R^2	0,6483	b_1	0,5414

Z výstupních dat je zřejmé, že hodnota testového kritéria F (20,2808) je větší než kritická hodnota testu F_{krit} (4,8443) a současně p-hodnota testu (0,0009) je menší jak hladina významnosti α (0,05), z čehož vyplývá, že nulová hypotéza H_0 bude zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy H_1 . Výdaje na VPTM závisí na vývoji průměrné mzdy v národním hospodářství, přičemž dle uvedené hodnoty korelačního koeficientu r_{xy} (0,8052) lze konstatovat, že síla této závislosti je vysoká. Na základě hodnoty determinačního koeficientu R^2 (0,64835) lze konstatovat, že výše výdajů na VPTM je z 65 % ovlivněna výší průměrné mzdy národního hospodářství. Zbýlých 35 % výdajů na VPTM je ovlivněno jinými faktory.

Regresní koeficient b_1 nám říká, zvýší-li se průměrná mzda národního hospodářství o 1 Kč, celkové výdaje na VPTM vzrostou v průměru o 541 Kč.

Obr. 3.6 – Lineární regrese – vztah mezi výdaji na VPTM a průměrnou mzdou v období 2006 – 2018

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

3.2.3 Ošetrovné

OČR se dříve nazývalo „*podpora při ošetrování člena rodiny*“ (dále jen „PoOČR“). Základním legislativním rámcem, kterým se řídila pravidla pro vyplácení PoOČR před rokem 1989, byl zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců. Vzhledem ke skutečnosti, že PoOČR i PPM vycházely ze stejného zákona, obě vždy fungovaly na principu výpadku příjmů v důsledku vzniku sociální události, lze najít mezi PoOČR a PPM z tohoto období mnoho společného.

Původní znění zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců

PoOČR náležela zaměstnanci (ženě i muži), který pečoval o nemocného člena domácnosti, o kterého nemohl pečovat jiný člen domácnosti (např. žena, která toho času byla na mateřské dovolené) nebo nemohl být umístěn v nemocnici. PoOČR náležela také zaměstnanci, který musel pečovat o zdravé dítě, jehož jesle, mateřská škola nebo dětský, po případě zemědělský útulek, v němž jinak dítě mělo péči poskytnutou, byly uzavřeny z nařízení příslušných orgánů. I u zdravého dítěte bylo nutnou podmínkou, že dávka náležela zaměstnanci, pokud v rodině nebyl nikdo jiný, kdo by mohl o dítě pečovat.

Základní doba poskytovaná zaměstnancům z důvodu nutnosti ošetrování náležela nejvýše po dobu 3 pracovních dnů. Podporu bylo možné prodloužit o další 3 pracovní dny, jestliže nebylo možné během základní doby opatřit potřebnou péči opečovávanému. Speciální režim měla zaměstnankyně, která měla v trvalé péči aspoň 1 nezaopatřené dítě a byla osamělá. Osamělé ženě mohla být výplata podpory prodloužena ještě o dalších 6 pracovních dnů.

Výše PoOČR, která náležela zaměstnanci místo příjmu v době ošetrování, byla ve výši nemocenského (viz § 17 a § 18 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, v původním znění). PoOČR se stanovovala z čisté denní mzdy zaměstnance v závislosti na délce trvání téhož zaměstnání u stejného zaměstnavatele. PoOČR náležela jen za pracovní dny, přičemž rozhodným obdobím pro zjištění denního čistého výdělku byly poslední 3 kalendářní měsíce před vznikem sociální události – potřebou ošetrovat. Minimální výše denní dávky byla stanovena na 16 Kčs a nejvyšší možná výše denního nároku byla 100 Kčs.

Novely k zákonu č. 54/1956 Sb. do 31. prosince 1992

- ***Zákon č. 87/1968 Sb.*** zachoval nárok na PoOČR zaměstnanci (ženě i muži), který nemohl pracovat, protože musel ošetrovat jiného nemocného člena rodiny, u kterého to vyžadoval jeho zdravotní stav. Ošetrovanou osobou mohlo být i zdravé dítě mladší 10 let, které nemohlo navštěvovat dětské výchovné zařízení nebo školu z důvodu, že toto zařízení

bylo uzavřeno z nařízení příslušných orgánů. Nově zákon č. 87/1968 Sb. přinesl nárok na PoOČR zaměstnanci, který musel nahradit v péči osobu, která jinak o dítě pečovala.

Důležitou změnu zaznamenali osamělí muži pečující o dítě, které neukončilo povinnou školní docházku. S účinností této novely se generoval pojem „osamělý zaměstnanec“ namísto pojmu „osamělá žena“. PoOČR v maximální délce trvání 12 pracovních dní mohli čerpat i osamělí muži pečující o dítě mladší 10 let. Ostatní podmínky nároku na PoOČR zůstaly zachovány.

- **Zákon č. 51/1987 Sb.** ustanovil prodloužení základní doby nároku na dávku. PoOČR se poskytovala nejvýše po dobu 5 pracovních dní s možností prodloužení o 2 dny, pokud nebylo možné během prvních 5 pracovních dní opatřit potřebnou péči. U osamělých zaměstnanců se prodloužila maximální délka ošetřování na 13 pracovních dní.
- **Zákon č. 180/1990 Sb.** zachoval sjednocený výpočet PoOČR a nemocenského. Výše nemocenského a potažmo i PoOČR byla stanovena ve výši 90 % čisté denní mzdy zaměstnance za každý pracovní den ošetřování. Novela unifikovala délku PoOČR na 7 pracovních dní bez možnosti následného prodloužení.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

Stěžejní legislativou PoOČR po roce 1992 zůstal **zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů**, který v aktualizovaném znění prostřednictvím novel platil až do 31. prosince 2008.

Novely k zákonu č. 54/1956 Sb. od 1. ledna 1993

- **Zákon č. 37/1993 Sb.**, jak již bylo zmíněno, zavedl pojmy „započitatelný příjem“ a „denní vyměřovací základ“⁷⁶. Mimo zavedení nových pojmů kompletně změnil způsob výpočtu dávky obdobně jako u PPM (viz kapitola 3.2.1). Podpůrčí doba u PoOČR byla navýšena na 9 kalendářních dní bez možnosti následného prodloužení. U osamělých rodičů se podpůrčí doba změnila z původních 13 pracovních dní na 16 kalendářních dní. Výše PoOČR byla zákonem nově stanovena na 67 % DVZ. Podmínky přiznání PoOČR byly redukovány. Zákonodárci vypustili podmínku, která umožňovala zaměstnanci čerpat PoOČR pouze, pokud v domácnosti nebyl nikdo jiný (např. žena na mateřské dovolené), kdo by mohl o dítě do 10 let věku pečovat.
- **Zákon č. 308/1993 Sb.** byl poslední novelou, která přinesla dávce PoOČR významnou a příjemnou změnu, a to navýšení z 67 % na 69 % DVZ při výpočtu dávky.

⁷⁶ Viz pozn. pod čarou 66, s 47

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, pozbyl účinnost zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 187/2006 Sb., ve svém původním znění, věnoval problematice PoOČR celou Hlavu V, což předesílalo, že nová legislativní úprava bude propracovanější. Klíčovou změnou bylo přejmenování „podpory při ošetřování člena rodiny“ na „ošetřovné“ (dále jen „OČR“).

Zákon č. 187/2006 Sb., ve svém původním znění, ustanovil v § 39, že **na OČR měl nárok** zaměstnanec, který nemohl vykonávat v zaměstnání práci z důvodu:

- ošetřování dítěte mladšího 10 let, pokud toto dítě onemocnělo nebo utrpělo úraz,
- ošetřování jiného člena domácnosti, jehož zdravotní stav z důvodu porodu⁷⁷, nemoci nebo úrazu nezbytně vyžadoval ošetřování jinou fyzickou osobou,
- péče o dítě mladší 10 let, protože odborné zařízení, v jehož péči dítě jinak bylo, bylo uzavřeno z nařízení příslušného orgánu,
- nutnosti zastoupení osoby pečující o dítě mladší 10 let, pokud tato osoba onemocněla, utrpěla úraz, porodila nebo jí byla nařízena karanténa, a proto nemohla o dítě pečovat.

Doplňující podmínkou nároku na OČR bylo, že výše uvedená osoba žila se zaměstnancem ve společně hospodařící domácnosti. Tato podmínka se nezkoumala v případě, pokud rodič pečoval nebo ošetřoval dítě mladší 10 let. Pokud mělo nárok na OČR více oprávněných osob, mohly se při ošetřování vystřídat, ale dávka za každý den připadla pouze jedné z nich. Vystřídat se mohly pouze jednou.

Zákon taxativně vyjmenovává osoby, které **na OČR neměly nárok**:

- zaměstnanec, pokud na ošetřované dítě bylo jiné osobě vyplácena PPM nebo RP⁷⁸,
- OSVČ,
- zaměstnanci činní na základě DPČ a DPP nebo zaměstnanci účastní pojištění ze zaměstnání malého rozsahu,
- dobrovolní pracovníci pečovatelské služby,
- odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody zařazení do práce,
- pojištěnci, kteří byli žáky nebo studenty, ze zaměstnání, které spadalo výlučně do období školních prázdnin,
- zahraniční zaměstnanci.

⁷⁷ Žena, která porodila a jejíž zdravotní stav v době bezprostředně po porodu vyžaduje nezbytně ošetřování jinou osobou.

⁷⁸ Mimo situace, kdy tato jiná osoba onemocněla, utrpěla úraz, porodila nebo jí byla nařízena karanténa, a proto nemohla o dítě pečovat.

Výše OČR

Dle § 41 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve svém původním znění, byla výše OČR stanovena na 65 % DVZ za kalendářní den. OČR se nevyplácelo za dny pracovního klidu, pokud zaměstnanci nevznikl nárok na výplatu OČR alespoň za 1 kalendářní den, který byl pro něho pracovním dnem a v němž potřeba ošetřování nebo péče trvala.

Podpůrčí doba u OČR byla stanovena v délce:

- nejdéle 9 kalendářních dní,
- nejdéle 16 kalendářních dní, šlo-li o osamělého zaměstnance⁷⁹, který měl v trvalé péči aspoň 1 dítě ve věku do 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku.

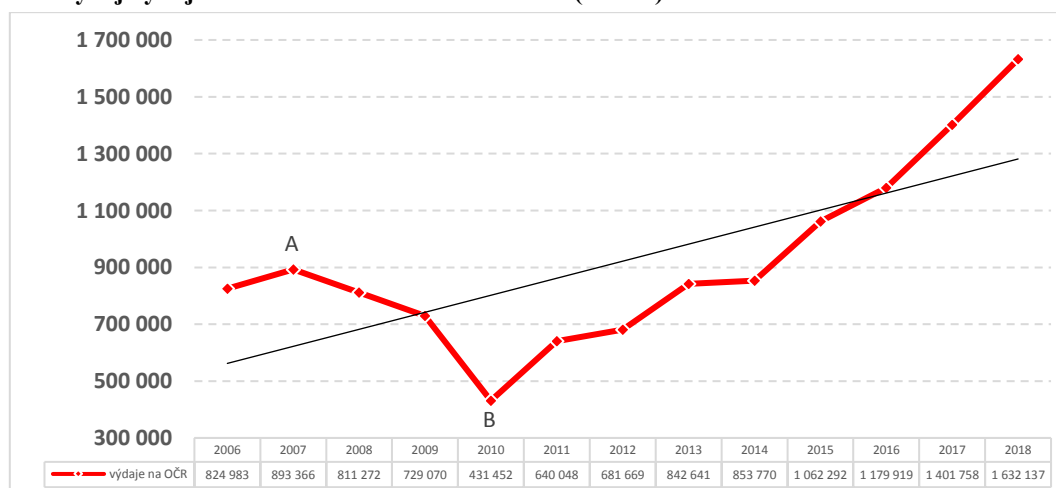
Novely k zákonu č. 187/2006 Sb. od 1. ledna 2007

- **Zákon č. 261/2007 Sb.** byl jedinou klíčovou novelou, která přinesla změnu ve výpočtu dávky OČR. Dávka byla nově stanovena ve výši 60 % DVZ.

Hodnotové ukazatele – vývoj vynaložených finančních prostředků na OČR (2006 – 2019)

Výše vynaložených finančních prostředků na dávku OČR z kapitoly 313 – MPSV státního rozpočtu (§ 4122) v období 2006 až 2018, kde jsou pro rok 2019 rozpočtovány 2 miliardy Kč s čerpáním 564 388 915 Kč k 31. březnu 2019, je obsahem přílohy č. 1 Tab. 4. Pro níže uvedené výpočty vývojových ukazatelů byla použita zdrojová data z MPSV, informačního portálu MF ČR a ČSÚ. I u této dávky nemocenského pojištění byl ve sledovaném období zaznamenán dvojnásobný nárůst vynaložených finančních prostředků, který je znázorněn na Obr. 3.7.

Obr. 3.7 – Vývoj výdajů na OČR za období 2006 – 2018 (tis. Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

⁷⁹ Za osamělého zaměstnance se pro účely OČR považoval zaměstnanec svobodný, ovdovělý nebo rozvedený, pokud nežil s družkou/druhem.

Změna legislativy od 1. ledna 2007 se více přizpůsobila potřebám rodičů a poskytla jim možnost se v ošetřování vystřídat. Pracovně vytížení rodiče mohli flexibilněji využít tuto podporu od státu a přitom nezanedbat své pracovní povinnosti.

Od 1. ledna 2008 s účinností zákona č. 261/2007 Sb. byla dávka ponížena na 60 % redukovaného DVZ, což způsobilo pokles vynaložených finančních prostředků z veřejných rozpočtů. Tento trend trval až do roku 2010. Rok 2010 byl navíc zatížen velkými úsporami napříč celou ekonomikou nevyjímaje sociální podpory rodinám s dětmi, jak je zřejmé v legislativních vývojích u jednotlivých dávek. Od roku 2011 pozorujeme skokový nárůst vynaložených prostředků na OČR. Nárůst v následujícím období byl ovlivněn i růstem životní úrovně obyvatelstva a vývojem mezd v národním hospodářství. Jestli je tento argument relevantní, lze ověřit lineární regresí (viz níže).

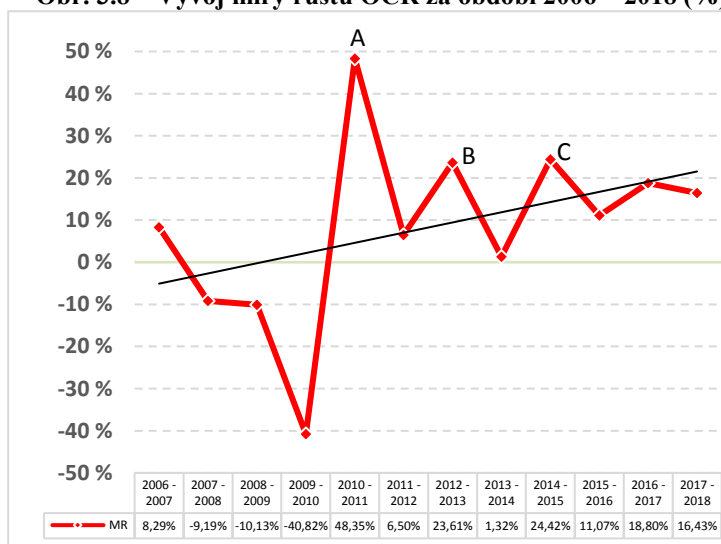
Pro lepší orientaci ve vývoji vynaložených finančních prostředků na dávku OČR byla vypočtena meziroční míra růstu, pro kterou byl použit vzorec (3.1). Výsledné hodnoty meziročních změn výdajů na OČR jsou spočteny v Tab. 3.3 a graficky znázorněny na Obr. 3.8, ze kterého se pouze potvrzuje, že meziroční nárůsty výdajů na OČR byly skokové (viz body *A*, *B* a *C*).

Tab. 3.3 – Meziroční vývoj výdajů na dávku OČR za období 2006 – 2018 (tis. Kč, %)

Meziroční míra růstu výdajů na OČR			
t ₀	t ₁	t ₁ -t ₀	MÍRA RŮSTU
2006	2007	68 383	8,29 %
2007	2008	-82 094	-9,19 %
2008	2009	-82 202	-10,13 %
2009	2010	-297 618	-40,82 %
2010	2011	208 596	48,35 %
2011	2012	41 621	6,50 %
2012	2013	160 972	23,61 %
2013	2014	11 129	1,32 %
2014	2015	208 522	24,42 %
2015	2016	117 627	11,07 %
2016	2017	221 839	18,80 %
2017	2018	230 379	16,43 %

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Obr. 3.8 – Vývoj míry růstu OČR za období 2006 – 2018 (%)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Jednoduchá lineární regrese

Zdrojová data byla pořízena z databáze MPSV a ČSÚ a jsou obsahem přílohy č. 1 Tab. 4 a přílohy č. 2 Tab. 1. V příloze č. 1 Tab. 4 je vyčíslen vývoj vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu na dávku VPTM v jednotlivých kalendářních letech, který je vyobrazen na Obr. 3.7. Výpočty regresní statistiky jsou provedeny prostřednictvím regresní funkce analýzy dat tabulkového procesoru MS Excel, na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Postup při zpracování dat je popsán v kapitole 2.11.

Nulová a alternativní hypotéza:

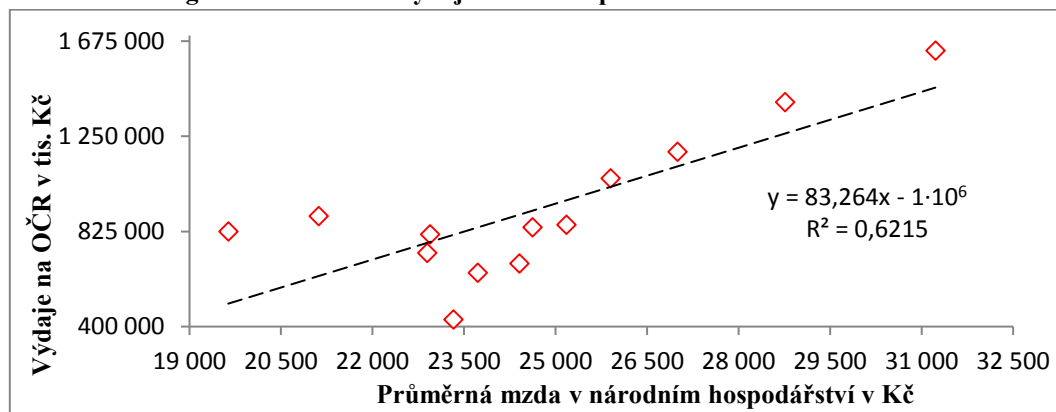
H_0 : Výše výdajů na OČR nezávisí na průměrné mzdě.

H_1 : Výše výdajů na OČR závisí na průměrné mzdě.

Hodnota testového kritéria F	18,0624	$F > F_{\text{krit}}$	Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .
Kritická hodnota testu F_{krit}	4,8443	$pF < \alpha$	Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .
p-hodnota (signifikance) testu	0,0014		
Korelační koeficient r_{xy}	0,7884	b_0	-1132444
Determinační koeficient R^2	0,6215	b_1	83,2642

Výstup regresní analýzy je obsahem přílohy č. 5. Z výsledků vyplývá, že hodnota testového kritéria F (18,0624) je větší než kritická hodnota testu F_{krit} (4,8443) a současně p-hodnota testu (0,0014) je menší jak hladina významnosti α (0,05), z čehož vyplývá, že nulová hypotéza H_0 bude zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy H_1 . Výdaje na OČR závisí na vývoji průměrné mzdy v národním hospodářství, kde dle uvedené hodnoty korelačního koeficientu r_{xy} (0,7884) lze konstatovat, že síla této závislosti je vyšší. Hodnota determinačního koeficientu R^2 (0,6215) vyhodnocuje, že vynaložené finanční prostředky na OČR jsou z 62,15 % ovlivněny výší průměrné mzdy národního hospodářství. Zbýlých 37,85 % výdajů na OČR je ovlivněno nemocností, délkou trvání potřeby ošetřovat druhou osobu aj.

Obr. 3.9 – Lineární regrese – vztah mezi výdaji na OČR a průměrnou mzdou v období 2006 – 2018

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Vypočtenou hodnotou regresního koeficientu b_1 bylo zjištěno, zvýší-li se průměrná mzda národního hospodářství o 1 Kč, celkové výdaje na OČR se v průměru zvýší o 83 264 Kč.

3.2.4 Otcovská

Otcovská poporodní péče (dále jen „otcovská“) je novou dávkou vyplácenou ze systému nemocenského pojištění, kterou zavedl **zákon č. 148/2017 Sb.** s účinností od 1. února 2018.

Legislativní úprava otcovské byla novelizována pouze jednou – **zákonem č. 92/2018 Sb.**, který pouze pozměnil slovní výklad v § 38b zákona č. 187/2006 Sb. Ostatní náležitosti dávky zůstaly nezměněny, tzn. původní přijaté ustanovení je stále aktuální. Platné znění této dávky je podrobně popsáno v kapitole 2.6.4.

Výše finančních prostředků vyplacených na otcovskou od 1. února 2018 do 31. března 2019

Na dávky otcovské bylo v roce 2018 vyplaceno celkem 221 446 285 Kč. Pro rok 2019 je na otcovskou rozpočtováno 400 milionů Kč s čerpáním 60 421 389 Kč k 31. březnu 2019. Čas ukáže, jak se bude využívat a vyvíjet čerpání finančních prostředků na tuto dávku⁸⁰.

3.3 Vývoj dávek poskytovaných ze systému státní sociální podpory

Obsahem kapitoly je vývoj legislativy a objemu vynaložených finančních prostředků na jednotlivé dávky poskytované v současné době ze systému SSP.

Systém SSP představuje komplexní systém pomoci určený převážně rodinám s nezaopatřenými dětmi, jehož správu převzal v roce 2004 Úřad práce ČR od obcí s rozšířenou působností, a to na základě účinnosti zákona č. 453/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Náklady na tyto dávky byly a jsou hrazeny ze státního rozpočtu. Stěžejní legislativou pro dávky SSP v novodobé historii v ČR je zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění pozdějších předpisů. Významné novely zákona o SSP budou zmíněny u jednotlivých dávek systému SSP.

Společnou podmínkou pro všechny dávky SSP, ve znění zákona o SSP, bylo, že dávky SSP náleží osobě, jestliže osoba a osoby společně s ní posuzované byly hlášeny k trvalému pobytu⁸¹ na území ČR podle zvláštních předpisů. Do okruhu oprávněných osob spadají také občané Evropské unie⁸².

⁸⁰ Zdroj: MONITOR – MF ČR. Dostupný z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2019/statni-rozpocet/kapitola/313#rozpocet-vydaje-odvetvovy>

⁸¹ Za trvalý pobyt se podle tohoto zákona považuje též dlouhodobý pobyt udělovaný cizincům podle zvláštního zákona. Cizinci jsou oprávněnými osobami, pokud mají trvalý pobyt i bydliště na území ČR. Cizinci, kteří nemají trvalý pobyt na území ČR, jsou oprávněnými osobami po uplynutí 365 dní ode dne hlášení k pobytu, přičemž do doby 365 dnů pobytu na území ČR se nezapočítává doba, po kterou je osoba žadatelem o udělení azylu ubytována v pobytovém středisku Ministerstva vnitra.

⁸² Občané Evropské unie jsou zastřešeny předpisy Evropské unie – Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 a Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011.

Dávky systému SSP jsou rozděleny na dávky testované, které nejsou závislé na výši příjmu společně posuzovaných osob, a dávky netestované (viz kapitola 2.7). Zákon o SSP stanovil, že u testovaných dávek se za příjem rozhodný pro přiznání dávky považoval měsíční průměr příjmů rodiny připadajících na rozhodné období (dále jen „rozhodný příjem“).

3.3.1 Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je hlavní a dlouhodobou dávkou určenou pro rodiny s nezaopatřenými dětmi, která slouží k úhradě nákladů spojených s výchovou a výživou dítěte.

Právní úprava, kterou se řídila pravidla pro vyplácení přídavku na dítě před rokem 1989, byla zakotvena v *zákoně č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců*. Tento zákon namísto pojmu „přídavek na dítě“ pro tuto dávku používal pojem „rodinné přídavky“.

Původní znění zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců

Rodinné přídavky náležely zaměstnanci, jestliže vychovával nezaopatřené dítě⁸³, měl předepsaný pracovní úvazek⁸⁴ a odpracoval zákonem stanovený počet pracovních dnů⁸⁵.

Výše rodinných přídavků byla stanovena následovně:

- na 1 dítě 70 Kčs,
- na 2 děti 170 Kčs,
- na 3 děti 310 Kčs,
- na 4 děti 490 Kčs,
- na každé další dítě + 220 Kčs.

Výjimečnou kategorií byli zaměstnanci a jejich rodiny, kteří byli zároveň uživateli zemědělské půdy ve výměře nad 0,5 ha. Výše rodinných přídavků pro tuto skupinu osob byly podstatně nižší (viz § 36 zákona č. 54/1956 Sb., v původním znění).

Novely k zákonu č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců

- **Zákon č. 16/1959 Sb.** přinesl nejen přejmenování dávky z „rodinných přídavků“ na „přídavky na děti“, ale i změnu při stanovování nároku a výši dávky, která se nově

⁸³ Viz § 31 zákona č. 54/1956 Sb. – za nezaopatřené dítě, bylo považováno dítě vlastní i osvojené a to nejen dítě zaměstnance, ale i dítě jeho manžela, oboustranně osiřelí vnuci nebo oboustranně osiřelí sourozenci zaměstnance nebo jeho manžela, jestliže byli v jejich přímém zaopatření. Statut „nezaopatřené dítě“ se vztahoval na děti do skončení povinné školní docházky, děti soustavně se připravující studiem na budoucí povolání nebo děti, které byly pro nemoc nebo pro tělesnou či duševní vadu trvale neschopny k práci, nejdéle však do 25. roku věku a za podmínky, že jejich vlastní příjem nepřevýšil 120 Kčs měsíčně.

⁸⁴ Viz § 33 zákona č. 54/1956 Sb. – pracovní úvazek zaměstnance musel odpovídat pracovní době odvětví, v němž zaměstnanec pracoval, stanovené platnými právními předpisy. U osamělých žen pečujících alespoň o 1 nezaopatřené dítě se za splnění podmínky považovalo, jestliže jejich pracovní doba trvala nejméně polovinu pracovní doby stanovené platnými předpisy pro dané pracovní odvětví.

⁸⁵ Viz § 34 zákona č. 54/1956 Sb. – zaměstnanec odpracoval v daném kalendářním měsíci alespoň 20 pracovních dnů (směn) v rozsahu odpovídajícím pracovnímu úvazku.

odvívěla od výše hrubého příjmu zaměstnance. Výše přídatků pro jednotlivé kategorie je obsahem Tab. 3.5.

Tab. 3.4 – Výše přídatků na dítě dle zákona č. 54/1956 Sb., ve znění zákona č. 16/1959 Sb.

Počet nezaopatřených dětí v rodině	Výše hrubého měsíčního příjmu zaměstnance				
	do 1 400 Kčs	nad 1 400 Kčs do 2 200 Kčs	nad 2 201 Kčs do 3 000 Kčs	nad 3 001 Kčs do 3 800 Kčs	nad 3 800 Kčs
1 dítě	70 Kčs	70 Kčs	70 Kčs	neposkytovaly se	neposkytovaly se
2 děti	170 Kčs	170 Kčs	170 Kčs	100 Kčs	neposkytovaly se
3 děti	430 Kčs	400 Kčs	370 Kčs	330 Kčs	310 Kčs
4 děti	690 Kčs	640 Kčs	590 Kčs	560 Kčs	490 Kčs
5 dětí	950 Kčs	880 Kčs	830 Kčs	750 Kčs	710 Kčs
6. a každé další dítě	+ 260 Kčs	+ 240 Kčs	+ 240 Kčs	+ 220 Kčs	+ 220 Kčs

Zdroj: Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění k 1. dubnu 1959, vlastní zpracování.

Legislativní změny s účinností do 31. prosince 1992

Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídatcích na děti z nemocenského pojištění, zrušil v zákoně č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, ustanovení týkající se přídatků na děti. S účinností tohoto zákona zůstaly přídatky na děti i nadále dávkou vyplácenou ze systému nemocenského pojištění. Dávka i nadále náležela pracovníkovi, který byl účasten na nemocenském pojištění a splnil základní podmínky⁸⁶, které zůstaly zachovány, avšak oproti předešlé legislativě výše dávek se neodvívěla od výše příjmů oprávněného žadatele.

Podle zákona č. 88/1968 Sb., ve svém původním znění, se za nezaopatřené dítě považovalo dítě vlastní i osvojené a dítě soustavně se připravující na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem až do 26 let věku s vlastním příjmem nepřesahujícím 500 Kčs. K přiznání dávky už nestačilo, aby zaměstnanec odpracoval v daném kalendářním měsíci alespoň 20 pracovních dní (směn), ale musel v daném kalendářním měsíci odpracovat všechny pracovní dny (směny), které pro něj vyplývaly ze stanoveného rozvržení pracovní doby. U domáckých pracovníků a u jiných skupin pracovníků, kterým organizace nestanovila dobu výkonu práce nebo byli činní na základě DPČ, se za splnění této podmínky považovalo, když pracovník v daném kalendářním měsíci dosáhl hrubého výdělku nejméně 700 Kčs. U osamělých pracovníků pečujících aspoň o 1 nezaopatřené dítě byla minimální výše výdělku stanovena na 400 Kčs. Ostatní podmínky pro nárok na dávku zůstaly nezměněny.

⁸⁶ Rodinné přídatky náležely zaměstnanci, jestliže vychovával nezaopatřené dítě, měl předepsaný pracovní úvazek a odpracoval zákonem stanovený počet pracovních dnů.

S účinností zákona č. 88/1968 Sb., v původním znění, došlo k přiznání příplatku k přídavku na dítě, pokud nezaopatřené dítě bylo dle posudků orgánů sociálního zabezpečení uznáno invalidním.

Výše přídavku na dítě

- na 1 dítě90 Kčs,
- na 2 děti330 Kčs,
- na 3 děti680 Kčs,
- na 4 děti1030 Kčs,
- na každé další dítě + 240 Kčs,
- příplatek pro invalidní dítě⁸⁷ + 150 Kčs.

Novely k zákonu č. 88/1968 Sb. do 31. prosince 1992

V následující části jsou zachyceny klíčové novely zákona č. 88/1968 Sb. a změny, které tyto zákony přinesly ve vyplácení přídavků na děti.

- ***Zákonem č. 99/1972 Sb.*** bylo nezaopatřenému dítěti umožněno vydělat si až 620 Kčs a došlo k navýšení dávky. ***Výše přídavku na dítě*** byla stanovena:
 - na 1 dítě90 Kčs,
 - na 2 děti430 Kčs,
 - na 3 děti880 Kčs,
 - na 4 děti1 280 Kčs,
 - na každé další dítě + 240 Kčs,
 - příplatek pro invalidní dítě + 300 Kčs.
- ***Zákonem č. 57/1984 Sb.*** byla zrušena maximální hranice výdělku nezaopatřeného dítěte. V případě dlouhodobě těžce zdravotně postižených dětí (dále jen „postižené dítě“) zákon přiznal nárok na příplatek i v případě, že postižené dítě bylo poživitelem invalidního důchodu.
- ***Naričením vlády č. 112/1984 Sb.*** byly navýšeny částky přídavků na děti:
 - na 1 dítě200 Kčs,
 - na 2 děti650 Kčs,
 - na 3 děti1 210 Kčs,
 - na 4 děti1 720 Kčs,
 - na každé další dítě + 350 Kčs,

⁸⁷ Postižené dítě, které mělo nárok na příplatek k přídavku na dítě, nemohlo být umístěno v ústavu pro postižené děti a nesměl mu náležet invalidní důchod.

- příplatek pro invalidní dítě + 300 Kčs.
- **Zákon č. 103/1988 Sb.** podrobněji specifikoval, za jakých podmínek a komu náležel příplatek k přídavku na dítě. Nárok na příplatek měly pouze děti starší 1 roku věku, které byly postižené a vyžadovaly mimořádnou péči. Příplatek byl ve výši 500 Kčs a dalších 200 Kčs připadlo dítěti, které vyžadovalo mimořádnou péči zvláště náročnou. Stále platilo, že takto postižené dítě nesmělo být umístěno v zařízení s jakoukoliv frekvencí docházky.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů, za pomoci různých legislativních úprav a novel platil až do 30. září 1995.

Novely k zákonu č. 88/1968 Sb. od 1. ledna 1993

- **Zákon č. 266/1993 Sb.** změnil klíč k určování výše přídavků na děti. Pro stanovení výše přídavků na děti za kalendářní měsíc byl rozhodný věk, kterého dítě dosáhlo v daném měsíci. Stále platilo, že zaměstnanec musel odpracovat všechny směny, které mu byly naplánovány, a že výše přídavků nezohledňovala výši příjmů tohoto zaměstnance. Přídávky nenáležely OSVČ ani osobám vedeným v evidenci ÚP. ***Výše přídavku na dítě*** byla zákonem stanovena:
 - u dítěte do 6 let340 Kčs,
 - u dítěte od 6 let do 10 let380 Kčs,
 - u dítěte od 10 let do 15 let450 Kčs,
 - u dítěte nad 15 let490 Kčs.
- **Zákon č. 308/1993 Sb.** zrušil povinnost zaměstnance mít ve svém zaměstnání předepsaný pracovní úvazek a odpracovat veškeré plánované směny. Zákon přinesl novinku v oblasti oprávněných osob, kterými nově mohly být i OSVČ, které byly účastny důchodového zabezpečení v kalendářním měsíci, za který se přídávky na děti měly poskytovat.
- **Zákon č. 182/1994 Sb.** zvýšil částku příplatku k přídavku pro děti, které vyžadovaly mimořádnou péči zvláště náročnou, na 800 Kčs, ostatní částky ponechal ve stejné výši.
- **Zákon č. 118/1995 Sb.** vyjmul přídávky na děti ze zákona č. 88/1968 Sb. a celkově ze systému nemocenského pojištění. Přídávky na děti byly zapracovány do nově vzniklého zákona č. 117/1995 Sb., o SSP, a zaimplementovány do systému SSP.

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění, byl stavebním kamenem nově vzniklého systému SSP. Zákon o SSP pro stanovení výše dávek využíval pojem „**životní minimum**“, který byl legislativně vysvětlen a ošetřen v ***zákoně č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů***.

Výši životního minima stanovil v prvním roce samotný zákon a v dalších letech byla částka životního minima valorizována prostřednictvím nařízení vlády. Vývoj částek životního minima v období 1991 až 2019 je obsahem přílohy č. 6.

Životní minimum se skládalo ze dvou složek:

- z částky sloužící k ***zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb***, odstupňované podle věku a s ohledem na nezaopatřenost dítěte,
- z částky potřebné k ***zajištění nezbytných nákladů na domácnost***, odstupňované podle počtu osob žijících v domácnosti, jejichž příjmy se pro tyto účely posuzovaly společně.

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění, nově řadil přídavky na děti mezi testované dávky. Příjmy, které se započítávaly do úhrnu příjmů rodiny v souladu se zákonem o SSP, ve svém původním znění, byly stěžejně tvořeny příjmy, které byly předmětem daně z příjmu fyzických osob podle § 6 – § 10 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Dále se do příjmů společně posuzovaných osob zahrnovaly peněžité dávky nemocenského pojištění a důchodového zabezpečení, příjmy přijaté v rámci plnění vyživovací povinnosti, dávky hmotného zabezpečení uchazečů o zaměstnání, RP, zaopatřovací příspěvek aj. U OSVČ byl stanoven měsíční příjem jako součin částky měsíčního vyměřovacího základu pro stanovení záloh na pojistné⁸⁸ a koeficientu 2,25. Rozhodným obdobím, za které se zjišťoval rozhodný příjem, byl kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, ve kterém vznikl nárok na přídavek.

Za nezaopatřené dítě se i v zákoně o SSP považovalo dítě po skončení povinné školní docházky do 18. roku věku a dítě soustavně se připravující na budoucí povolání studiem na SŠ nebo VŠ nejdéle do 26 let. Přídavek na dítě nenáležel poživateli invalidního důchodu.

Zákon o SSP přiznával ***přídavky na děti*** oprávněným osobám ***ve 3 různých výměrách***:

- ***Zvýšená výměra*** – v případě, že rozhodný příjem v rodině nepřevyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,10.

⁸⁸ Pojistné na důchodové zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

- **Základní výměra** – v případě, že rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,10, avšak nebyl vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,80.
- **Snížená výměra** – jestliže rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,80, avšak nebyl vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 3,00. V případě vyššího příjmu rodiny dávka nenáležela.

Výše přídatků na děti za kalendářní měsíc vycházela z kategorií výměr a z částek osobní potřeby dítěte podle věku dítěte, které jsou uvedeny v příloze č. 6 Tab. 1. Výše přídatků na děti byla ve 3 variantách:

- **ve zvýšené výměře** – součin částky osobních potřeb dítěte a koeficientu 0,32,
- **v základní výměře** – součin částky osobních potřeb dítěte a koeficientu 0,28,
- **ve snížené výměře** – součin částky osobních potřeb dítěte a koeficientu 0,14.

Novely k zákonu č. 117/1995 Sb. od 1. října 1995

- **Zákon č. 242/1997 Sb.** ustanovil 2 různá období s rozdílnými podmínkami pro vznik nároku a způsob výpočtu dávky.

Období do 31. prosince 1998 – nárok na přídatek na dítě mělo nezaopatřené dítě:

- **Ve zvýšené výměře** – v případě, že rozhodný příjem v rodině nepřevyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,80. Výše dávky pro dítě v této kategorii byla stanovena na součin částky osobních potřeb dítěte a koeficientu 0,27.
- **V základní výměře** – v případě, že rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,80, avšak nebyl vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,20. Výše dávky pro dítě v této kategorii byla stanovena na součin částky osobních potřeb dítěte a koeficientu 0,14.

Období od 1. ledna 1999 – nárok na přídatek na dítě mělo nezaopatřené dítě:

- **Ve zvýšené výměře** – v případě, že rozhodný příjem v rodině nepřevyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,10. Výše dávky pro dítě v této kategorii byla stanovena na součin částky osobních potřeb dítěte a koeficientu 0,32.
- **V základní výměře** – v případě, že rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,10, avšak nebyl vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,80. Výše dávky pro dítě v této kategorii byla stanovena na součin částky osobních potřeb dítěte a koeficientu 0,28.
- **Ve snížené výměře** – jestliže rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,80, avšak nebyl vyšší než součin částky

životního minima rodiny a koeficientu 3,00. Výše dávky pro dítě v této kategorii byla stanovena na součin částky osobních potřeb dítěte a koeficientu 0,14.

- **Zákonem č. 453/2003 Sb.** byla převedena správa dávek SSP do gesce orgánů státní sociální podpory, kterými byly úřady SSP (ÚP, v hlavním městě Praze úřady městských částí určené Statutem hlavního města Prahy), krajské úřady a Magistrát hlavního města Prahy.
- **Zákon č. 112/2006 Sb.** pozměnil veškerá ustanovení spojená s pojmem „životní minimum“. Důvodem bylo přijetí a účinnost **zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**, ze kterého následně zákon o SSP vycházel při uznání nároku na dávku a při výpočtu výše dávky.

Nárok na přídavek na dítě mělo nezaopatřené dítě:

- **Ve zvýšené výměře** – v případě, že rozhodný příjem v rodině nepřevyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,50. Výše dávky pro dítě v této kategorii byla stanovena na součin životního minima dítěte a koeficientu 0,36.
 - **V základní výměře** – v případě, že rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,50, avšak nebyl vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40. Výše dávky pro dítě v této kategorii byla stanovena na součin životního minima dítěte a koeficientu 0,31.
 - **Ve snížené výměře** – jestliže rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40, avšak nebyl vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 4,00. Výše dávky pro dítě v této kategorii byla stanovena na součin životního minima dítěte a koeficientu 0,16. Rodině s příjmem nad 4násobek životního minima rodiny se dávka neposkytovala.
- **Zákon č. 261/2007 Sb.** přinesl rozsáhlé změny i do zákona o SSP. Tímto zákonem došlo k reformě podmínek přídavku na dítě. **Nárok na přídavek na dítě** mělo nezaopatřené dítě za podmínky, že rozhodný příjem v rodině nepřevyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40. V žádném jiném případě tato dávka dítěti nenáležela.

Výše přídavků na děti byla novelou stanovena pevnou absolutní částkou v závislosti na dosaženém věku dítěte:

- u dítěte do 6 let500 Kč,
 - u dítěte od 6 do 15 let610 Kč,
 - u dítěte od 15 do 26 let700 Kč.
- **Zákon č. 326/2009 Sb.** ustanovil 2 různá období s rozdílnými podmínkami pro vznik nároku a způsob výpočtu dávky.

Období od 1. července 2009 do 31. prosince 2010

- Nárok na přídavek na dítě mělo nezaopatřené dítě za podmínky, že rozhodný příjem v rodině nepřevýšil součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,50.
- Výše přídavku na dítě v tomto období byla stanovena dle věkové kategorie nezaopatřeného dítěte:
 - u dítěte do 6 let550 Kč,
 - u dítěte od 6 do 15 let660 Kč,
 - u dítěte od 15 do 26 let750 Kč.

Období od 1. ledna 2011

- Nárok na přídavek na dítě mělo nezaopatřené dítě za podmínky, že rozhodný příjem v rodině nepřevýšil součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40.
- Výše přídavku na dítě v tomto období byla stanovena dle věkové kategorie nezaopatřeného dítěte:
 - u dítěte do 6 let500 Kč,
 - u dítěte od 6 do 15 let610 Kč,
 - u dítěte od 15 do 26 let700 Kč.
- ***Zákon č. 73/2011 Sb.***, správu dávek převedl do gesce krajských poboček ÚP.
- ***Zákon č. 200/2017 Sb.*** je dosud poslední novelou vztahující se k přídavkům na děti. Tato novela přinesla rozšíření počtu oprávněných osob v důsledku navýšení koeficientu z 2,40 na 2,70. Rodiny, které mají rozhodný příjem nepřevyšující 2,7násobek životního minima rodiny, mají nárok na tuto dávku.

Novela po delší časové prodlevě opět připouští přídavky na děti ve zvýšené výměře za zákonem stanovených podmínek (viz aktuální znění příspěvku na dítě, kapitola 2.7.2).

Hodnotové ukazatele – vývoj vynaložených finančních prostředků na přídavky na děti (2006 – 2019)

Po zanalyzování vývoje legislativy týkající se přídavků na děti je důležité zaměřit se i na výdaje. Finanční plnění plyne z kapitoly 313 – MPSV státního rozpočtu ČR (§ 4131), kde je pro rok 2019 rozpočtováno 3,3 miliardy Kč s čerpáním 607 981 059 Kč k 31. březnu 2019. Pro níže uvedené výpočty vývojových ukazatelů byla vybrána zdrojová data z MPSV, informačního portálu MF ČR a ČSÚ, která jsou obsahem přílohy č.7 Tab. 1 a Tab. 2.

V příloze č. 7 Tab. 1 je zachycen vývoj vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu na přídavky na děti. Ve sledovaném období má klesající trend. Za posledních 12 let se snížily celkové výdaje na přídavky na děti o více jak 77 %.

Pro lepší orientaci ve vývoji vynaložených finančních prostředků na přídavky na děti byla vypočtena meziroční míra růstu, pro kterou byl použit vzorec (3.1). Výsledné hodnoty meziročních změn výdajů na přídavky jsou zaznamenány v Tab. 3.5. Druhou vypočtenou veličinou je průměrná hodnota (dále „PH“) přídavků na děti vypočtená z celkového objemu vynaložených finančních prostředků na dávku a počtu vyplacených dávek ve sledovaném období. Výsledné hodnoty jsou zaznamenány v příloze č. 7 Tab. 3 a graficky znázorněny na Obr. 3.10.

Tab. 3.5 – Meziroční vývoj výdajů na přídavky na děti za období 2006 – 2018 (tis. Kč, %)

Meziroční míra růstu výdajů na přídavky na děti			
t_0	t_1	$t_1 - t_0$	MÍRA RŮSTU
2006	2007	-797 109	-7,22 %
2007	2008	-4 003 732	-39,11 %
2008	2009	-1 496 138	-24,01 %
2009	2010	-874 410	-18,46 %
2010	2011	-364 851	-9,45 %
2011	2012	-154 620	-4,42 %
2012	2013	-13 579	-0,41 %
2013	2014	-122 305	-3,67 %
2014	2015	-149 631	-4,67 %
2015	2016	-240 059	-7,85 %
2016	2017	-337 897	-12,00 %
2017	2018	47 877	1,93 %

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Obr. 3.10 – Vývoj průměrných hodnot (výše) přídavku na dítě za období 2006 – 2018 (Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

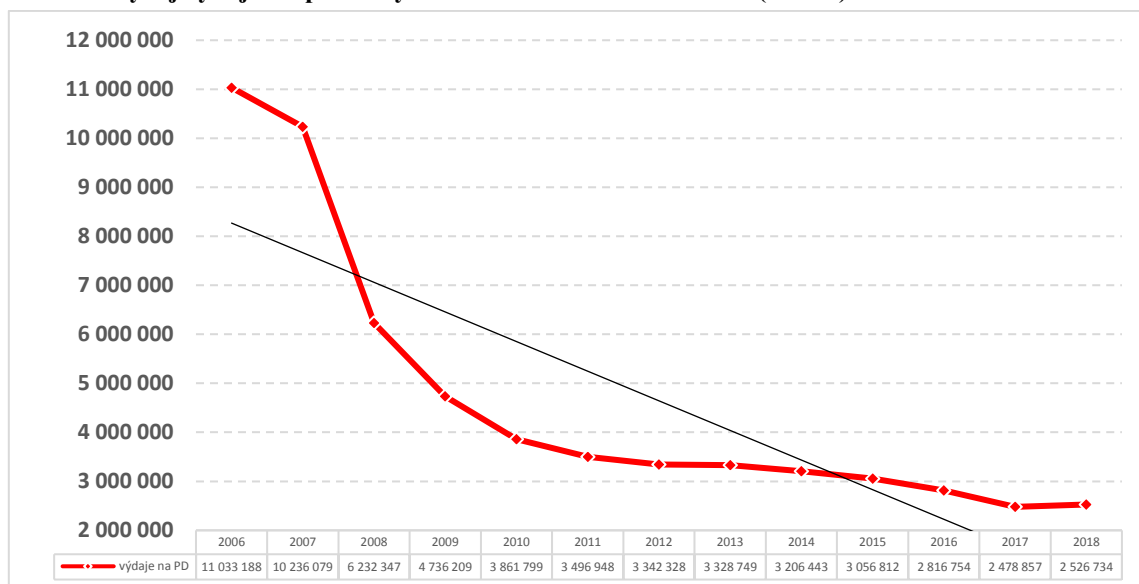
Z Obr. 3.10 lze vysledovat některé legislativní změny, které se ve sledovaném období realizovaly. V bodě **A** došlo k účinnosti zákona č. 261/2007 Sb., kde byl kompletně změněn způsob výpočtu dávky a rozšířen okruh oprávněných osob. Hodnoty vypočtené v bodě **B** a **C** odrážejí účinnost zákona č. 326/2009 Sb., kde byla ustanovena 2 období s odlišnými hodnotami pro výpočet nároku a výše dávky (viz změny způsobené zákonem č. 326/2009 Sb.).

Obr. 3.11 ilustruje celkový objem vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu za sledované období. Data, která zachycují vývoj dávky, jsou za období, po které je tato dávka testovanou dávkou, tzn. celkový objem vynaložených finančních prostředků před 1. říjnem 1995 byl jistě vyšší. I přes navyšující se hodnoty koeficientu pro výpočet maximální výše rozhodného příjmu společně posuzovaných osob a částek životního minima dochází ve sledovaném období (2006 až 2018) ke snižování vynaložených výdajů na tyto dávky. Jedním z přípustných důvodů je pro rodiny s dětmi zvyšující se životní úroveň, která přispívá

ke snižujícímu se množství čerpaných dávek. Ověření této hypotézy bude realizováno prostřednictvím vícerozměrné lineární regrese.

Z Obr. 3.11 lze vysledovat, že jediný zaznamenaný nárůst výdajů na dávku byl zaznamenan v roce 2018 v důsledku navýšení koeficientu pro výpočet maximální výše rozhodného příjmu pro vznik nároku na dávku z 2,4 na 2,7.

Obr. 3.11 – Vývoj výdajů na přídavky na děti za období 2006 – 2018 (tis. Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Vícerozměrná lineární regrese

Zdrojová data byla pořízena z databáze MPSV a ČSÚ a jsou obsahem přílohy č. 7 Tab. 1 a přílohy č. 2 Tab. 1 a Tab. 2. V příloze č. 7 Tab. 1 č.7 je vyčíslen objem vynaložených finančních prostředků na přídavky na děti v jednotlivých kalendářních letech, který je vyobrazen na Obr. 3.11. Příloha č. 2 obsahuje tabulky s vývojem průměrné a minimální mzdy.

Výpočty regresní statistiky jsou provedeny prostřednictvím regresní funkce analýzy dat tabulkového procesoru MS Excel na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Postup při zpracování dat je popsán v kapitole 2.11.

Stanovení hypotéz:

H₀: Výdaje na přídavky na dítě nezávisí na průměrné ani minimální mzdě.

H₁: Výdaje na přídavky na dítě závisí na průměrné nebo minimální mzdě.

Rovnice funkce

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2$$

$F > F_{\text{krit}}$ Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .

$pF < \alpha$ Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .

Hodnota testového kritéria F 84,4825

β_0 27696531

Kritická hodnota testu F_{krit} 4,1028

β_1 3306,04

p-hodnota (signifikance) testu 0,00002

β_2 -2118,43

Výstup regresní analýzy je obsahem přílohy č. 8, ze které vyplývá, že hodnota testového kritéria $F(84,4825)$ je větší než kritická hodnota testu $F_{\text{krit}}(4,1028)$ a současně p -hodnota testu $(0,00002)$ je menší jak hladina významnosti $\alpha(0,05)$, z čehož vyplývá, že nulová hypotéza H_0 je zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy H_1 . Výdaje na přídavky na děti závisí na průměrné nebo minimální mzdě. Vypočtené regresní koeficienty vyjadřují změnu hodnoty závislé proměnné Y . Vypočtenou hodnotou regresních koeficientů bylo zjištěno, vzroste-li minimální mzda o 1 Kč, vzrostou celkové výdaje na přídavky na děti o 3 306 039 Kč, za předpokladu, že průměrná mzda zůstane nezměněna. V druhém případě, vzroste-li průměrná mzda o 1 Kč, klesnou celkové výdaje na přídavky na děti o 2 118 434 Kč za předpokladu, že minimální mzda zůstane nezměněna.

Stanovení hypotéz:

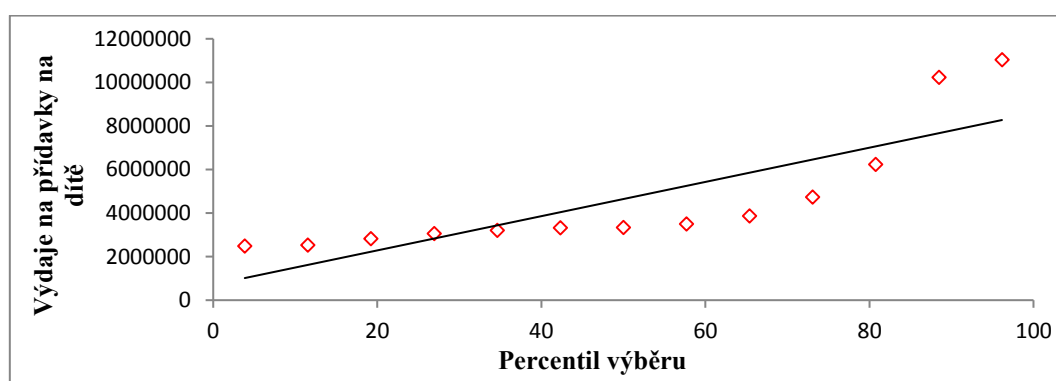
H_0 : Testovaný regresor (minimální a průměrná mzda) není v modelu významný.

H_1 : Testovaný regresor (minimální a průměrná mzda) je v modelu významný.

	Minimální mzda	Průměrná mzda	$t > t_{\text{krit}}$ $pt < \alpha$	Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 . Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .
Hodnota testového kritéria t	7,733387713	-10,95376286		
Kritická hodnota testu t_{krit}	1,812461123	1,81246112		
p -hodnota testu	0,000015825	0,00000068		

Hodnota testového kritéria t dle statistických norem je pro posuzování hypotéz uváděna v absolutní hodnotě. Na základě výpočtů lze konstatovat, že minimální i průměrná mzda mají významný vliv na celkové výdaje na přídavky na děti.

Obr. 3.12 – Lineární regrese – vztah mezi výdaji na přídavky na děti a minimální a průměrnou mzdou v období 2006 – 2008

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Výstupem lineární regrese je zajímavé zjištění závislosti celkových výdajů na vývoji minimální a průměrné mzdy. Vzhledem ke skutečnosti, že přídavky na děti by měly pomáhat nízkopříjmovým rodinám s nezaopatřenými dětmi, je zřejmé, že zvýšením průměrné mzdy,

a tedy i průměrné zvýšení životního standardu obyvatelstva, bude mít za důsledek snížení počtu osob, které budou potřebovat využívat dávky.

V opačném případě zvýšení minimální mzdy může způsobit zvýšení nezaměstnanosti, a tedy i navýšení počtu oprávněných osob. Zvýšením minimální mzdy je vyvinut tlak na zaměstnavatele, kteří nemusí mít dostatek finančních prostředků na zaplacení stávajícího počtu pracovníků a budou některé z nich nuceni propustit. Navýšením počtu nezaměstnaných vzroste počet osob, které by mohly na přídavky na děti dosáhnout, a to je důvodem navýšení výdajů při nárůstu minimální mzdy.

3.3.2 Porodné

Porodné vždy představovalo jednorázovou dávku, prostřednictvím které se přispívalo rodině na úhradu nákladů spojených s narozením dítěte. Právní úprava, kterou se řídila pravidla pro vyplacení porodného před rokem 1989, byla zakotvena v ***zákoně č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců***. Zákon pro tuto dávku používal pojem „podpora při narození dítěte“.

Původní znění zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců

Porodila-li zaměstnankyně nebo zaměstnancova rodinná příslušnice, náležela jí za každé narozené dítě podpora ve výši 650 Kčs. Podpora náležela rovněž manželce nebo družce zaměstnance, pokud porod nastal v době 300 dní od úmrtí zaměstnance.

Legislativní změny s účinností do 31. prosince 1992

Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, vyňal podporu při narození dítěte ze zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů. Nový legislativní rámec nepřinesl dávce žádnou výraznou změnu mimo navýšení podpory na 1 000 Kčs. Podpora náležela stejnému okruhu oprávněných osob.

Novely k zákonu č. 88/1968 Sb. do 31. prosince 1992

- ***Zákon č. 98/1971 Sb.*** přinesl pouze navýšení dávky na 2 000 Kčs.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

Základním legislativním rámcem podpory při narození dítěte i nadále zůstal ***zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů***, který platil až do 30. září 1995. Klíčové zákony, které významně pozměnily zákon č. 88/1968 Sb. z pohledu podpory při narození dítěte, jsou sepsány níže.

Novely k zákonu č. 88/1968 Sb. od 1. ledna 1993

- **Zákon č. 37/1993 Sb.** uzákonil navýšení dávek na 3 000 Kčs a zavedl pojmy „započitatelný příjem“ a „denní vyměřovací základ“⁸⁹.
- **Nařízením vlády č. 154/1993 Sb.** byla navýšena dávka na 4 000 Kčs.
- **Nařízením vlády č. 143/1994 Sb.** ustanovilo zvýšení dávek na 4 500 Kčs od 1. října 1994.
- **Zákon č. 118/1995 Sb.** vyjmul podporu při narození dítěte ze zákona č. 88/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a celkově ze systému nemocenského pojištění. Podpora při narození dítěte byla zapracována do **zákona č. 117/1995 Sb., o SSP**, a zaimplementována do systému SSP.

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění, zařadil podporu při narození dítěte pod novým názvem „porodné“ do systému SSP mezi netestované dávky. Nárok na porodné podle zákona o SSP, ve svém původním znění, nenáležel pouze ženě, která dítě porodila, ale nově také otci dítěte v případě, že žena, která dítě porodila, zemřela, a porodné nebylo vyplaceno jí ani jiné osobě. Rozhodným dnem pro nárok na porodné byl den porodu.

Nově měla také nárok na porodné osoba, která převzala do trvalé péče⁹⁰ dítě nejvýše 1 roku staré. V případě svěření dítěte do trvalé péče manželům náleželo porodné jen jednomu z nich.

Výše porodného

Podle § 46 zákona o SSP byla výše porodného stanovena na součin částky na osobní potřeby tohoto dítěte (viz Tab. 1 v příloze č. 6) a koeficientu 4,00, narodilo-li se 1 dítě. U vícečetných porodů se výše porodného stanovila následujícím způsobem. Pokud se narodily současně 2 děti, výše porodného byla stanovena jako součin úhrnu částek na osobní potřeby těchto dětí a koeficientu 5,00. Narodilo-li se zároveň 3 či více dětí, výše porodného byla stanovena jako součin úhrnu částek na osobní potřeby těchto dětí a koeficientu 9,00. Částka porodného se vyplácela jednorázově. Výše uvedené koeficienty byly použity i pro výpočet porodného při převzetí dítěte do trvalé péče.

Novely k zákonu č. 117/1995 Sb. od 1. října 1995

- **Zákon č. 242/1997 Sb.** ustanovil rozsáhlé změny v definicích rozhodného příjmu a rozhodného období.

⁸⁹ Viz pozn. pod čarou 66, s. 49 a viz § 18 odst. 1 zákona č. 37/1993 Sb.

⁹⁰ Za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považovalo dítě osvojené a dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu.

- **Zákon č. 271/2001 Sb.** navýšil koeficienty pro výpočet porodného:
 - 1 dítě narozené nebo převzaté do trvalé péče5,00,
 - 2 děti současně narozené nebo převzaté do trvalé péče6,00,
 - 3 nebo více dětí současně narozených nebo převzatých do trvalé péče10,00.
- **Zákon č. 113/2006 Sb.** upravil výpočet porodného ve smyslu snížení počtu kategorií a navýšení jednotlivých koeficientů:
 - 1 dítě narozené nebo převzaté do trvalé péče10,00,
 - 2 nebo více dětí současně narozených nebo převzatých do trvalé péče15,00.
- **Zákon č. 112/2006 Sb.** pozměnil všechna ustanovení spojená s pojmem „osobní potřeba dítěte“ (viz Tab. 1 v příloze č. 6) za pojem „životní minimum“ podle nově účinného **zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**. Princip výpočtu zůstal zachován. Výše porodného byla stanovena jako součin částky životního minima dítěte (viz Tab. 2 v příloze č. 6) a koeficientu 11,10, jestliže se narodilo 1 dítě. Pokud se narodily současně 2 nebo více dětí, výše porodného byla stanovena jako součin životního minima těchto dětí a koeficientu 16,60. Výše uvedené koeficienty byly i nadále použity pro výpočet porodného při převzetí dítěte do trvalé péče.
- **Zákon č. 261/2007 Sb.** změnil princip stanovení výše porodného. Porodné bylo nově stanoveno pevnou absolutní částkou ve výši 13 000 Kč na každé narozené dítě nebo převzaté do trvalé péče.
- **Zákon č. 347/2010 Sb.** přinesl revoluci pro dávku porodného. S účinností od 1. ledna 2011 spadalo porodné mezi testované dávky SSP. Rozhodné období, za které se zjišťoval rozhodný příjem, bylo kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě (děti) narodilo. Nárok na porodné vznikl ženě pouze u jejího prvního živě narozeného dítěte (popř. dětí, pokud se jednalo o vícečetný porod) nebo osobě pouze u prvního dítěte převzatého do trvalé péče. Při narození nebo převzetí do trvalé péče druhého a dalšího dítěte dávka nenáležela. Druhou podstatnou změnou u porodného byl již zmiňovaný rozhodný příjem. Pro přiznání nároku na porodné nesměl rozhodný příjem rodiny přesáhnout 2,4násobek životního minima rodiny podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Výše porodného byla stanovena ve výši 13 000 Kč na první živě narozené dítě a první převzaté dítě do trvalé péče. Jestliže se s prvním živě narozeným dítětem narodilo další živě narozené dítě nebo děti, činila jednorázová výše porodného 19 500 Kč.

- **Zákon č. 253/2014 Sb.** změnil podmínky nároku na porodné. Nově dávka náležela i za druhé v pořadí živě narozené nebo trvale převzaté dítě do péče. Pro nárok na porodné nesměl být rozhodný příjem rodiny vyšší než 2,7násobek životního minima rodiny. Výše porodného byla stanovena na 13 000 Kč na první dítě a 10 000 Kč na druhé dítě. Tato novela zrušila zvýhodnění vícečetných porodů. Pokud se narodily 2 nebo více dětí současně, výše porodného byla ve výši součtu porodného za první a druhé živě narozené dítě, tzn. výše porodného u vícečetných porodů byla 23 000 Kč bez nároku na porodné při narození dalšího dítěte.

Hodnotové ukazatele – vývoj vynaložených finančních prostředků na porodné (2006 – 2019)

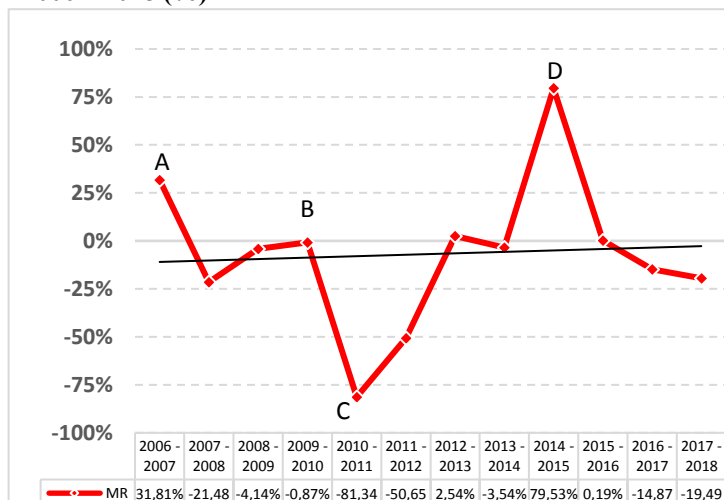
Výše vynaložených finančních prostředků na porodné z kapitoly 313 – MPSV státního rozpočtu (§ 4133), kde je pro rok 2019 rozpočtováno 240 milionů Kč s čerpáním 36 739 219 Kč k 31. březnu 2019, je obsahem přílohy č. 7 Tab.4. Pro níže uvedené výpočty vývojových ukazatelů byla vybrána zdrojová data z MPSV, informačního portálu MF ČR a ČSÚ. Vývoj vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu na porodné je zanesen do Tab. 4 v příloze č. 7. Faktory, které ovlivnily vývoj čerpaných prostředků na porodné, jsou vysvětleny v souvislosti s popisem Obr. 3.13 a Obr. 3.14. Podrobnější analýza vynaložených finančních prostředků na porodné byla zpracována za použití vzorce (3.1) a vyčíslení meziroční míry růstu. Výsledné hodnoty meziročních změn výdajů na dávky porodného jsou spočteny v Tab. 3.6 a graficky znázorněny na Obr. 3.13.

Tab. 3.6 – Meziroční vývoj výdajů na porodné za období 2006 – 2018 (tis. Kč, %)

Meziroční míra růstu výdajů na porodné			
t ₀	t ₁	t ₁ -t ₀	MÍRA RŮSTU
2006	2007	506 101	31,81 %
2007	2008	-450 562	-21,48 %
2008	2009	-68 216	-4,14 %
2009	2010	-13 778	-0,87 %
2010	2011	-1 272 807	-81,34 %
2011	2012	-147 868	-50,65 %
2012	2013	3 664	2,54 %
2013	2014	-5 225	-3,54 %
2014	2015	113 336	79,53 %
2015	2016	498	0,19 %
2016	2017	-38 108	-14,87 %
2017	2018	-42 529	-19,49 %

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

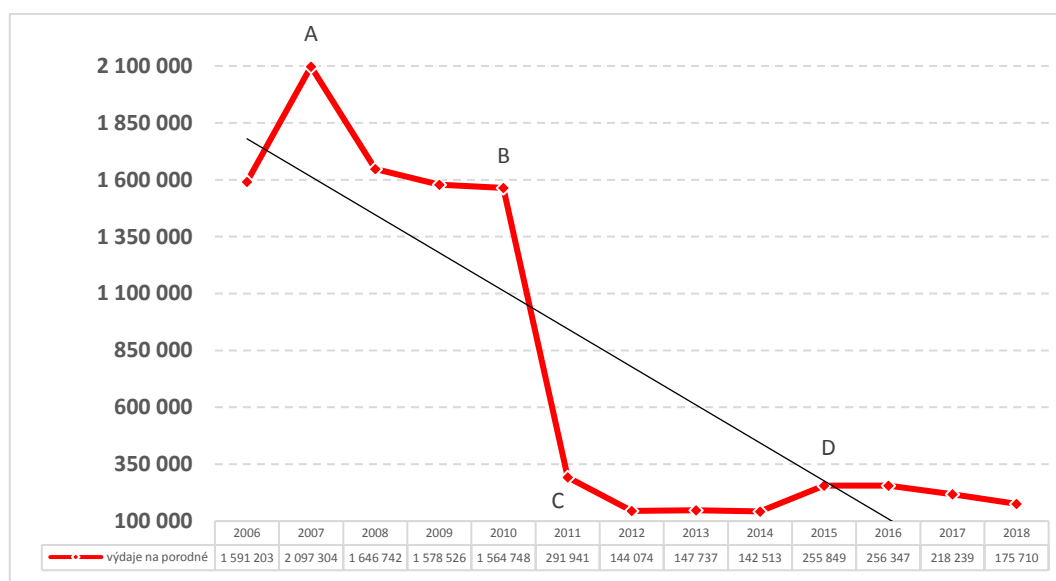
Obr. 3.13 – Vývoj míry růstu porodného za období 2006 – 2018 (%)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Zlomovými okamžiky na Obr. 3.13 a Obr. 3.14 jsou body **A**, **B**, **C** a **D**. Účinnost zákona č. 113/2006 Sb. způsobila snížení kategorií a navýšení hodnot koeficientů, které měly za důsledek navýšení celkového objemu vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu (viz bod **A**). V roce 2011 se stalo porodné testovanou dávkou systému SSP a bylo vypláceno pouze na první živě narozené dítě. Tato změna způsobila snížení objemu vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu (viz pokles mezi body **B** a **C**). V roce 2015 došlo k mírnému navýšení vyplacených dávek z důvodu zvýšení koeficientu pro výpočet rozhodného příjmu a vyplácení porodného i na druhé živě narozené dítě (viz bod **D**).

Obr. 3.14 – Vývoj výdajů na porodné za období 2006 – 2018 (tis. Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Vícerozměrná lineární regrese

Zdrojová data byla pořízena z databáze MPSV a ČSÚ a jsou obsahem přílohy č. 2 Tab. 1 a Tab. 2 a přílohy č. 7 Tab. 4, kde je vyčíslen objem vynaložených finančních prostředků na porodné v jednotlivých letech, který je vyobrazen na Obr. 3.14.

Výpočty regresní statistiky jsou provedeny prostřednictvím regresní funkce analýzy dat tabulkového procesoru MS Excel na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Postup při zpracování dat je popsán v kapitole 2.11.

Stanovení hypotéz:

H_0 : Výdaje na porodné nezávisí na průměrné ani minimální mzdě.

H_1 : Výdaje na porodné závisí na průměrné nebo minimální mzdě.

Rovnice funkce

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2$$

$F > F_{\text{krit}}$ Zamítáme H_0 ve prospěch H_1

$pF < \alpha$ Zamítáme H_0 ve prospěch H_1

Hodnota testového kritéria F	11,0862	β_0	6228518
Kritická hodnota testu F_{krit}	4,1028	β_1	629,025
p-hodnota (signifikance) testu	0,0029	β_2	-446,205

Výstup regresní analýzy je obsahem přílohy č. 9, ze které vyplývá, že hodnota testového kritéria F (11,0862) je větší než kritická hodnota testu F_{krit} (4,1028) a současně p-hodnota testu (0,0029) je menší jak hladina významnosti α (0,05), z čehož vyplývá, že nulová hypotéza H_0 je zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy H_1 . Výdaje na porodné závisí na průměrné nebo minimální mzdě. Vypočtené regresní koeficienty vyjadřují změnu hodnoty závislé proměnné Y . Vypočtenou hodnotou regresních koeficientů bylo zjištěno, vzroste-li minimální mzda o 1 Kč, vzrostou celkové výdaje na porodné o 629 025 Kč za předpokladu, že průměrná mzda zůstane nezměněna. V druhém případě, vzroste-li průměrná mzda o 1 Kč, klesnou celkové výdaje na porodné o 446 205 Kč za předpokladu, že minimální mzda zůstane nezměněna.

Stanovení hypotéz:

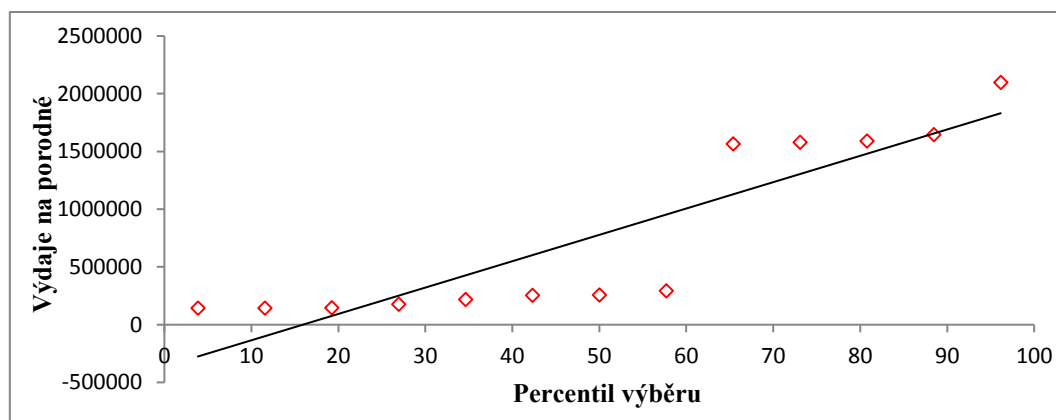
H_0 : Testovaný regresor (minimální a průměrná mzda) není v modelu významný.

H_1 : Testovaný regresor (minimální a průměrná mzda) je v modelu významný.

	Minimální mzda	Průměrná mzda	$t > t_{krit}$	Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .
Hodnota testového kritéria t	2,310609	-3,623097	$pt < \alpha$	Zamítáme H_0 ve prospěch H_1 .
Kritická hodnota testu t_{krit}	1,812461	1,812461		
p-hodnota testu	0,043462	0,004666		

Hodnota testového kritéria t dle statistických norem je pro posuzování hypotéz uváděna v absolutní hodnotě. Na základě výpočtů lze konstatovat, že minimální i průměrná mzda mají významný vliv na celkové výdaje na porodné.

Obr. 3.15 – Lineární regrese – vztah mezi výdaji na porodné a minimální a průměrnou mzdou v období 2006 – 2018

Zdroj: vlastní zpracování.

Byla zjištěna závislost celkových výdajů na vývoji minimální a průměrné mzdy. Vzhledem ke skutečnosti, že porodné na děti by mělo pomáhat nízkopříjmovým rodinám s nezaopatřenými dětmi, je zřejmé, že zvýšení průměrné mzdy, a tedy i průměrné zvýšení životního standardu obyvatelstva bude mít za důsledek snížení počtu osob, které budou dosahovat na tyto dávky.

3.3.3 Rodičovský příspěvek

Právní úprava, kterou se řídila pravidla pro vyplácení RP před rokem 1989, byla zakotvena v **zákoně č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku**. Zákon pro tuto dávku používal, pojem „mateřský příspěvek“ (dále jen „MPř“). MPř byl za zákonem stanovených podmínek poskytován ženám v zájmu zlepšení populačního vývoje v případě, že se věnovaly celodenní péči o děti a neměly v této době příjem z pracovní činnosti.

Původní znění zákona č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku

Podpora byla koncipována, že nárok na MPř měla žena, pokud celodenně a řádně pečovala o dítě do 2 let věku a zároveň řádně pečovala o další dítě nebo děti ve věku do skončení povinné školní docházky. Jestliže se jednalo o postižené dítě, které vyžadovalo stálou péči, považovalo se za opatrované až do 26 let věku.

MPř při péči pouze 1 dítěte náležel ženě pouze v případě, že:

- byla osamělá a pečovala o dítě do 2 let,
- dítě do 26 let věku, o které pečovala, bylo postižené a vyžadovalo stálou péči,
- žena převzala dítě do trvalé péče.

Doplňující podmínkou pro vznik nároku na MPř při péči pouze o 1 dítě byla účast na nemocenském pojištění pracovníků v délce trvání nejméně 90 dní v posledním roce před porodem (převzetím dítěte do trvalé péče). MPř měl alespoň částečně nahradit výpadek příjmu z výdělečné činnosti, kterou žena nemohla vykonávat z důvodu celodenní péče o děti zakládající nárok na MPř. Jedinou výjimku měla osamělá žena, které náležel MPř, i když byla výdělečně činná, jestliže dítě mladší 2 let nemohlo být z vážných důvodů umístěno v jeslích a žena mu po dobu výkonu zaměstnání zajistila na svůj náklad potřebnou péči jinou osobou, než byli rodiče nebo prarodiče otce nebo matky dítěte.

MPř mohl být poskytován ženě nejdéle do dovršení 2 let dítěte. ***Výše MPř*** byla stanovena pevnou absolutní částkou v závislosti na počtu opečovávaných dětí do 2 let věku:

- 1 dítě 500 Kčs/kalendářní měsíc 16 Kčs/kalendářní den,
- 2 děti 800 Kčs/kalendářní měsíc 26 Kčs/kalendářní den,
- 3 a více dětí 1 200 Kčs/kalendářní měsíc 40 Kčs/kalendářní den.

Legislativní změny s účinností do 31. prosince 1992

Stěžejní novely zákona č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku, a změny, které přinesly z pohledu MPř, jsou uvedeny dále v textu.

Novely k zákonu č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku

- ***Zákonné opatření č. 8/1982 Sb.*** změnilo výši MPř. Nutno podotknout, že opatření provedlo změnu v § 5 zákona č. 107/1971 Sb., v původním znění, přestože v původním znění zákona byla výše MPř stanovena v § 6 nikoli v § 5, který byl novelizován. Účinnost této novely tedy způsobila, že výše MPř byla v rozdílných výších stanovena dvěma paragrafy.

Nové částky MPř zavedené zákonným opatřením č. 8/1982 Sb. byly následující:

- péče o 1 dítě 600 Kčs/kalendářní měsíc 20 Kčs/kalendářní den,
 - péče o 2 děti 900 Kčs/kalendářní měsíc 30 Kčs/kalendářní den,
 - péče o 3 a více dětí 1 300 Kčs/kalendářní měsíc 43 Kčs/kalendářní den.
- ***Zákon č. 110/1984 Sb.*** rozšířil okruh oprávněných osob. Novou oprávněnou osobou MPř mohl být i muž v případě, že celodenně a řádně pečoval aspoň o 1 dítě ve věku do 2 let a byl osamělý. Pro osamělého muže platila stejná pravidla jako pro osamělou ženu. MPř nově náležel všem ženám, které řádně a celodenně pečovaly alespoň o dítě do 1 roku věku. Dále náležel MPř ženě, která řádně pečovala o dítě od 1 do 2 let, pokud:
 - řádně pečovala ještě o další dítě do skončení povinné školní docházky,
 - řádně pečovala ještě o další dítě do 26 let věku, které se studiem soustavně připravovalo na budoucí povolání,
 - řádně pečovala ještě o další dítě do 26 let věku, které bylo poživitelem invalidního důchodu a vyžadovalo stálou péči,
 - se její manžel soustavně připravoval na budoucí povolání studiem, anebo byl poživitelem invalidního důchodu, z tohoto důvodu nemohl být výdělečně činným.
 - ***Zákon č. 50/1987 Sb.*** ustanovil, že u dětí narozených do 31. prosince 1987 mohly oprávněné osoby čerpat MPř v prodloužené formě do 2 let věku dítěte, za podmínek, které stanovil zákon před účinností této novely. Novela ustanovila, že oprávněným osobám řádně pečujícím o dítě narozené po 1. lednu 1988 náležel MPř v prodloužené formě až do 3 let věku dítěte.

Nové výše a podmínky MPř zavedené zákonem č. 50/1987 Sb.:

- 600 Kčs/kalendářní měsíc – pečovala-li žena o 1 dítě, na které náležel MPř,

- 800 Kčs/kalendářní měsíc – pečovala-li žena o dítě, na něž náležel MPř, a zároveň s ním pečovala o další 2 děti (plnící si povinnou školní docházku nebo děti do 26 let soustavně se připravující na budoucí povolání studiem nebo pobírající invalidní důchod),
- 900 Kčs/kalendářní měsíc – pečovala-li žena o 2 děti, zakládající nárok na MPř,
- 1 300 Kčs/kalendářní měsíc – pečovala-li žena o 3 a více dětí, na něž náležel MPř.

Zákon č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku, ukončil účinnost zákona č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku, ve znění pozdějších předpisů. Účelem obou zákonů bylo prostřednictvím státních dávek zlepšit životní podmínky rodin pečujících o malé děti.

Zákon č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku, ve svém původním znění, přejmenoval dosavadní MPř na dávku nesoucí název „rodičovský příspěvek“. Zákon nově opravňoval čerpat RP i mužům. Nárok na RP měl rodič⁹¹, který osobně celodenně pečoval alespoň o 1 dítě ve věku do 3 let nebo do 7 let, které podle lékařského posudku bylo postižené a vyžadovalo mimořádnou péči nebo mimořádnou péči zvlášť náročnou.

Stěžejní podmínkou vzniku nároku na dávku bylo, že rodič vykonával před nástupem na RP v zaměstnaneckém poměru či službě výdělečnou činnost, ze které byl účasten na nemocenském pojištění, a společně s dítětem měli trvalý pobyt na území České a Slovenské Federativní Republiky. RP měl alespoň částečně kompenzovat výpadek příjmu jednoho z rodičů z důvodu péče o dítě zakládající nárok na RP. Souběh výdělečné činnosti a RP byl až na výjimky vyloučený.

Zákon stanovil dvě výjimky, kdy rodiči náležel RP i přesto, že byl výdělečně činný:

- Rodič byl zaměstnán nejvýše na 2 hodiny denně nebo jeho příjem z výdělečné činnosti nepřesáhl 800 Kčs měsíčně.
- Osamělý rodič po dobu své výdělečné činnosti musel zajistit dítěti potřebnou péči jinou osobou, aniž by dítě bylo umístěno v jeslích, mateřské škole či obdobném zařízení.

Výše RP byla sjednocena na 900 Kčs za kalendářní měsíc. Ostatní podmínky zůstaly v porovnání se zákonem č. 107/1971 Sb., o mateřském příspěvku, ve znění pozdějších předpisů, nezměněny.

Novely k zákonu č. 382/1990 Sb. do 31. prosince 1992

- ***Zákon č. 117/1992 Sb.*** umožnil rodičům, kteří byli zaměstnáni na nejvýše 2 hodiny denně, vydělat si až 1 000 Kčs měsíčně. Mimo to došlo k navýšení RP na 1 200 Kčs.

⁹¹ Rodičem pro účely zákona č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku, ve svém původním znění, byla i osoba, která převzala dítě do trvalé péče. Za dítě převzaté do trvalé péče se považovalo dítě osvojené, převzaté do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu a dítě, jehož rodič zemřel, a rozhodnutím soudu bylo dítě svěřeno do péče manžela.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

I začátkem roku 1993 byl v účinnosti **zákon č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku, ve znění pozdějších předpisů**. Klíčové novely a změny, které tyto zákony přinesly, jsou uvedeny níže.

Novely k zákonu č. 382/1990 Sb. od 1. ledna 1993

- **Nařízením vlády č. 154/1993 Sb.** došlo k navýšení RP na 1 360 Kčs za kalendářní měsíc.
- **Nařízením vlády č. 336/1993 Sb.** opětovně navýšilo RP, tentokrát na 1 500 Kčs za kalendářní měsíc. Nařízení umožnilo výdělečně činným rodičům, kteří byli zaměstnání na nejvýše 2 hodiny denně, vydělat si až 1 800 Kčs měsíčně.
- **Nařízením vlády č. 143/1994 Sb.** bylo poslední novelou za účinnosti stávajícího zákona, která navýšila RP na 1 740 Kčs za kalendářní měsíc. Ostatní podmínky zůstaly nezměněny.

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění, zrušil účinnost zákona č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o SSP zařadil samostatně stojící zákon o RP do nově vzniklého systému SSP jako netestovanou dávku.

Zákon o SSP stanovil, že **na RP měl nárok** rodič, který osobně celodenně a řádně pečoval⁹² alespoň o 1 dítě do 4 let věku, nebo do 7 let věku postiženého dítěte. Význam pojmu „rodič“ zůstal zachován (viz pozn. pod čarou 91, s. 89).

Aby měl rodič nárok na RP, nemohl v daném kalendářním měsíci mít žádný příjem z výdělečné činnosti, pobírat peněžité dávky nemocenského pojištění z výdělečné činnosti nebo pobírat hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání. Nový zákon ponechal rodičům možnost si přivydělat, pokud se jednalo o příjem ze závislé činnosti sjednaný nejvýše na dobu 2 hodin denně. Maximální výše výdělku byla stanovena ve výši osobní potřeby rodiče (viz příloha č. 6 Tab. 1). RP náležel rodiči i v jiných případech, které taxativně vyjmenovává § 30 odst. 3 zákona o SSP, v původním znění. I rodičům činných jako OSVČ náležel RP, podmínky nároku byly zakotveny v § 30 odst. 4 zákona o SSP.

Bylo-li v rodině více dětí, u kterých byl nárok na RP, náležel při péči o tyto děti RP jen jednomu z rodičů, a to rodiči určenému na základě dohody rodičů. Výše RP byla stanovena jako součin částky na osobní potřeby oprávněného rodiče (viz příloha č. 6 Tab. 1) a koeficientu 1,10.

⁹² Podmínka osobní celodenní péče byla splněna v případě, že dítě bylo umístěno v jeslích, mateřské škole nebo jiném obdobném zařízení pro děti předškolního věku po dobu nepřevyšující 4 hodiny denně. U dlouhodobě zdravotně postiženého nebo dlouhodobě těžce zdravotně postiženého dítěte se akceptovalo i umístění do léčebně rehabilitačního zařízení po dobu nepřevyšující 4 hodiny denně.

Novely k zákonu č. 117/1995 Sb. od 1. října 1995

- ***Zákon č. 242/1997 Sb.*** ustanovil rozsáhlé změny v definicích rozhodného příjmu a rozhodného období. Rozsáhlé změny zaznamenala i ustanovení týkající se výdělečně činných rodičů. Nově byl výdělečně činným oprávněným rodičům vyplácen RP zálohově a do 30. června následujícího kalendářního roku byl řádně zúčtován a vyrovnán. Další změnu zaznamenaly podmínky s umístěním dětí do zařízení předškolního věku. Oproti předchozímu ustanovení novela radikálně zpřísnila podmínky umístění dítěte v předškolním zařízení v souběhu s nárokem na RP. Nově mohlo dítě navštěvovat zařízení pro děti předškolního věku maximálně 3 kalendářní dny v kalendářním měsíci bez ohledu na délku trvání návštěvy v takovém zařízení. U postižených dětí zůstala podmínka pobytu v zařízeních nezměněna, tzn. nejvýše 4 hodiny denně. Výše RP se i nadále odvíjela od částek osobních potřeb rodiče.
- ***Zákon č. 271/2001 Sb.*** navýšil částku, kterou si mohl výdělečně činný rodič nejvýše přivydělat, na 1,5násobek částky osobní potřeby rodiče, tzn. 3 480 Kč. Novela přinesla navýšení fondu doby, po kterou mohlo být dítě umístěno do zařízení pro předškolní děti ze 3 na 5 kalendářních dní za kalendářní měsíc nezávisle na délce návštěvy v tomto zařízení. Postižené děti mohly i nadále navštěvovat specializovaná zařízení v rozsahu nepřevyšující 4 hodiny denně.
- ***Zákon č. 453/2003 Sb.*** razantně zúžil ustanovení týkající se RP. Výše RP zůstala i nadále 1,1násobek osobní potřeby rodiče (viz Tab. 1 v příloze č. 6). Novela přinesla zlomový okamžik pro výdělečně činné rodiče. Rodič, který pobíral RP, si mohl od 1. ledna 2004 přivydělat jakoukoli částku a nárok na dávku mu zůstala zachován v případě, že zajistil řádnou péči o nezaopatřené dítě zakládající nárok na RP. RP náležel rodiči po celý kalendářní měsíc:
 - v měsíci, ve kterém se dítě narodilo, pokud po celý kalendářní měsíc nebyla rodiči vyplácena dávka ze systému nemocenského pojištění (nemocenské nebo PPM; souběh RP a PPM nebyl možný),
 - v měsíci, ve kterém dítě dovršilo 4 let, popř. 7 let u postižených dětí,
 - po ukončení čerpání PPM.
- ***Zákonem č. 237/2004 Sb.*** došlo k navýšení koeficientu pro výpočet RP z 1,10 na 1,54.
- ***Zákon č. 204/2005 Sb.*** přinesl omezující podmínku pro rodiče dětí do 3 let. Rodič dítěte mladšího 3 let měl nárok na RP tehdy, pokud dítě navštěvovalo jesle nebo jiné obdobné zařízení nejvýše 5 kalendářních dní v měsíci, bez ohledu na délku návštěvy v tomto

zařízení. Děti starší 3 let mohly docházet do mateřské školy nebo obdobného zařízení denně v rozsahu nepřevyšující 4 hodiny.

Vývoj měsíčních částek RP závislých na částce osobních potřeb rodiče byl vypočítán podle vzorce (3.3). Z níže uvedených propočtů lze konstatovat, že RP se kontinuálně navyšoval.

$$RP = \text{částka osobní potřeby oprávněného rodiče} \cdot \text{koeficient} \quad (3.3)$$

$$RP_{(1.10.1995 - 31.12.1995)} = 1\,680 \cdot 1,10 = 1\,848 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.4.2000 - 30.9.2000)} = 2\,190 \cdot 1,10 = 2\,409 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.1.1996 - 30.9.1996)} = 1\,800 \cdot 1,10 = 1\,980 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.10.2001 - 30.4.2004)} = 2\,320 \cdot 1,10 = 2\,552 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.10.1996 - 30.6.1997)} = 1\,920 \cdot 1,10 = 2\,112 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.5.2004 - 31.12.2004)} = 2\,320 \cdot 1,54 = 3\,573 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.7.1997 - 31.3.1998)} = 2\,020 \cdot 1,10 = 2\,222 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.1.2005 - 31.12.2005)} = 2\,360 \cdot 1,54 = 3\,634 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.4.1998 - 31.3.2000)} = 2\,130 \cdot 1,10 = 2\,343 \text{ Kč}$$

$$RP_{(1.1.2006 - 31.12.2006)} = 2\,400 \cdot 1,54 = 3\,696 \text{ Kč}$$

- **Zákon č. 112/2006 Sb.** přinesl změnu ve způsobu výpočtu dávky (viz § 32 zákona o SSP). Nově byl RP stanoven na 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů ČSÚ za kalendářní rok, který předcházal o 2 roky roku, kdy byl RP poskytován. Tuto částku vyhlášovalo MPSV ve Sbírce zákonů sdělením.
- **Zákonem č. 261/2007 Sb.** nastala zásadní koncepční změna právní úpravy RP. Nově bylo zavedeno tzv. „vícerychlostní čerpání“, kdy si rodič mohl určit, po jak dlouho dobu bude dávku čerpat. Měsíční výše dávky a doba jejího poskytování vycházela z PPM. Volbu délky čerpání RP bylo možné provést pouze jednou a byla po celou dobu nároku neměnná.
 - **Zvýšená výměra RP** náležela rodiči do 2 let věku dítěte, pakliže rodiči vznikl nárok na PPM z důvodu porodu nebo převzetí dítěte do trvalé péče. Rodič si musel nejpozději do konce následujícího kalendářního měsíce, ve kterém dítě dosáhlo 22 týdnů života (tzn. do konce trvání PPM) nebo 31 týdnů života, pokud se narodily zároveň 2 nebo více dětí, zvolit zvýšenou výměru RP.
 - **Základní výměra RP** náležela rodiči při nesplnění podmínek nároku zvýšené výměry RP. Rodiči náležel RP v základní výměře po dobu 21 měsíců od porodu nejmladšího dítěte v rodině. Následně si rodič musel zvolit, jestli bude čerpat RP do 3 nebo 4 let věku dítěte, a tuto skutečnost nahlásit příslušnému úřadu SSP. V případě, že tak neučinil, bylo mu automaticky po 22 měsících věku dítěte vyplácen RP ve snížené výměře, tzn. do 4 let věku. Základní výměra RP byla vyplácena také rodiči ode dne zjištění, že dítě zakládající nárok na RP bylo postižené. Rodiči postiženého dítěte byl RP v základní výměře vyplácen do 7 let věku dítěte. V situaci, kdy postižené dítě do 7 let věku s nárokem na RP nebylo nejmladším dítětem, a právě nejmladšímu dítěti by bylo

vyměřeno RP ve snížené sazbě, rodiči i nadále náležel RP v základní výměře z titulu péče o postižené dítě do 7 let věku.

- **Snížená výměra RP** náležela rodiči, pokud si nezvolil do 21. měsíce věku dítěte variantu RP. Od 22. měsíce byl rodiči automaticky vyplácen RP ve snížené výměře až do 4 let věku. Některé skupiny osob možnost výběru neměly. Pokud rodič v době narození dítěte nebo převzetí dítěte do péče neměl nárok na PPM, byla mu automaticky zvolena varianta RP do 4 let věku, tzn., že od narození dítěte do 21. měsíce věku dítěte byl rodiči vyplácen RP v základní výměře a následně od 22. měsíce věku dítěte byl RP vyplácen ve snížené výměře do 4 let věku dítěte.

Souběh nároku na RP a umístění dítěte v zařízení předškolního typu (jesle, mateřská škola nebo obdobné zařízení), u dítěte do 3 let věku zůstaly nezměněny (viz novela č. 204/2005 Sb.), avšak změnu zaznamenali rodiče dětí starší 3 let, kteří mohli své děti umístit do výše specifikovaného zařízení denně v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny nebo nejvýše 5 kalendářních dní bez ohledu na délku pobytu.

Výše RP byla novelou stanovena pevnými absolutními částkami:

- zvýšená výměra.....11 400 Kč,
- základní výměra.....7 600 Kč,
- snížená výměra.....3 800 Kč.

- **Zákon č. 414/2008 Sb.** nově zavedl kategorii „nižší výměry RP“, která náležela rodiči postiženého dítěte. Pro nárok na nižší RP nesměl dítěti náležet příspěvek na péči podle § 8 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Nižší výměra byla stanovena na 3 000 Kč měsíčně. Možnosti čerpání nižší výměry RP byly rozděleny do dvou období:
 - **nárok na RP vznikl do 31. prosince 2009** – RP v nižší výměře náležel oprávněnému rodiči od 7 do 10 let věku postiženého dítěte,
 - **nárok na RP vznikl od 1. ledna 2010** – RP v nižší výměře náležel oprávněné osobě od 7 do 15 let věku postiženého dítěte.
- **Zákon č. 347/2010 Sb.** zkrátil období, dokdy se rodič musel rozhodnout pro konkrétní výměr z původních 21 měsíců na 9 měsíců věku dítěte. Rodič se musel rozhodnout, zda bude čerpat RP v základní výměře do 3 let věku dítěte, nebo ve snížené do 4 let věku dítěte. Pokud se rodič nerozhodl, byl mu automaticky nastaven RP ve snížené výměře. Zvolená výměra byla po celou dobu čerpání RP neměnná.
- **Zákon č. 366/2011 Sb.** změnil způsob čerpání RP. Zákon stanovil absolutní částku ve výši 220 000 Kč, kterou mohl rodič čerpat nejvýše do 4 let věku dítěte.

Varianty měsíčních částek RP

Rozhodujícím ukazatelem pro stanovení výše měsíční částky RP byl DVZ, který stanovil výši PPM v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte do trvalé péče. Volbu výše RP bylo možné měnit i v průběhu čerpání RP, nejdříve však po uplynutí 3 celých kalendářních měsících po sobě jdoucích, po které byl RP vyplácen.

- ***RP v měsíční výši 7 600 Kč až 11 500 Kč*** – náležel rodiči v případě, že alespoň 1 z rodičů měl k datu narození nejmladšího dítěte v rodině 70 % 30násobku DVZ v částce převyšující 7 600 Kč. Zvolená měsíční výše dávky nesměla přesáhnout 70 % 30násobku DVZ. V případě, že u obou rodičů bylo možné stanovit ke dni narození dítěte jejich DVZ, pro výpočet RP se použil vyšší DVZ.
- ***RP v měsíční výši 3 800 Kč až 7 600 Kč*** – náležel rodiči v případě, že alespoň 1 z rodičů měl k datu narození nejmladšího dítěte v rodině 70 % 30násobku DVZ v částce nepřevyšující 7 600 Kč. Do této kategorie s možností výběru spadali i rodiče, kterým ke dni narození nejmladšího oprávněného dítěte nebylo možné stanovit DVZ. Oprávněným důvodem bylo, že nárok na RP na nejmladší dítě v rodině vznikl bezprostředně po nároku na RP náležející na dříve narozené dítě, nebo že v průběhu pobírání RP na dříve narozené dítě uplynula podpůrná doba pro nárok na PPM na nejmladší dítě v rodině.
- ***RP bez možnosti volby*** – pokud nebylo možné stanovit ani jednomu z rodičů ke dni narození nejmladšího dítěte v rodině DVZ, poté náležel oprávněnému rodiči RP do 4 let věku dítěte. Částka RP byla v tomto případě stanovena ve výši 7 600 Kč do 9. měsíce věku dítěte a následně ve výši 3 800 Kč měsíčně do 4 let věku dítěte.

Umístění dítěte v zařízení předškolního typu se nově sledovalo pouze u dětí do 2 let věku dítěte. Podmínka osobní celodenní péče se považovala za splněnou s nárokem na RP, jestliže dítě do 2 let věku navštěvovalo:

- léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zařízenou pro zdravotně postižené děti nebo jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně,
- jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně (pouze u postiženého dítěte),
- jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně a jestliže oba rodiče nebo osamělý rodič

byl osobou závislou na pomoci jiné osoby ve stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost) podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

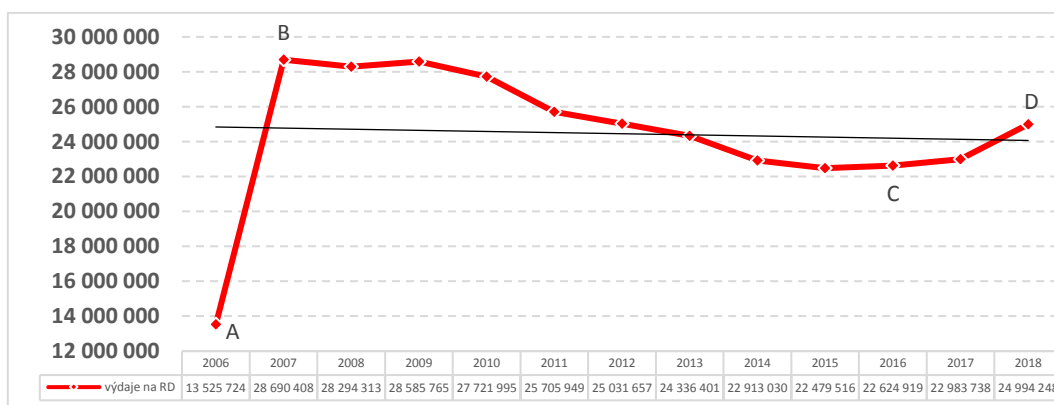
Nárok na RP zanikl vyčerpáním celkové částky, pokud se nejmladším dítětem stalo jiné dítě, které zakládalo nárok na RP, i kdyby celková částka nebyla dočerpána, nebo dovršením 4 let věku oprávněného dítěte.

- **Zákon č. 200/2017 Sb.** je dosud poslední novelou, která potěšila rodiny se 2 a více dětmi narozenými současně. V případě, že nejmladším dítětem v rodině jsou vícerčata, má rodič nárok na 1,5násobek částky 220 000 Kč, tzn. 330 000 Kč. Měsíční výměru RP si rodič vícerčat může zvolit až do výše 1,5násobku výměry, na kterou by měl rodič nárok při péči o 1 dítě zakládající nárok na RP, tzn. 1,5násobek 70 % 30násobku DVZ.

Hodnotové ukazatele – vývoj vynaložených finančních prostředků na RP (2006 – 2019)

Výše vynaložených finančních prostředků na dávku RP z kapitoly 313 – MPSV státního rozpočtu (§ 4134), kde je pro rok 2019 rozpočtováno 24 519 402 182 Kč s čerpáním 6 230 412 740 Kč k 31. březnu 2019, je obsahem přílohy č. 7 Tab. 6. Pro níže uvedené výpočty vývojových ukazatelů byla vybrána zdrojová data z MPSV, informačního portálu MF ČR a ČSÚ. Data jsou zaznamenána v příloze č. 7 Tab. 6 a Tab. 7.

Obr. 3.16 – Meziroční vývoj výdajů na rodičovský příspěvek za období 2006 – 2018 (tis. Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Vývoj celkových nákladů vynaložených na RP ze státního rozpočtu je graficky zachycen na Obr. 3.16. Zdrojová data jsou obsahem přílohy č. 7 Tab. 6.

Důvodem růstu výdajů na RP mezi body A a B bylo zavedení nového způsobu výpočtu dávky. Výše RP se v roce 2007 s účinností zákona č. 112/2006 Sb. odvíjela od průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře. Od roku 2008 byla RP stanovena absolutními částkami. Průměrné výše RP jsou obsahem přílohy č. 7 Tab. 8, ze které lze vypožorovat navýšení v roce 2018 (viz bod D). Toto navýšení bylo způsobeno účinností zákona č. 200/2017 Sb.,

vliv na celkový objem vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu na 1 dítě, které zakládá nárok na RP. Je zřejmé, že neexistuje žádná závislost mezi výdaji na RP a vývojem minimální a průměrné mzdy.

3.3.4 Pohřebné

Pohřebné představovalo jednorázovou dávku, která přispívala rodině na úhradu nákladů spojených s vypravením pohřbu. Právní úprava, kterou se řídila pravidla pro vyplácení pohřebného před rokem 1989, byla zakotvena v ***zákoně č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců***.

Původní znění zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců

Zákon rozlišoval 3 skupiny oprávněných osob, kterým mohl vzniknout nárok na pohřebné:

- ***pozůstalý zaměstnanec*** – zemřel-li zaměstnanec, náleželo jeho pozůstalým⁹³, kteří vypravili pohřeb, pohřebné v částce 1000 Kčs,
- ***osoba, která nebyla pozůstalým*** – vypravila-li tato osoba pohřeb, mohla si nárokovat pohřebné až do výše prokázaných výloh, nejvýše však do výše 1000 Kčs, pokud nebyl pohřeb zaměstnance vypraven na základě závazku vyplývajícího ze smlouvy nebo na základě úřední povinnosti,
- ***pozůstalý zaměstnanec*** – vypravil-li zaměstnanec pohřeb rodinnému příslušníkovi, náleželo mu pohřebné ve výši:
 - 200 Kčspři úmrtí osoby do 2 let věku,
 - 500 Kčspři úmrtí osoby do 10 let věku,
 - 800 Kčspři úmrtí osoby nad 10 let věku.

Novely k zákonu č. 54/1956 Sb. do 31. prosince 1992

- ***Zákon č. 306/1991 Sb.*** ustanovil, že novým oprávněným se stala osoba, která vypravila pohřeb uchazeči o zaměstnání. Zemřel-li uchazeč o zaměstnání nebo jeho rodinný příslušník, náleželo osobám, které vypravily pohřeb, pohřebné za stávajících podmínek.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, tvořil základní legislativní rámec pohřebného až do 30. září 1995. Zákony, které významně změnily znění zákona č. 54/1956 Sb. z pohledu pohřebného, budou zachyceny.

⁹³ Pozůstalými byli manžel (manželka), druh (družka), děti, rodiče, děd a bába, sourozenci, tchán a tchýně, zeť a snacha.

Novely k zákonu č. 54/1956 Sb. od 1. ledna 1993

- **Zákon č. 308/1993 Sb.** – nově oprávněnými se staly osoby, které vypravily pohřeb OSVČ, spolupracující osobě a jejich rodinným příslušníkům. Podmínkou nároku na pohřebné byla účast OSVČ nebo spolupracující osoby na důchodovém zabezpečení v kalendářním měsíci úmrtí.
- **Zákon č. 182/1994 Sb.** zachoval okruh oprávněných osob a sjednotil částky pohřebného, které nově činily ve všech případech 3 000 Kč.
- **Zákon č. 118/1995 Sb.** vyňal pohřebné ze zákona č. 54/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a celkově ze systému nemocenského pojištění. Pohřebné bylo zapracováno do zákona o SSP a zaimplementováno do systému SSP.

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění, zařadil pohřebné v systému dávek SSP mezi netestované dávky. Nárok na pohřebné ve výši 3 000 Kč měl každý, kdo vypravil pohřeb zemřelému, nezávisle na výdělečné činnosti a účasti na některém z pojištění systému sociálního zabezpečení v ČR. Nárok na pohřebné vznikl dnem vypravení pohřbu a byl vyplacen jednorázově.

Novely k zákonu č. 117/1995 Sb. od 1. října 1995

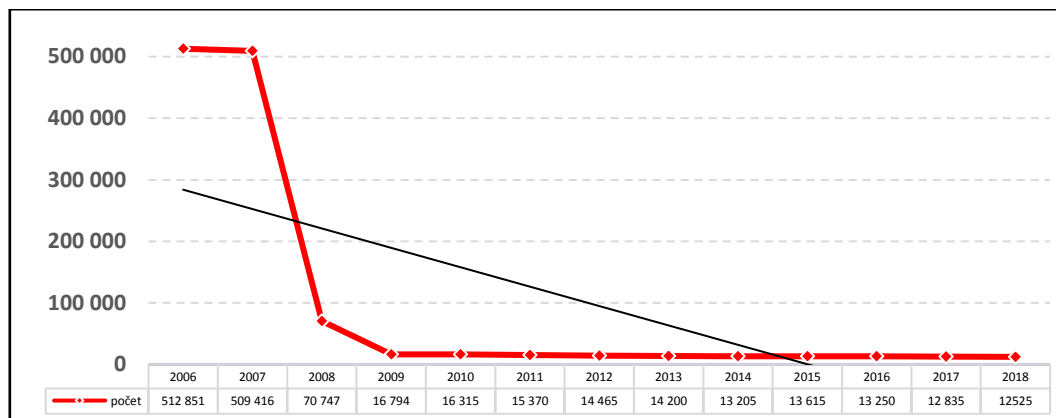
- **Zákon č. 242/1997 Sb.** podrobněji specifikoval oprávněnou osobu. Nárok na pohřebné měla osoba, která vypravila pohřeb osobě, která měla ke dni smrti trvalý pobyt na území ČR nebo byl-li pohřeb vypraven v ČR. Pokud splňovalo více osob podmínky nároku na dávku, náležela tato dávka jen jedné osobě, která uplatnila nárok na dávku jako první. Výše pohřebného byla valorizována na 5 000 Kč.
- **Zákon č. 271/2001 Sb.** pouze upřesnil vznik nároku na pohřebné, které nově vycházelo ze zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů.
- **Zákon č. 261/2007 Sb.** razantně zúžil okruh oprávněných osob. Nárok na pohřebné měla osoba, která vypravila pohřeb dítěti, které bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte.

Hodnotové ukazatele – vývoj vynaložených finančních prostředků na RP (2006 – 2019)

Výše vynaložených finančních prostředků na dávku RP z kapitoly 313 – MPSV státního rozpočtu (§ 4138), kde je pro rok 2019 rozpočtováno 13,4 milionů Kč s čerpáním 3 255 000 Kč k 31. březnu 2019, je obsahem přílohy č. 7 Tab. 9 a Tab. 10.

Vývoj celkových nákladů vynaložených na pohřebné ze státního rozpočtu je graficky zachycen na Obr. 3.18. Zdrojová data jsou obsahem přílohy č. 7 Tab. 9.

Obr. 3.18 – Vývoj výdajů na pohřebné za období 2006 – 2018 (tis. Kč)

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování.

Marginální pokles v roce 2008 byl způsoben změnou v okruhu oprávněných osob. Dávka se od roku 2008 úzce profilovala na rodiny s nezaopatřenými dětmi. Nárok na pohřebné mělo pouze osiřelé dítě nebo rodič, kterému umřelo nezaopatřené dítě. Rozdíl v počtu vyplacených dávek mezi lety 2007 a 2008 byl více jak 87 tisíc (viz příloha č. 7 Tab. 10).

3.4 Dávky pěstounské péče

Právní úprava, kterou se řídila pravidla pro vyplacení dávek pěstounské péče před rokem 1989, byla zakotvena v **zákoně č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči**.

Socialistický stát tímto zákonem vytvářel všestranné podmínky pro zdravý vývoj a výchovu dětí v případech, kdy rodiče nebyli schopni zabezpečit řádnou výchovu. Orgány k tomu příslušné byly nuceny činit potřebná výchovná opatření podle zákona o rodině⁹⁴. K prohloubení těchto opatření se umožňovalo svěřit dítě do pěstounské péče podle zákona č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, jestliže nebylo možné zajistit řádnou výchovu dítěte jeho osvojením a ústavní výchova nebyla pro dítě vhodná. Druhým klíčovým zákonem pro zabezpečení řádné výchovy dětí byl **zákon č. 94/1963 Sb., o rodině**.

Původní znění zákona č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči

Zákon jasně specifikoval požadavky na podmínky, které musely být dodrženy, aby došlo k nápravě selhání výchovy biologickou rodinou. Dítě, jehož výchova u rodičů nebyla zajištěna z příčin, které se předpokládaly za dlouhodobé, mohlo být svěřeno do pěstounské péče jiné osoby (dále jen „pěstoun“). Pěstounem se mohla stát osoba, která zaručovala způsobem svého života i života své rodiny, v níž mělo být dítě vychovááno, řádnou výchovu. Zákon připouštěl pouze variantu, že pěstounem se mohli stát manželé, popř. jeden z manželů

⁹⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

se souhlasem druhého manžela o svěření dítěte do péče v jejich rodině. Při svěření dítěte do péče manželů se přednostně stala pěstounem žena se všemi nároky a povinnostmi.

Pěstoun byl povinen o dítě pečovat, hájit práva a zájem dítěte, a to i v případě nesouladu s rozhodnutími učiněnými zákonnými zástupci⁹⁵. Pěstounská péče vznikala rozhodnutím soudu a zanikala dosažením zletilosti dítěte, úmrtím dítěte nebo pěstouna, nebo rozhodnutím soudu. Pokud se jednalo o společnou pěstounskou péči, zanikla rozvodem manželství pěstounů. Zemřel-li jeden z manželů, stal se pěstounem druhý z manželů.

- **Zákon č. 118/1995 Sb.** byl zlomovou novelou původního zákona, který vyjmul dávky pěstounské péče z dosavadního zákona č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů, a zařadil je do nově vzniklého systému SSP.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v původním znění, byl zákonem upravující oblast rodinného práva v letech 1964 až 2013. Zákon upravoval náležitosti a vztahy v manželství, vztahy mezi rodiči a dětmi a podmínky a nároky výživného. V roce 1998 se prostřednictvím zákona č. 91/1998 Sb. ustanovilo upřednostnění příbuzných v případě svěření dítěte do náhradní rodinné péče. Rodinné prostředí získalo přednost před institucionální péčí. Zákon č. 94/1963 Sb. byl zrušen s účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Ustanovení týkající se rodinného práva byla s účinností od 1. ledna 2014 pouze obsahem nového občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění, zařadil dávky pěstounské péče do systému SSP jako dávky netestované. Dávky pěstounské péče byly rozšířeny o 2 nové dávky – příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Detaily nároku a vývoje jednotlivých dávek včetně nově vzniklých jsou obsahem následujících subkapitol. Dávky pěstounské péče se řídily zákonem č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění pozdějších předpisů, do 31. prosince 2012, kdy došlo ke sjednocení legislativy. Nově od 1. ledna 2013 se dávky řídily zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a již nebyly součástí systému SSP.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v původním znění, byla novou právní normou, která podrobně popsala proces zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Tento zákon souběžně se zákonem o SSP, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, udával základní směr a snažení společnosti při výchově dětí. Zákon o SSP řešil finanční stránku věci, zatímco zbylé dva zákony

⁹⁵ Zákonným zástupcem dítěte v pěstounské péči i nadále byli pouze biologičtí rodiče.

plnily nematerialistickou stránku věci. Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v původním znění, správu zajišťovaly okresní (následně krajské) úřady, obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností, MPSV, obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, které mohly být výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.

Novely k zákonu č. 359/1999 Sb. do 31. prosince 2012

- ***Zákonem č. 134/2006 Sb.*** byla zavedena pěstounská péče na přechodnou dobu (krátkodobý časový horizont). Dosud se o pěstounské péči uvažovalo pouze jako o dlouhodobé péči. Touto novelou vznikla alternativa k umístění dítěte do ústavu. Tato tzv. pěstounská péče na přechodnou dobu měla být určena zejména pro nejmenší děti. Zákon specifikoval i další možné skupiny ohrožených dětí, které měl tento zákon chránit.
- ***Zákon č. 401/2012 Sb.*** přenesl veškerá zbývající ustanovení týkající se pěstounské péče ze systému SSP do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a tím ustanovil, že zákon č. 359/1999 Sb. a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, byly jedinými legislativními oporami této oblasti.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění k 1. lednu 2013

Zákon obsahoval práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci při výkonu pěstounské péče. Osoba pečující a osoba v evidenci měla nárok na poskytnutí osobního volna podle závažnosti situace⁹⁶ a věku svěřeného dítěte.

Dávky pěstounské péče byly v gesci krajských poboček ÚP a vyplácely se prostřednictvím karty sociálních systémů⁹⁷, a to převodem na platební účet určený příjemcem, v hotovosti, nebo využitím platební funkce karty sociálních systémů. Vývoj jednotlivých dávek je obsahem následujících subkapitol.

3.4.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Původní znění zákona č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči

Příspěvek náležel dítěti vždy po dobu trvání povinné školní docházky a dále pak do jeho zletilosti, jestliže se soustavně připravovalo na budoucí povolání studiem. Pokud se dítě

⁹⁶ § 47a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, s účinností k 1. lednu 2013.

⁹⁷ Kartami sociálních systémů MPSV ČR (dále jen „sKarta“) zavedlo MPSV ČR v roce 2012 zcela nový systém výplaty a administrace nepojistných sociálních dávek a dávek v oblasti státní politiky zaměstnanosti. Dávky ze systému SSP, které náležely oprávněným žadatelům, byly nově vypláceny prostřednictvím sKarty. Oprávněným byly zřízeny účty u České spořitelny, a. s. a na krajských úřadech práce předány sKarty. Skarty disponovaly následujícími funkcemi: platební (výběr peněz z bankomatu, platba kartou), identifikační (identifikace na ÚP, průkaz osoby zdravotně postižené), autentizační (po elektronizaci veřejné správy měly být sKarty využity pro vyřizování záležitostí s úřady). Elektronizace systému byla pozastavena a účty sKaret zrušeny k 30. dubnu 2014, dávky byly opětovně vypláceny převodem na osobní účet oprávněného nebo poštovní poukázkou. Speciální sKarta jako průkaz osoby se zdravotním postižením skončila také k 30. dubnu 2014.

pro svůj dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav nebylo schopné soustavně připravovat na budoucí povolání studiem nebo být zaměstnáno, náležel mu příspěvek do 26. roku jeho věku za podmínky, že i nadále žilo ve společné domácnosti s osobou, která mu byla do zletilosti pěstounem (dále jen „dosavadní pěstoun“).

Souběh příspěvku a výdělečné činnosti dítěte v pěstounské péči po skončení povinné školní docházky byly možné pouze v případě, že hrubý měsíční příjem dítěte nepřevýšil 620 Kčs. Příspěvek náležel dítěti za celý kalendářní měsíc, i když podmínky nároku na příspěvek byly splněny jen po jeho část. Příspěvek se vyplácel dopředu v měsíčních lhůtách.

Výše příspěvku byla diverzifikována dle věku dítěte:

- dítě do 10 let věku500 Kčs,
- dítě nad 10 let věku600 Kčs.

Novely k zákonu č. 50/1973 Sb. do 31. prosince 1992

- ***Nářízením vlády č. 68/1980 Sb.*** došlo k navýšení příspěvku:
 - dítě do 10 let věku650 Kčs/kalendářní měsíc,
 - dítě nad 10 let věku750 Kčs/kalendářní měsíc.
- ***Zákonem č. 58/1984 Sb.*** bylo zrušeno omezení výdělečné činnosti dítěte v pěstounské péči. S účinností této novely mohlo mít dítě svěřené do pěstounské péče libovolnou výši hrubého měsíčního příjmu.
- ***Nářízením vlády č. 112/1984 Sb.*** došlo k navýšení příspěvku:
 - dítě do 10 let věku750 Kčs,
 - dítě nad 10 let věku850 Kčs.
- ***Zákon č. 118/1992 Sb.*** změnil klíč, podle kterého se určovala výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Nově byly stanoveny hranice a částky takto:
 - u dítěte do 6 let800 Kčs,
 - u dítěte od 6 do 10 let900 Kčs,
 - u dítěte od 10 do 15 let1100 Kčs,
 - u dítěte od 15 do 26 let1100 Kčs.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

Základním legislativním rámcem dávek pěstounské péče zůstal zachován ***zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů***, který za pomoci různých legislativních úprav a novel platil až do 31. prosince 1995.

Novely k zákonu č. 50/1968 Sb. od 1. ledna 1993

- ***Nariadení vlády č. 154/1993 Sb.*** ustanovilo další navýšení příspěvku na úhradu potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče:
 - u dítěte do 6 let1 020 Kč,
 - u dítěte od 6 do 10 let1 130 Kč,
 - u dítěte od 10 do 15 let1 360 Kč,
 - u dítěte od 15 do 26 let1 470 Kč.
- ***Zákon č. 307/1993 Sb.*** rozšířil okruh oprávněných dětí, které měly nárok na příspěvek dítěte. Nově náležel příspěvek i dítěti po skončení povinné školní docházky, které bylo vedeno v evidenci uchazečů o zaměstnání, ale nemělo nárok na hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání. Toto ustanovení platilo pro děti svěřené do pěstounské péče nejdéle do dosažení 18 let věku.
- ***Nariadením vlády č. 336/1993 Sb.*** s účinností od 1. února 1994 (po 250 dnech od posledního navýšení) došlo k opětovnému nárůstu příspěvku na:
 - u dítěte do 6 let1 120 Kč,
 - u dítěte od 6 do 10 let1 240 Kč,
 - u dítěte od 10 do 15 let1 500 Kč,
 - u dítěte od 15 do 26 let1 620 Kč.
- ***Nariadení vlády č. 245/1994 Sb.*** – po necelém roce od poslední novely zákonodárci rozhodli o opětovném navýšení příspěvku:
 - u dítěte do 6 let1 230 Kč,
 - u dítěte od 6 do 10 let1 360 Kč,
 - u dítěte od 10 do 15 let1 620 Kč,
 - u dítěte od 15 do 26 let1 780 Kč.
- ***Zákon č. 118/1995 Sb.*** vyjmul příspěvek na úhradu potřeb dítěte ze zákona č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů, a zařadil jej do nově vzniklého systému SSP.

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění, byl stěžejní legislativou příspěvku na úhradu potřeb dítěte spolu s ostatními dávkami pěstounské péče. Účinnost zákona v této oblasti byla od října 1995 do konce prosince 2012.

Původní znění zákona č. 117/1995 Sb., o SSP

Příspěvek i nadále náležel dítěti svěřenému do pěstounské péče. Podmínky nároku na příspěvek zůstaly zachovány ve stejném znění⁹⁸ jako v zákoně č. 50/1973 Sb., ve znění pozdějších předpisů, mimo způsob stanovení výše příspěvku.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte se nově odvíjela od částek osobní potřeby dítěte (viz Tab. 1 v příloze č. 6), stejně jako u ostatních dávek systému SSP v roce 1995. Základní koeficient, který byl stanoven pro výpočet příspěvku, byl v zákoně o SSP, v původním znění, stanoven na 1,00. Pokud se jednalo o postižené dítě, byly hodnoty koeficientu vyšší s ohledem na stupeň zdravotního postižení. Příspěvek byl vyplácen za kalendářní měsíc. Mimo to zákon rozlišoval i specifické situace, u nichž přizpůsobil výši koeficientu finanční náročnosti péče o dítě. Další alternativy koeficientu byly:

- 1,10.....dítě dlouhodobě nemocné,
- 1,60.....dítě dlouhodobě zdravotně postižené,
- 1,80.....dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené,
- 1,15.....dítě soustavně se připravující na budoucí povolání na SŠ mimo místo bydliště,
- 1,25.....dítě soustavně se připravující na budoucí povolání na VŠ mimo místo bydliště,
- 1,60.....dítě soustavně se připravující na budoucí povolání na VŠ mimo místo trvalého pobytu vzdáleno více než 60 km.

Novely k zákonu č. 117/1995 Sb. od 1. října 1995

- ***Zákon č. 242/1997 Sb.*** ustanovil rozsáhlé změny v definicích rozhodného příjmu a rozhodného období. Novela upravila podmínky pro přiznání příspěvku. Zvýšený nárok na příspěvek zůstal ponechán pouze dětem, které byly postižené. Koeficienty byly stanoveny následovně:
 - 1,20.....dítě nezaopatřené bez dalších specifik (základní koeficient),
 - 1,10.....dítě dlouhodobě nemocné,
 - 1,60.....dítě dlouhodobě zdravotně postižené,
 - 1,80.....dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené.
- ***Zákon č. 158/1998 Sb.*** pozměnil kategorie a výše jednotlivých koeficientů použitých v součinu při výpočtu celkové částky nároku dítěte na příspěvek na úhradu potřeb.

⁹⁸ Příspěvek náležel dítěti vždy po dobu trvání povinné školní docházky a dále pak do jeho zletilosti, jestliže se soustavně připravovalo na budoucí povolání studiem až do 26. roku věku, za podmínky že i nadále žilo ve společné domácnosti s osobou, která mu byla do zletilosti pěstounem (dále jen „dosavadní pěstoun“). Pokud se dítě pro svůj dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav nebylo schopné soustavně připravovat na budoucí povolání studiem nebo být zaměstnáno, náležel mu příspěvek do 26. roku jeho věku.

- 1,20..... dítě nezletilé,
- 2,00..... dítě zletilé, ale nezaopatřené (dítě starší 18 let připravující se studiem na budoucí povolání),
- 2,10..... dítě dlouhodobě nemocné,
- 2,60..... dítě dlouhodobě zdravotně postižené,
- 2,80..... dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené.
- **Zákon č. 112/2006 Sb.** pozměnil výpočet příspěvku, kdy se nově výše příspěvku stanovila jako součin koeficientu a částky životního minima dítěte. Zákon zaimplementoval do svého znění účinnost zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Výše jednotlivých koeficientů použitých v součinu při výpočtu celkové částky nároku dítěte na příspěvek na úhradu potřeb byla navýšena následovně:
 - 1,40..... dítě nezletilé,
 - 2,30..... dítě zletilé, ale nezaopatřené (dítě starší 18 let připravující se studiem na budoucí povolání),
 - 2,35..... dítě dlouhodobě nemocné,
 - 2,90..... dítě dlouhodobě zdravotně postižené,
 - 3,10..... dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené.
- **Zákon č. 366/2011 Sb.** přinesl změnu názvosloví do příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Místo pojmu „dítě dlouhodobě nemocné/dlouhodobě zdravotně postižené/dlouhodobě těžce zdravotně postižené“ byl zaveden pojem „dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby“. Nová kategorizace příspěvku na úhradu potřeb dítěte zněla:
 - 1,40..... dítě nezletilé,
 - 2,30..... dítě zletilé, ale nezaopatřené (dítě starší 18 let připravující se studiem na budoucí povolání),
 - 2,35..... dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost),
 - 2,90..... dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost),
 - 3,10..... dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost) nebo stupni závislosti IV (úplná závislost).
- **Zákon č. 401/2012 Sb.** vyjmul dávky pěstounské péče ze systému SSP a přenesl je do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který se stal novou právní normou, která stanovila pravidla pro nárok dítěte na příspěvek.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění účinnému k 1. lednu 2013

Podmínky a výše nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte byly zakotveny v § 47f zákona č. 359/1999 Sb. s účinností k 1. lednu 2013. Příspěvek náležel nezletilému nezaopatřenému dítěti svěřenému do pěstounské péče a vyplácel se osobě pečující. Příspěvek náležel i zletilému nezaopatřenému dítěti v pěstounské péči nejvýše do 26 let v případě, že bylo soustavně se připravující na budoucí povolání studiem a trvale žijící a společně uhrazující náklady na své potřeby s osobou, která byla do dosažení jeho zletilosti osobou pečující. Jestliže bylo dítě poživitelem invalidního důchodu, náležel mu příspěvek pouze v případě, byl-li příspěvek vyšší než přiznaný invalidní důchod. Výše příspěvku v tomto případě byla stanovena jako rozdíl mezi příspěvkem a důchodem.

Příspěvek nenáležel dítěti po dobu, po kterou bylo dítě v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež nebo v péči jiné osoby na základě rozhodnutí soudu nebo jiného příslušného orgánu o svěřením dítěte do trvalé péče. Plné přímé zaopatření se posuzovalo podle zákona o SSP.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte byla zákonem stanovena opět pevnými absolutními částkami odvislými od věku dítěte a stupně závislosti dítěte na jiné osobě. Částky jsou vyčísleny v Tab. 3.7.

Tab. 3.7 – Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte dle jednotlivých kategorií k 1. lednu 2013

Věková kategorie	Kategorie stupňů závislosti nezaopatřených dětí				
	Dítě bez závislosti na pečující osobě	Dítě se stupněm závislosti I*	Dítě se stupněm závislosti II*	Dítě se stupněm závislosti III*	Dítě se stupněm závislosti IV*
Do 6 let	4 500 Kč	4 650 Kč	5 500 Kč	5 900 Kč	6 400 Kč
6 – 11,99 let	5 550 Kč	5 650 Kč	6 800 Kč	7 250 Kč	7 850 Kč
12 – 17,99 let	6 350 Kč	6 450 Kč	7 800 Kč	8 300 Kč	8 700 Kč
18 – 26 let	6 600 Kč	6 750 Kč	8 100 Kč	8 600 Kč	9 000 Kč

* Informace o dětech a kategoriích stupňů závislosti jsou obsahem kapitoly 2.9.1, s. 34.

Zdroj: Zákon č. 401/2012 Sb., v původním znění, vlastní zpracování.

Novely k zákonu č. 359/1999 Sb. od 1. ledna 2013

- **Zákon č. 200/2017 Sb.** přinesl navýšení příspěvků ve všech kategoriích, které jsou obsahem Tab. 3.8.

Tab. 3.8 – Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte dle jednotlivých kategorií k 1. lednu 2018

Věková kategorie	Kategorie stupňů závislosti nezaopatřených dětí				
	Dítě bez závislosti na pečující osobě	Dítě se stupněm závislosti I*	Dítě se stupněm závislosti II*	Dítě se stupněm závislosti III*	Dítě se stupněm závislosti IV*
Do 6 let	4 950 Kč	5 115 Kč	6 105 Kč	6 490 Kč	7 040 Kč
6 – 11,99 let	6 105 Kč	6 215 Kč	7 480 Kč	7 975 Kč	8 635 Kč
12 – 17,99 let	6 985 Kč	7 095 Kč	8 580 Kč	9 130 Kč	9 570 Kč
18 – 26 let	7 260 Kč	7 425 Kč	8 910 Kč	9 460 Kč	9 900 Kč

* Informace o dětech a kategoriích stupňů závislosti jsou obsahem kapitoly 2.9.1, s. 34.

Zdroj: Zákon č. 200/2017 Sb., v původním znění, vlastní zpracování.

3.4.2 Odměna pěstouna

Původní znění zákona č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči

Odměna pěstouna byla netestovaná dávka, která měla funkci „platu nebo mzdy“ pěstouna za „výkon“ pěstounské péče. Pěstounovi náležela za výkon pěstounské péče odměna až do dosažení zletilosti dítěte. Pěstounovi byl zachován nárok na odměnu po dobu, po kterou mělo dítě nárok na příspěvek. Odměna pěstouna náležela rodiči (prarodiči) otce nebo matky dítěte pouze v případech zvláštního zřetele.

Výše odměny pěstouna činila za každé svěřené dítě 200 Kčs za kalendářní měsíc. Ostatní podmínky byly totožné s příspěvkem na úhradu potřeb dítěte. Opatrovníkovi ustanoveném soudem podle § 78 odst. 1 zákona o rodině⁹⁹ vykonávající svoji činnost náležela odměna za srovnatelných podmínek jako pěstounovi.

Novely k zákonu č. 50/1973 Sb. do 31. prosince 1992

- *Nařízení vlády č. 112/1984 Sb.* navýšilo odměny pěstouna na 300 Kčs.
- *Zákon č. 118/1992 Sb.* valorizoval odměnu pěstouna na 400 Kčs.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

Výchozí legislativou dávek pěstounské péče byl *zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů*, který pomoci různých legislativních úprav a novel platil až do 31. prosince 1995.

Novely k zákonu č. 50/1973 Sb. od 1. ledna 1993

- *Nařízení vlády č. 154/1993 Sb.* ustanovilo navýšení odměny pěstouna na 500 Kč.
- *Nařízením vlády č. 336/1993 Sb.* došlo k opětovnému nárůstu odměny na 750 Kč.

⁹⁹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

- ***Nařízením vlády č. 245/1994 Sb.*** zákonodárci rozhodli o opětovném navýšení odměny na 840 Kč.
- ***Zákon č. 118/1995 Sb.*** vyjmul podmínky a výši odměny pěstouna ze zákona č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů, a zařadil je do nově vzniklého systému SSP.

Zákon č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění, byl stěžejní legislativou pro odměnu pěstouna i ostatní dávky pěstounské péče.

Původní znění zákona č. 117/1995 Sb., o SSP

Odměna za výkon pěstounské péče náležela pěstounovi i opatrovníkovi až do zletilosti svěřeného dítěte a poté po dobu, po kterou svěřenému dítěti náležel příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Odměna pěstouna nenáležela prarodiči dítěte. Ve výjimečných případech náležela odměna pěstouna osobě (i prarodiči), které bylo svěřeno do péče dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené nebo v jiných zřetele hodných případech.

Výše odměny pěstouna se odvíjela od částky osobních potřeb pěstouna (viz příloha č. 6 Tab. 1). Výše měsíční odměny pěstouna činila součin částky osobních potřeb pěstouna a koeficientu 0,50 za každé jemu svěřené dítě do pěstounské péče.

Novely k zákonu č. 117/1995 Sb. od 1. října 1995

- ***Zákon č. 242/1997 Sb.*** byl zlomovou novelou pro rodinné příslušníky dětí svěřených do pěstounské péče. Tímto zákonem bylo změněno ustanovení § 40 odst. 3 zákona č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění pozdějších předpisů, a nově náležela odměna pěstouna, i prarodiči dítěte.
- ***Zákon č. 315/2004 Sb.*** rozšířil okruh oprávněných osob, kterou nově mohla být i osoba, která měla po dobu soudního řízení o ustanovení poručníkem dítěte v osobní péči dítě, k němuž neměla vyživovací povinnost.
- ***Zákon č. 168/2005 Sb.*** ustanovil pravidla pro zvláštní případy. Princip výpočtu měsíční výše odměny pěstouna zůstal zachován a činil součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu za každé svěřené dítě do pěstounské péče. Ve standardních případech byl zachován koeficient 0,50. Zvláštní případy byly nově uzákoněny následovně:
 - koeficient 3,00..... pečoval-li pěstoun o 3 děti svěřené jemu do pěstounské péče,
 - koeficient 3,60..... pečoval-li pěstoun o 4 děti svěřené jemu do pěstounské péče a navýšení o dalších 0,60 za každé další jemu do výchovy svěřené dítě,

- koeficient 3,30..... pečoval-li pěstoun o 1 dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči svěřené jemu do pěstounské péče a navýšení o dalších 0,60 za každé další jemu do výchovy svěřené dítě,
- koeficient 4,20..... pečoval-li o 2 dlouhodobě těžce zdravotně postižené děti s možností navýšení o dalších 0,90 za každé další postižené dítě svěřené jemu do pěstounské péče.
- **Zákonem č. 134/2006 Sb.** došlo k navýšení základního koeficientu na 1,00, který sloužil k výpočtu výše dávky za každé jemu do výchovy svěřené dítě. Ve zvláštních případech byla stanovena jednotná výše koeficientu 6,50. Zvláštními případy zůstaly situace, pečoval-li pěstoun alespoň o 3 děti svěřené jemu do pěstounské péče nebo pečoval-li alespoň o 1 dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči. Koeficient pro výpočet odměny se navyšoval o 0,60 za každé další zdravé dítě svěřené jemu do pěstounské péče nebo o 0,90 za každé další postižené dítě svěřené jemu do pěstounské péče.
- **Zákon č. 112/2006 Sb.** zaimplementoval zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, do zákona o SSP, a v této souvislosti pozměnil i způsob výpočtu odměny pěstouna. Nově se výše odměny pěstouna stanovila na 5,5násobek životního minima jednotlivce v případě, že pěstoun pečoval o 1 až 3 nezaopatřené děti. Za každé další dítě se odměna zvyšovala o 0,5násobek uvedené částky a při péči o postižené dítě se odměna zvyšovala o 0,26násobek této částky na každé dítě. Odměna se i nadále posuzovala jako plat. Specifikace zvláštních případů zůstaly zachovány, změnily se pouze koeficienty. Koeficient pro zvláštní případy se mohl navýšit o 0,50 za každé další zdravé dítě svěřené jemu do pěstounské péče nebo o 0,75 za každé další postižené dítě svěřené jemu do pěstounské péče. Z výše uvedeného vyplývá, že u všech koeficientů, vyjma základního koeficientu, došlo ke snížení.
Tyto změny byly provedeny v obou souběžných zákonech, které upravovaly dávky pěstounské péče (zákon o SSP a zákon o sociálně-právní ochraně dětí).
- **Zákon č. 213/2007 Sb.** pozměnil terminologii. Pojem „dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči“ byl nahrazen pojmy, které členily postižení dítěte do kategorií podle stupně závislosti na jiné osobě, obdobně jako u příspěvku na péči (viz kapitola 2.9.1, s. 34).
- **Zákon č. 401/2012 Sb.** vyjmul dávky pěstounské péče ze systému SSP a přenesl je do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, již ve svém původním znění ustanovil v § 46 výši odměny pěstouna za výkon jeho funkce. Novelou č. 401/2012 Sb. byl § 46 zrušen a ustanovení týkající se odměny pěstounů byla obsahem § 47i – § 47k zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Hlavním důvodem této změny byla snaha o komplexní úpravu náhradní rodinné péče.

Jak uvádí Tröster (2013, s.219): „Šlo o součást rozsáhlé reformy pěstounské péče, jejímž hlavním cílem bylo zkvalitnění péče o ohrožené děti v České republice a rovněž efektivnější využití finančních prostředků, které jsou na tento účel vynakládány ze státního rozpočtu a z dalších veřejných rozpočtů.“

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění k 1. lednu 2013

Nárok na odměnu pěstouna měla osoba pečující a osoba v evidenci. Odměna jim náležela i v případě, že nezaopatřené zletilé dítě nemělo nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte z důvodu požívání invalidního důchodu ve stejné nebo vyšší výši než uvedený příspěvek.

Zákon nikterak nezměnil ustanovení, které stanovilo, že pokud byli oba manželé osobou pečující nebo osobou v evidenci, náležela odměna pěstouna pouze jednomu z nich.

Odměna pěstouna náležela ve zvláštních případech i prarodiči dítěte, zejména s ohledem na sociální a majetkové poměry osoby pečující nebo osoby v evidenci a jejich rodiny a s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte. Bylo-li dítě svěřené osobě pečující nebo osobě v evidenci v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo v péči jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřením dítěte do trvalé péče, odměna pěstouna za péči o tyto děti nenáležela.

Výše měsíční odměny pěstouna měla následující znění:

- 8 000 Kč..... za pečování o 1 nezaopatřené dítě,
- 12 000 Kč..... za pečování o 2 nezaopatřené děti,
- 20 000 Kč..... za pečování o 3 nezaopatřené děti nebo 1 dítě se stupněm závislosti II až IV,
- 24 000 Kč..... za pečování o 1 nezaopatřené dítě svěřené na přechodnou dobu se stupněm závislosti II až IV,
- + 4 000 Kč... za každé další svěřené dítě do péče.

Výše měsíční odměny osob v evidenci¹⁰⁰ činila:

- 20 000 Kč..... bez ohledu na to, zda osoba pečovala či nepečovala o svěřené dítě,

¹⁰⁰ Pěstoun vedený v evidenci žadatelů vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem vedené krajským úřadem.

- + 4 000 Kč.... za pečování o každé další nezaopatřené dítě svěřené na jinou než přechodnou dobu.

Novely k zákonu č. 359/1999 Sb. od 1. ledna 2013

- **Zákon č. 200/2017 Sb.** přinesl zrušení odměny ve výši 24 000 Kč za pečování o 1 nezaopatřené dítě svěřené na přechodnou dobu se stupněm závislosti II až IV a zároveň navýšil částky odměny pěstouna v ostatních případech:

Měsíční **odměny pěstouna** měly následující výši:

- 12 000 Kč za pečování o 1 nezaopatřené dítě,
- 18 000 Kč za pečování o 2 nezaopatřené děti,
- 30 000 Kč za pečování o 3 nezaopatřené děti nebo 1 dítě se stupněm závislosti II až IV,
- + 6 000 Kč za každé další svěřené dítě do péče.

Měsíční **odměny osoby v evidenci** měly následující výši:

- 20 000 Kč bez ohledu na to, zda osoba pečovala či nepečovala o svěřené dítě,
- + 6 000 Kč za pečování o každé další nezaopatřené dítě svěřené na jinou než přechodnou dobu.

3.4.3 Příspěvek při převzetí dítěte

Dávka byla zavedena až zákonem č. 117/1995 Sb., o SSP, ve svém původním znění. Příspěvkem při převzetí přispíval stát pěstounům na úhradu nákladů spojených s nákupem věcí pro dítě, které přichází do náhradní rodinné péče. Výše příspěvku byla stanovena jako 4násobek částky osobní potřeby dítěte (viz Tab. 1 v příloze č. 6).

Novely k zákonu č. 117/1995 Sb. od 1. října 1995

- **Zákon č. 112/2006 Sb.** zakomponoval změny způsobené zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, do zákona o SSP. Příspěvek při převzetí dítěte do péče byl nově stanoven jako součin částky životního minima dítěte (viz Tab. 3.7) a koeficientu 4,45.
- **Zákon č. 261/2007 Sb.** ustanovil pevné absolutní částky příspěvku při převzetí dítěte odvislé od věku přebíraného dítěte:
 - u dítěte do 6 let.....8 000 Kč,
 - u dítěte od 6 do 15 let9 000 Kč,
 - u dítěte od 15 do 26 let.....10 000 Kč.
- **Zákon č. 401/2012 Sb.**, vyjmul dávky pěstounské péče ze systému SSP a přenesl je do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se stal novou právní normou, která stanovila pravidla pro nárok osoby pečující na příspěvek při převzetí dítěte. Dávka zůstala netestovaná.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění k 1. lednu 2013

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte měla osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Příspěvek náležel jen jednou, šlo-li o totéž dítě. Výše příspěvku byla po změně legislativy zachována na stejném principu, jen věkové hranice byly posunuty. Nově se příspěvek vyplácel maximálně do 18 let věku přebíraného dítěte. ***Výše dávky*** byla následující:

- u dítěte do 6 let8 000 Kč,
- u dítěte od 6 do 12 let9 000 Kč,
- u dítěte od 12 do 18 let10 000 Kč.

3.4.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Dávka byla zavedena účinností zákona č. 117/1995 Sb., o SSP, v původním znění. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla náležel pěstounovi, který měl v pěstounské péči nejméně 4 děti a zakoupil nebo zajistil nezbytnou celkovou opravu osobního motorového vozidla, se kterým nevykonával výdělečnou činnost.

Výše příspěvku činila 70 % pořizovací ceny osobního motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč. Vzhledem k budoucí perspektivě bylo zákonem stanoveno, že suma příspěvků na zakoupení motorového vozidla poskytnutých pěstounovi v období posledních 10 kalendářních let přede dnem podání další žádosti nesměla přesáhnout 200 000 Kč. V případě, že do 5 let od poskytnutí příspěvku nastaly okolnosti, které nezakládaly nárok na příspěvek, byl pěstoun povinen vrátit poměrnou část příspěvku na zakoupení motorového vozidla.

Novely k zákonu č. 117/1995 Sb. od 1. října 1995

- ***Zákon č. 242/1997 Sb.*** doupřesnil podmínky nároku na příspěvek. Nárok na příspěvek na zakoupení motorového vozidla měl pěstoun, který nejenže měl v pěstounské péči nejméně 4 děti, ale také za tyto 4 děti mu musela být přiznána odměna pěstouna, vč. zletilých nezaopatřených dětí.
- ***Zákon č. 401/2012 Sb.*** vyjmul dávky pěstounské péče ze systému SSP a přenesl je do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se stal novou právní normou, která stanovila pravidla pro nárok pěstouna na příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění k 1. lednu 2013

Nárok na příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla měl pěstoun, který pečoval alespoň o 3 děti nebo měl nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti¹⁰¹, pokud zakoupil osobní motorové vozidlo nebo zajistil nezbytnou celkovou opravu osobního motorového vozidla a toto vozidlo nepoužíval pro výdělečnou činnost.

3.4.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Příspěvek začal být poskytován na základě účinnosti zákona č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, s účinností od 1. ledna 2013.

Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče mělo dítě (fyzická osoba), které bylo ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči. Nárok na tuto dávku vznikl dítěti v den zániku nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Výše jednorázového příspěvku činila 25 000 Kč.

3.5 Nepřímá podpora rodin s dětmi

Snahou státu je motivovat občany k výdělečné činnosti a snížit počet osob, které jsou závislé na sociálních dávkách. Stát poskytuje rodině, ve které je alespoň 1 osoba výdělečně činná, finanční podporu ve formě slevy na dani. Výdělečně činná osoba (dále jen „poplatník“) může uplatnit slevu na dani za sebe a při splnění zákonem stanovených podmínek za děti a manželku/manžela. Mimo slevy na dani má poplatník od 1. září 2014 možnost si v rámci ročního zúčtování u svého zaměstnavatele nebo daňového přiznání uplatnit slevu na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení.

V letech 2005 až 2007 mohli ženatí muži či vdané ženy vyživující alespoň 1 dítě v rodině uplatnit „společné zdanění manželů“, které přinášelo prospěch zejména rodinám s velmi rozdílnými příjmy manželů a bylo poměrně hojně využíváno. Od roku 2006 došlo ke snížení daňové zátěže pro nízkopříjmovější rodiny prostřednictvím snížení dvou nejnižších daňových sazeb a rozšíření prvního daňového pásma. Od roku 2008 byla daňová pásma zrušena a sazby sjednoceny do jedné, tzv. rovné daně. Zbývající daňová opatření (např. osvobození

¹⁰¹ Do minimálního počtu 3 dětí se počítaly i zletilé nezaopatřené děti, jež zakládaly osobě pečující nárok na odměnu pěstouna.

sociálních dávek od daně či odpočty úroků z úvěrů na bydlení z daňového základu) nemají pro podporu rodiny tak zásadní význam, nicméně jsou stále považovány za žádoucí (Holub, 2010).

3.5.1 Sleva na dani na vyživované dítě

Základní legislativou, která upravovala daň z příjmu po roce 1989, byl *zákon č. 145/1961 Sb., o dani z příjmu obyvatelstva*.

Původní znění zákona č. 145/1961 Sb., o dani z příjmů obyvatelstva

Daň z příjmu byla koncipována jako progresivní. Sazby daně byly zakotveny v § 7 zákona č. 145/1961 Sb. Podle § 10 docházelo k následné úpravě vypočtené daně:

- poplatníkovi, který nevyživoval žádnou osobu, byla daň *navýšena o 40 %*,
- poplatníkovi, který vyživoval 1 osobu, byla daň *navýšena o 20 %*,
- poplatníkovi, který vyživoval alespoň 3 osoby, byla daň *snížena o 30 %*, nejvýše však o 1200 Kčs.

Legislativní změny s účinností do 31. prosince 1992

Zákon č. 389/1990 Sb., o dani z příjmů obyvatelstva, v původním znění, zrušil zákon č. 145/1961 Sb., o dani z příjmů obyvatelstva, ve znění pozdějších předpisů. Výčet odčitatelných položek od základu daně a nárok na jejich uplatnění byl zakotven v § 10 zákona č. 389/1990 Sb. Poplatník si od vypočteného základu daně mohl odečíst:

- 6 000 Kčs ročně, jestliže vyživoval alespoň 1 dítě ve společné domácnosti,
- 3 000 Kčs ročně v případě, že platil výživné na 1 dítě,
- 6 000 Kčs ročně, pokud platil výživné na 2 a více dětí.

Snížení základu daně za vyživované dítě¹⁰² bylo možné u ženatých/vdaných i rozvedených poplatníků.

Legislativní změny s účinností od 1. ledna 1993

Zákon č. 286/1992 Sb., o daních z příjmů, v původním znění, zrušil zákon č. 389/1990 Sb., o dani z příjmů obyvatelstva, ve znění pozdějších předpisů. Výčet odčitatelných položek od základu daně a nárok na jejich uplatnění byl zakotven v § 15 zákona č. 286/1992 Sb. Poplatník si od vypočteného základu daně mohl odečíst 9 000 Kčs ročně za každé vyživované dítě žijící s poplatníkem ve společné domácnosti, nejvýše však na 4 děti.

¹⁰² Viz § 10 odst. 2 zákona č. 389/1990 Sb., o dani z příjmů obyvatelstva, v původním znění.

Vyživované dítě zákon specifikoval v § 15 odst. 4 zákona č. 286/1992 Sb. Přejícný pobyt dítěte mimo společnou domácnost neměl vliv na uplatnění snížení základu daně, avšak snížení základu daně si mohl uplatnit pouze jeden poplatník, pokud dítě bylo vyživováno v rámci jedné společně hospodařící domácnosti (dále jen „domácnost“) více poplatníků.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v původním znění, sjednotil zdaňování všech druhů příjmů. Před účinností tohoto zákona existovaly 4 druhy daní z příjmů – daň ze mzdy, daň z literární a umělecké činnosti, daň z příjmů občanů ze zemědělské výroby a daň z příjmů obyvatelstva. Možnosti snížení daňového základu byly s účinností od 1. ledna 1993 zakotveny ve výše uvedeném zákoně č. 286/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Zaměstnavatel mohl zaměstnanci uplatnit každý měsíc, po který splňoval podmínky na snížení základu daně za vyživované dítě, odpočet na vyživované dítě ve výši 1/12 celkové částky v měsíční záloze na daň z příjmu.

Novely k zákonu č. 586/1992 Sb. od 1. ledna 1993

- **Zákon č. 323/1993 Sb.** zrušil zákon č. 286/1992 Sb. a navýšil částku, o kterou mohl být snížen základ daně, na 10 800 Kč za každé vyživované dítě v domácnosti. Oproti předchozí legislativní úpravě byl zrušen maximální počet dětí, na které bylo možné slevu na dani uplatnit. Zákon hovořil o každém vyživovaném dítěti v domácnosti.
- **Zákon č. 259/1994 Sb.** navýšil snížení základu daně na 12 000 Kč za každé vyživované dítě poplatníka v domácnosti.
- **Zákon č. 149/1995 Sb.** přinesl navýšení slevy na dani za vyživované dítě na 13 200 Kč a nově odlišil způsob výpočtu daňové slevy u postižených dětí. Rodiče dítěte, které bylo držitelem průkazu ZTP/P, mohli nově svůj daňový základ snížit o 2násobek částky, tedy o 26 400 Kč.
- **Zákon č. 314/1996 Sb.** navýšil snížení základu daně na 14 400 Kč za každé vyživované dítě poplatníka v domácnosti.
- **Zákon č. 210/1997 Sb.** navýšil snížení základu daně na 18 000 Kč za každé vyživované dítě poplatníka v domácnosti.
- **Zákon č. 333/1998 Sb.** navýšil snížení základu daně na 21 600 Kč za každé vyživované dítě poplatníka v domácnosti.
- **Zákon č. 492/2000 Sb.** navýšil snížení základu daně na 23 520 Kč za každé vyživované dítě poplatníka v domácnosti. Na 2násobek částky měl rodič nárok, pokud vyživoval dítě se stupněm závislosti III.

- **Zákon č. 669/2004 Sb.** významným způsobem změnil pravidla pro snížení základu daně za vyživované dítě. Této problematice byl v zákoně č. 582/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, věnován nový § 35c a § 35d. Zákon zavedl „společné zdanění manželů“ a „daňové zvýhodnění“ na vyživované dítě. Nově tak mohly rodiny s alespoň 1 vyživovaným dítětem využít společné zdanění. Princip byl elementární – od součtu daňových základů obou manželů se odečetly nezdanitelné položky a výsledná částka se vydělila dvěma. Z této částky byla vypočítána daň z příjmu. Tento rozdíl byl nejvíce patrný u rodin, kde jeden z manželů měl zdanitelné příjmy a druhý nikoliv. Společné zdanění nemohly využít nesezdané páry. Odečitatelnou položku od základu daně na vyživované dítě nahradila sleva na dani na vyživované dítě¹⁰³. Slevu na dani mohl i nadále uplatnit pouze jeden z rodičů. Nově tak mohla být vypočtená daň z příjmu záporná – pokud sleva na dani byla vyšší než vypočítaná daň. V takovém případě byla daňovému poplatníkovi vypočtená záporná daň vyplacena ve formě daňového bonusu. Podmínkou vzniku nároku na výplatu daňového bonusu bylo, že poplatník musel mít ve zdaňovacím období příjem vyšší než 6násobek minimální mzdy. Minimální výše vyplaceného daňového bonusu byla 100 Kč a maximální výše byla stanovena na 30 000 Kč za kalendářní rok.
- **Zákon č. 261/2007 Sb.** zavedl jednotnou sazbu daně z příjmu fyzických osob ve výši 15 % namísto progresivní daně. Změnou výpočtu daňové povinnosti ztratilo společné zdanění manželů smysl a bylo tedy zrušeno. Účinností novely byla navýšena sleva na dani za vyživované dítě na částku 10 680 Kč. Maximální výše ročního daňového bonusu stoupla na 52 200 Kč.
- **Zákon č. 326/2009 Sb.** navýšil roční slevu na vyživované dítě na 11 604 Kč.
- **Zákon č. 370/2011 Sb.** navýšil roční slevu na vyživované dítě na 13 404 Kč a zároveň se zvýšila maximální výše daňového bonusu na 60 300 Kč.
- **Zákon č. 267/2014 Sb.** rozlišil a navýšil daňovou slevu na druhé a každé další vyživované dítě v rodině. Vývoj slev na dani na vyživované děti je obsahem Tab. 3.9.

Jak tvrdí Holub a kol. (2010), zavedením odpočtů z vypočtené daně vzrostla podpora rodin s nižšími příjmy, často doprovázená využitím daňových bonusů, zatímco odečitatelné položky z daňového základu byly prospěšnější pro vysokopříjmové rodiny. Daňové zvýhodnění

¹⁰³ Před účinností zákona č. 669/2004 Sb. se od daňového základu odečítala 1/12 ročního odpočtu, tzn. 1 960 Kč, a následně se vypočítala daň z příjmu. S účinností zákona č. 669/2004 Sb. byla prvně vypočítána daň a z té následně odečtena částka, která se rovnala slevě na dani na vyživované dítě. Nově si tak mohl daňový poplatník snížit již vypočítanou daň o 6 000 Kč za kalendářní rok za každé vyživované dítě. Pokud se jednalo o postižené dítě, i nadále platilo, že částka byla v 2násobné výši.

využijí spíše muži, především v situaci, kdy jejich manželka z důvodu péče o malé dítě nepracuje, příp. má velmi omezené příjmy. Tato forma podpory je oproti sociálním dávkám více motivující k výdělečné činnosti, kdy získané finanční prostředky zůstávají primárně v rodinném rozpočtu a nedochází v takové míře k jejich následnému přerozdělování prostřednictvím dávek sociálního zabezpečení.

Tab. 3.9 – Daňové zvýhodnění na vyživované dítě v období 2014 až 2019

Vývoj částek slevy na dani na vyživované děti v období 2014 – 2019							
Účinnost od	Právní norma	Pořadí nezaopatřeného dítěte ve společně hospodařící domácnosti					
		1. dítě		2. dítě		3. a každé další dítě	
		Dítě bez ZTP/P roční sleva na dani (měsíční sleva)	Dítě se ZTP/P roční sleva na dani (měsíční sleva)	Dítě bez ZTP/P roční sleva na dani (měsíční sleva)	Dítě se ZTP/P roční sleva na dani (měsíční sleva)	Dítě bez ZTP/P roční sleva na dani (měsíční sleva)	Dítě se ZTP/P roční sleva na dani (měsíční sleva)
1. 1. 2012	Zákon č. 370/2011 Sb.	13 404 Kč (1 117 Kč)	26 808 Kč (2 234 Kč)	13 404 Kč (1 117 Kč)	26 808 Kč (2 234 Kč)	13 404 Kč (1 117 Kč)	26 808 Kč (2 234 Kč)
1. 1. 2015	Zákon č. 267/2014 Sb.	13 404 Kč (1 117 Kč)	26 808 Kč (2 234 Kč)	15 804 Kč (1 317 Kč)	31 608 Kč (2 634 Kč)	17 004 Kč (1 417 Kč)	34 008 Kč (2 834 Kč)
1. 5. 2016	Zákon č. 125/2016 Sb.	13 404 Kč (1 117 Kč)	26 808 Kč (2 234 Kč)	17 004 Kč (1 417 Kč)	34 008 Kč (2 834 Kč)	20 604 Kč (1 717 Kč)	41 208 Kč (3 434 Kč)
1. 4. 2017	Zákon č. 170/2017 Sb.	13 404 Kč (1 117 Kč)	26 808 Kč (2 234 Kč)	19 404 Kč (1 617 Kč)	38 808 Kč (3 234 Kč)	24 204 Kč (2 017 Kč)	48 408 Kč (4 034 Kč)
1. 1. 2018	Zákon č. 200/2017 Sb.	15 204 Kč (1 267 Kč)	30 408 Kč (2 534 Kč)	19 404 Kč (1 617 Kč)	38 808 Kč (3 234 Kč)	24 204 Kč (2 017 Kč)	48 408 Kč (4 034 Kč)

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů v aktuálním znění ke dni 29.3.2019, vlastní zpracování.

3.5.2 Sleva na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení

Další podporou rodin s nezaopatřenými dětmi, kde je alespoň 1 rodič výdělečně činný, je sleva na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení. Tuto novinku zavedl zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. Slevu na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení lze uplatnit pouze v ročním zúčtování daně prostřednictvím zaměstnavatele nebo v daňovém přiznání. Sleva na dani je poskytnuta ve výši skutečně vynaložených nákladů (školné) rodičem na umístění dítěte do předškolního zařízení, maximálně do výše minimální mzdy, a vypočtené daňové povinnosti poplatníka. Tato sleva nemůže mít formu daňového bonusu. Vývoj minimální mzdy, a tedy i maximální sleva na dani za umístění dítěte, je obsahem přílohy č. 2 Tab. 2.

4 ZHODNOCENÍ VÝVOJE POSKYTOVANÉ PODPORY A DÁVEK RODINÁM S DĚTMI

V této kapitole bude v souladu s cílem diplomové práce zhodnocen vývoj dávek poskytovaných rodinám s dětmi, a to na základě vývoje legislativy a vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu na dávky ve sledovaném období. Zhodnocení vývoje u vybraných dávek je provedeno pomocí lineární regrese, která představuje statistickou metodu, pomocí které je vyjádřen vztah mezi jednou či více nezávislými proměnnými a jednou závislou proměnnou. Nezávislými proměnnými jsou minimální mzda a průměrná mzda v národním hospodářství. Závislou proměnnou představuje testovaná dávka.

Klíčovými zdroji ekonomických dat o objemech vynaložených finančních prostředků byly kapitola 313 – MPSV státního rozpočtu ČR, informační portál MPSV, informační portál MF ČR a ČSÚ.

4.1 Dávky poskytované z nemocenského pojištění

Peněžitá pomoc v mateřství

PPM je dávka nemocenského pojištění, která nahrazuje příjem ušlý v důsledku těhotenství a raného mateřství. Vývoj PPM si prošel změnami hlavně v oblasti podpůrné doby a okruhu oprávněných osob. PPM byla vždy testovanou dávkou. S účinností zákona č. 54/1956 Sb. náležela PPM pouze ženě v pracovním poměru v délce trvání 18 týdnů. V průběhu svého vývoje došlo k rozšíření okruhu oprávněných osob, kterými v roce 2019 jsou ženy i muži účastní na nemocenském pojištění (dále jen „pojištěnci“) po zákonem stanovenou dobu. Oprávněným pojištěncem není jen zaměstnanec v hlavním pracovním poměru, ale i OSVČ, osoby činné na základě DPP a zaměstnanci pojištění ze zaměstnání malého rozsahu. Rozšíření okruhu oprávněných osob lze hodnotit pozitivně. Pokud je osoba po zákonem stanovenou dobu pojištěncem a přispívá do systému nemocenského pojištění, není důvod jí upírat nárok na dávku v období péče o narozené dítě. Rané mateřství je nejdůležitějším obdobím pro narozené dítě a je žádoucí, aby finanční zaopatření pečující osoby odpovídalo jejímu standardu, tedy bylo vypočteno z jejich příjmů. Aktuální výše PPM ve výši 70 % redukovaného DVZ za kalendářní den lze považovat za přijatelné.

Zvyšující se výdaje na PPM odráží prioritně vývoj mezd v národním hospodářství, jak bylo potvrzeno prostřednictvím lineární regrese, ze které vyplývá, že výše výdajů na PPM je z 91 % ovlivněna výší průměrné mzdy národního hospodářství. Zbýlých 9 % výdajů na PPM

je ovlivněno jinými faktory (např. délkou podpůrčí doby, úmrtím novorozence). Ve sledovaném období (2006 až 2018) vzrostly celkové výdaje na PPM téměř dvojnásobně (viz Obr. 3.1).

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

VPTM kryje zaměstnankyni snížení příjmu v důsledku převedení na jinou práci z důvodu těhotenství, raného mateřství nebo kojení. V tomto případě se lze domnívat, že ženy v zaměstnaneckém poměru jsou zvýhodněny oproti ostatním ekonomicky činným ženám, které jsou pojištěnci. Ženy účastny na nemocenském pojištění z jiné výdělečné činnosti, než je zaměstnanecký poměr, jsou znevýhodněny, jelikož jim snížený příjem z důvodu těhotenství nebo raného mateřství není kompenzován žádnou dávkou nebo jinou formou dorovnání. Lze předpokládat, že u těchto skupin pojištěnců by mohlo být obtížné stanovit výši ušlého výdělku. Pojištěnci, kteří nemohou vykonávat svoji výdělečnou činnost v důsledku těhotenství, mohou jako alternativu čerpat dávku nemocenského.

Vzhledem ke skutečnosti, že VPTM je rozdíl na mzdě výdělečně činné ženy v zaměstnaneckém poměru, dala se předpokládat závislost VPTM na vývoj průměrné mzdy národního hospodářství. Prostřednictvím jednoduché lineární regrese se potvrdilo, že výdaje na VPTM jsou z 65 % ovlivněny vývojem průměrné mzdy na trhu práce.

Ošetrovné

OČR kryje výpadek příjmů pojištěnce z důvodu péče o nemocného člena rodiny, který s pojištěncem žije ve společně hospodařící domácnosti. Nejčastějším případem čerpání dávky je pečování rodiče o své nemocné dítě. Okruh pojištěnců je totožný s oprávněnými osobami VPTM. Na OČR nemají nárok pojištěné OSVČ. V tomto případě lze shledat určitou formu diskriminace OSVČ, protože obě skupiny jsou účastny nemocenského pojištění, nicméně pouze zaměstnanci mají nárok na tuto dávku. Rozhodným obdobím je 12 kalendářních měsíců. Přípustným řešením pro OSVČ v souvislosti s OČR by mohlo být, že ČSSZ by za rozhodné období u OSVČ mohla považovat první řádně ukončený kalendářní rok předcházející dni vzniku sociální události – potřeby ošetřovat osobu blízkou. Kalendářní rok účasti na pojištění je řádně ukončen podáním přehledu OSVČ o příjmech a výdajích za kalendářní rok a vyrovnáním závazků plynoucích z tohoto konání. Pravděpodobnější variantou by bylo, že rozhodný příjem u OSVČ pro potřebu OČR by byl stanoven obdobným způsobem jako pro otcovskou.

Zajímavou skutečností je, že OČR se do 31. prosince 1992 vyplácelo nejvýše za 7 pracovních dní, což vzhledem k charakteru dávky¹⁰⁴ dávalo smysl. Avšak zákon č. 187/2006 Sb., v původním znění, ustanovil, že OČR se začalo vyplácet za 9 kalendářních dní. Je nepochopitelné, proč by měl oprávněný pojištěnec (dále jen „OPoj.“) obdržet náhradu mzdy ve výši 60 % redukovaného DVZ za jeho nepracovní dny, ve kterých mu evidentně nevzniká ztráta na výděлку. Zákonodárci by mohli argumentovat tím, že v zákoně č. 187/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno, že OČR se nevyplácí za dny pracovního klidu, pokud zaměstnanci nevznikl nárok na výplatu OČR alespoň za 1 kalendářní den, který byl pro něho pracovním dnem a v němž potřeba ošetřování nebo péče trvala. Praxe však ukazuje jinou skutečnost. Zaměstnavatel OPoj. sice na OSSZ dokládá společně s tiskopisem *Rozhodnutí o potřebě ošetřování (péče)*, který vystaví ošetřující lékař, úhrn příjmů za posledních 12 kalendářních měsíců předcházející měsíci, ve kterém vznikla potřeba ošetřovat, ale už nikde zaměstnavatel neinformuje OSSZ o rozvržení pracovní doby OPoj. Z výše uvedeného vyplývá, že OČR je poskytováno i za nepracovní dny. Pokud by zaměstnavatel společně s úhrnem příjmů informoval OSSZ o rozvržení pracovní doby OPoj. v období čerpání dávky, byl by problém vyřešen. Pracovníci OSSZ by totiž věděli, za které dny ošetřování náleží náhrada ušlého výděлку. Pro rok 2019 jsou na OČR rozpočtovány 2 miliardy Kč a touto změnou by se dalo docílit jisté úspory vzhledem ke skutečnosti, že náklady na OČR permanentně od roku 2010 rostou.

Vzhledem ke skutečnosti, že OČR se vyplácí z DVZ, dá se předpokládat jistá závislost mezi výdaji na OČR a vývojem průměrné mzdy v národním hospodářství, což bylo potvrzeno lineární regresí. Výstupem lineární regrese bylo, že síla této závislosti je vysoká a že 62,15 % výdajů na OČR je ovlivněno výší průměrné mzdy. Zbylých 37,85 % výdajů na OČR je ovlivněno např. nemocností a délkou trvání potřeby ošetřovat jinou osobu.

Otcovská

Výdaje na otcovskou nelze testovat lineární regresí z důvodu krátké platnosti této dávky a malému objemu dat vhodných pro statistické zkoumání.

MPSV odůvodňuje zavedení této dávky tím, že otcové novorozeneckých dětí budou mít možnost se více podílet na péči o dítě a domácnost. Dá se však předpokládat, že tato dávka nebude mít tak zásadní dopad do rodin novorozeneckých dětí, jak by se mohlo na první pohled zdát. I před účinností zákona č. 148/2017 Sb. měli otcové možnost být doma se svou rodinou.

¹⁰⁴ OČR kryje výpadek výděлку.

Mohli čerpat řádnou dovolenou, OČR na dříve narozené dítě mladší 10 let, nebo mohli svého zaměstnavatele požádat o RP, a to kdykoliv od narození dítěte, nejdéle však do doby, kdy dítě dosáhlo věku 3 let¹⁰⁵. Pozitivně lze hodnotit fakt, že nárok na otcovskou vzniká i mužům samostatně výdělečně činným.

4.2 Dávky SSP

Přídavek na dítě

Přídavky na děti jsou jednou z nejčastěji poskytovaných dávek, které lze charakterizovat jako dávku určenou na úhradu potřeb nezaopatřených dětí z nízkopříjmových rodin. Přídavky na děti byly do 31. září 1995 plošnou netestovanou dávkou poskytovanou z nemocenského pojištění. Výše dávky závisela pouze na počtu dětí v rodině.

Začleněním přídavků na děti do systému SSP došlo ke snížení počtu oprávněných osob v důsledku změny dávky na testovanou dávku. Výše dávky se prvně vázaly na částky osobních potřeb, následně na částky životního minima. Aktuálně platná legislativa stanovila přídavky na děti pevnými absolutními částkami, které se odvíjí od věku nezaopatřeného dítěte.

I přes navýšení koeficientu na 2,70 pro výpočet maximální výše rozhodného příjmu pro vznik nároku na dávku došlo ve sledovaném období (2006 až 2018) ke snížení objemu finančních prostředků vyplacených na dávku. Jedním z důvodů je zvyšující se životní úroveň obyvatelstva, které při stanovených podmínkách nesplní podmínky nároku na dávku z důvodu vysokého příjmu společně posuzovaných osob. Ověření této hypotézy je realizováno prostřednictvím vícerozměrné lineární regrese. Výstup lineární regrese potvrzuje argument, že zvýšením průměrné mzdy, a tedy i průměrné zvýšení životního úrovně obyvatelstva, bude mít za důsledek snížení počtu osob, které budou splňovat podmínky nároku na dávku. Na základě výpočtů lineární regrese lze konstatovat, že minimální i průměrná mzda mají významný vliv na celkové výdaje na přídavky na děti.

Přídavky na děti jsou dobře koncipovanou dávkou systému SSP, což pomáhá nízkopříjmovým rodinám s financováním potřeb nezaopatřených dětí.

Porodné

Porodné vždy představovalo jednorázovou dávku, prostřednictvím které se přispívalo rodině na úhradu nákladů spojených s narozením dítěte. Zlomovým okamžikem ve vývoji porodného byl rok 2007, ve kterém došlo s účinností zákona č. 113/2006 Sb. ke snížení kategorií a

¹⁰⁵ § 196 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

navýšení hodnot koeficientů pro výpočet dávky, které měly za důsledek navýšení celkového objemu vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu. Druhým zlomovým okamžikem ve vývoji porodného byl rok 2011, kdy se porodné stalo testovanou dávkou systému SSP a bylo vypláceno pouze na první živě narozené dítě. Tato změna způsobila významné snížení objemu vynaložených finančních prostředků ze státního rozpočtu. Třetí významnou legislativní změnou bylo zvýšení koeficientu pro výpočet rozhodného příjmu a vyplácení porodného i na druhé živě narozené dítě. Vývoj výdajů na porodné ve sledovaném období je zachycen na Obr. 3.14.

Výdaje na porodné byly podrobeny lineární regresi a z výsledků lze konstatovat, že výdaje na porodné závisí na průměrné nebo minimální mzdě. Vypočtenou hodnotou regresních koeficientů bylo zjištěno, vzroste-li minimální mzda o 1 Kč, vzrostou celkové výdaje na porodné o 629 025 Kč za předpokladu, že průměrná mzda zůstane nezměněna. V druhém případě, vzroste-li průměrná mzda o 1 Kč, klesnou celkové výdaje na porodné o 446 205 Kč za předpokladu, že minimální mzda zůstane nezměněna.

Podle aktuálně platné právní úpravy vzniká nárok na porodné při narození prvního a druhého dítěte, což stále částečně diskriminuje rodiny s více dětmi. Testování této dávky ušetřilo více jak 1,4 miliardy Kč ve srovnání roku 2018 s rokem 2006. Zůstává však otázkou, jestli dávka neměla zůstat netestovanou s nárokem čerpání na první živě narozené dítě jako podpora mladých rodin, které očekávají první přírůstek. Nárok na dávku by tak sice vznikl i středně a vysokopříjmovým rodinám, otázkou zůstává, kolik takových rodin by o dávku požádalo.

Rodičovský příspěvek

RP byl před rokem 1989 za zákonem stanovených podmínek poskytován pouze ženám v zájmu zlepšení populačního vývoje v případě, že se věnovaly celodenní péči o děti a neměly v této době žádný příjem z výdělečné činnosti. Po dlouhých vývojových stádiích se RP s účinností zákona o SSP zařadil mezi netestované dávky systému SSP. Nárok na RP v aktuálním znění má rodič, tedy žena i muž, který osobně celodenně a řádně pečuje alespoň o 1 dítě do 4 let věku. RP se v předchozích právních úpravách odvíjel od částky osobních potřeb rodiče s omezující podmínkou možného příjvídělku. Zlomovou novelou byl zákon č. 453/2003 Sb., který opravňoval rodiče pobírajícího RP si přivydělat libovolnou částku. Nejzásadnější koncepční změna nastala účinností zákona č. 261/2007 Sb., který stanovil výši RP ve 3 výměrách s pevnými částkami, které si mohl rodič vybrat. Posledním důležitým zlomem se pro rodiče stal rok 2012 a účinnost zákona č. 366/2011 Sb., který pozměnil přístup k vyplácení RP. Nově byl stanoven maximální objem finančních prostředků ve výši 220 000 Kč,

který je možné čerpat nejdéle do 4 let věku dítěte. Výše a délka čerpání RP je závislá na DVZ pro stanovení PPM. Důležitou změnou bylo, že se rodiče mohli začít při čerpání RP střídat a v průběhu čerpání mohli měnit dobu, po kterou budou příspěvek čerpat. V praxi to znamená, že rodiče mohou flexibilněji reagovat na nově vzniklé životní situace. Aktuální nastavení RP lze hodnotit pozitivně. Možnost výměny rodičů po dobu trvání RP nabízí možnost oběma rodičům strávit část raného dětství se svým dítětem, což zcela jistě napomůže k budování citových vztahů mezi rodiči a dítětem. Druhou podstatnou výhodou možnosti rodičů se střídat v čerpání dávky je větší flexibilita rodičů na trhu práce.

I přesto, že celkový objem finančních prostředků na RP je stanoven pevnou absolutní částkou s variabilitou čerpání, u kterých se nepředpokládá návaznost na vývoj mezd na trhu práce, byly výdaje na RP otestovány lineární regresí. Výstup regresní analýzy je obsahem přílohy č. 10, ze které vyplývá, že výdaje na RP nezávisí na průměrné ani minimální mzdě.

Pohřebné

Pohřebné představuje dávku, která se v průběhu svého vývoje úzce profilovala na rodiny s nezaopatřenými dětmi. Klíčová změna nastala přijetím zákona č. 261/2007 Sb., kdy nárok na dávku vznikl pouze v případě, že byl vypraven pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo rodiči jednostranně nebo oboustranně osiřelého nezaopatřeného dítěte.

Lze konstatovat, že zákonodárci udělali krok správným směrem při zaměření se na nezaopatřené dítě. Částka 5 000 Kč není nijak závratná, ale v této těžké životní situaci tvoří alespoň částečnou podporu při úhradě nákladů na vypravení pohřbu.

4.3 Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče u nás byly nejdříve upraveny samostatným zákonem, po přijetí zákona o SSP byly tyto dávky zařazeny do systému SSP. Od 1. ledna 2013 byly dávky pěstounské péče ze systému SSP vyjmuty a převedeny do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Hlavním důvodem této změny byla snaha o komplexní úpravu náhradní rodinné péče. Na druhou stranu je však nutné zmínit, že začleněním dávek pěstounské péče do zákona o sociálně právní ochraně dětí se v samotné realizaci nic nezměnilo.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte lze považovat za správně alokované finanční prostředky, které by měly přispívat dětem v pěstounské péči a potažmo pěstounům na životní náklady spojené s výchovou nezaopatřeného dítěte svěřeného do pěstounské péče. V průběhu vývoje došlo k nárůstu této dávky, která se prvně odvíjela od věku dítěte a následně i od stupně závislosti na jiné osobě. Vývoj je zachycen v kapitole 3.4.1.

Příspěvek při převzetí dítěte je startovací finanční podporou pěstounů při příchodu dítěte do rodiny, která mu poskytuje trvalou péči. Vynaložení finančních prostředků ze státního rozpočtu tímto směrem je smysluplné.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče nabízí startovací finanční podporu čerstvě zletilému dítěti, které ke dni zletilosti bylo v pěstounské péči. Tato finanční podpora je velice významnou pro dítě, které se v následujícím období pokouší o osamostatnění.

Odměna pěstouna je nejdiskutovanější dávkou pěstounské péče. V rámci svého vývoje prošla různými stádii. Pěstouni, kteří vykonávají činnost pěstouna jako své povolání, musí projít náročnými přípravnými kurzy a psychologickými testy, aby prokázali, že jsou způsobilí vychovávat děti jim svěřené do péče. V tomto případě je zcela neoddiskutovatelné, že odměna jim náleží právem. Avšak při zaměření se na pěstouny vykonávající tzv. „příbuzenskou pěstounskou péči“ je diskutabilní, zda jim náleží odměna ve stejné výši jako pěstounům „profesionálům“. Osoby vykonávající příbuzenskou pěstounskou péči jsou převážně prarodiči dítěte nebo teta/strýc dítěte. Pro dítě je samozřejmě přirozenější a méně stresující být v pěstounské péči u některého z příbuzných, avšak je na pováženu, zda by stát měl formou této dávky dotovat povinnosti rodiny, vyplývající ze zákona o rodině, postarat se o své nezaopatřené děti. Mimo to pěstouni mohou vykonávat výdělečnou činnost bez omezení.

Modelová situace

Stát tedy dotuje rodinné příslušníky dávkami a ti mimo jiné vykonávají výdělečnou činnost např. ve zkráceném pracovním poměru po dobu, po kterou svěřené dítě do pěstounské péče plní povinnou školní docházku. Takový pěstoun je tedy schopen vykonávat zároveň 2 pracovní poměry, protože odměna pěstouna se považuje za plat, a užívat finanční prostředky z těchto obou zaměstnání. V praxi se často setkáváme se situací, kdy nezletilá dívka otěhotní a po porodu dá své narozené dítě do pěstounské péče rodinnému příslušníkovi (např. své matce nebo otci = prarodiči narozeného dítěte). Důvodem neschopnosti nezletilé se starat o dítě může být neukončené vzdělání, osamělost ženy, nedostupnost zázemí pro výchovu narozeného dítěte, protože ona sama je nezaopatřeným dítětem. Vzhledem k minimálnímu testování pěstounů vykonávající příbuzenskou pěstounskou péči je tento krok nejjednodušším řešením pro nezletilou dívku. Výsledkem však je, že prarodič čerpá ze systému dávek pěstounské péče nemalé finanční prostředky za péči o vlastní vnouče a je stále schopen vykonávat výdělečnou činnost, popř. požívat starobní důchod v souběhu s dávkami pěstounské péče. Tento zažitý vzorec se u jisté skupiny obyvatel může opakovat. Kdysi nezletilá matka, která odevzdala vlastní dítě do pěstounské péče svým rodičům, ve svém vyzrálém věku bude vykonávat

pěstounskou péči svým vnoučatům. Výdaje ze státního rozpočtu na dávky pěstounské péče jsou za posledních 12 let prudce rostoucí, viz příloha č. 7 Tab. 10. Jednoduchým opatřením pro eliminaci těchto výdajů je zrušení honorování pěstouna příbuzenské pěstounské péče. Ostatní dávky (příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na úhradu potřeb dítěte a příspěvek při ukončení pěstounské péče) jsou úzce vázané na výdaje spojené s dítětem, proto je smysluplné tyto dávky zachovat a omezit odměňování rodinného příslušníka za plnění si své morální povinnosti postarat se o osobu blízkou.

Výše uvedený radikální krok je v praxi téměř neuskutečnitelný, ale alternativním řešením se nabízí omezení, pokud pěstoun řádně nevychoval své biologické děti, nemůže mu v budoucnu vzniknout nárok na odměnu pěstouna. Pokud pěstoun nemá vlastní děti, není schopen tuto podmínku porušit a odměna mu při výchově jemu svěřených dětí do péče bude náležet. Pokud má vlastní děti a řádně o ně pečuje a mimo to vychovává další jemu svěřené děti do pěstounské péče, poté podmínka není porušena a dávka pěstounovi náleží.

Je k zamyšlení, jestli je opravdu potřebné finančně dotovat pěstouny vykonávající příbuzenskou pěstounskou péči.

4.4 Nepřímá finanční podpora

Podpora výdělečně činných rodičů je eventualitou, kam by měla podpora ze strany státu plynout. Sleva na dani na vyživované dítě je poskytována ve formě slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinací těchto forem. Tato finanční podpora je pro stát nejméně nákladnou, protože výdělečně činní rodiče svojí činností přispívají do systému a odměnou jim za to je menší daňové zatížení. Snížení vypočtené daně je benefit pro ekonomicky aktivní rodiče. Z pohledu veřejných financí je důležité motivovat ekonomicky aktivní obyvatelstvo k výdělečné činnosti. Přínosem pro veřejné finance nejsou jen odvody na pojistném a odvod daně z příjmu výdělečně činné osoby. Druhým a daleko podstatnějším přínosem je, že tyto výdělečně činné osoby budou v důsledku vlastních vydělaných finančních prostředků méně čerpat dávky ze systému SSP a dalších systémů, které zabezpečují nízkopříjmové rodiny.

5 ZÁVĚR

Sociální tematika ve spojitosti s podporou rodin s dětmi nabývá na intenzitě a měla by být prioritou každé moderní společnosti. Rodinná politika v ČR je na vysoké úrovni a finanční podpora poskytovaná rodinám s nezaopatřenými dětmi je velice bohatá. Většina dávek SSP je směřovaná na nízkopříjmové rodiny, popř. rodiny, jejichž členové nejsou výdělečně činní. Naproti tomu dávky plynoucí z nemocenského pojištění a nepřímá finanční podpora se týkají výdělečně činných osob. Rozsah financování rodin s dětmi je ekonomický a společenský problém, který má dopady na veřejné finance. Tyto aspekty byly stěžejními důvody pro zpracování daného tématu.

Cílem diplomové práce bylo zanalyzovat systém dávek poskytovaných rodinám s dětmi včetně jejich historického vývoje, najít případné řešení pro optimalizaci vynaložených finančních prostředků a učinit návrhy na případné změny, které by pomohly efektivně ušetřit veřejné finanční zdroje.

Dílčím cílem bylo zjistit, zda výdaje vynaložené v jednotlivých letech na sledované dávky sociálního zabezpečení mají návaznost na vývoj minimální mzdy a na vývoj průměrné mzdy v národním hospodářství. Data, která jsou obsahem přílohy č. 1, č. 2, č. 7 byla analyzována prostřednictvím jednoduché nebo vícerozměrné lineární regrese. Výpočty regresní statistiky byly provedeny prostřednictvím regresní funkce analýzy dat tabulkového procesoru MS Excel na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Výstupem bylo, že ze všech statisticky testovaných dávek byl RP jedinou dávkou, která nebyla závislá na vývoji minimální nebo průměrné mzdy národního hospodářství v období 2006 až 2018.

Dalším dílčím cílem bylo ověřit, zda pravidla pro ošetřovné nebyla v minulosti nastavena efektivněji a nedochází ke zneužívání dávky v souvislosti s vynaloženými finančními prostředky. Při zkoumání vývoje legislativy upravující PoOČR a OČR bylo zjištěno, že v minulosti byla péče o osobu blízkou, která vyžadovala ze zdravotních důvodů péči jiné osoby, vyplácena za pracovní dny. Avšak zákon č. 187/2006 Sb., v původním znění, ustanovil, že OČR se začalo vyplácet za kalendářní dny. Z výše uvedeného vyplývá, že oprávněný pojištěnec získá náhradu mzdy i za nepracovní dny, ve kterých mu evidentně nevzniká ztráta na výdělku. Doporučením je, aby zaměstnavatel společně s úhrnem příjmů informoval OSSZ o rozvržení pracovní doby oprávněného pojištěnce v období čerpání dávky. Vzhledem ke stále se zvyšujícím výdajům na OČR by výše uvedené doplnění legislativy bylo žádoucí.

Třetím dílčím cílem bylo zjistit, zda dávky péstounské péče jsou nastaveny tak, aby pomáhaly potřebným a nebyly zbytečně zneužívány např. ekonomicky neaktivními osobami,

nebo aby se z určité části ekonomicky aktivních obyvatel nestaly osoby závislé na dávkách poskytovaných systémem. Na základě analýzy legislativy bude možné zhodnotit, zda dávky poskytované ze systému ve stávajícím znění jsou nezbytné. Na základě rozsáhlé argumentace v kapitole 4.3 lze konstatovat, že všechny dávky pěstounské péče vyjma odměny pěstouna jsou nastaveny efektivně a cíleně. Co se týká odměny pěstouna lze pouze doporučit zrušení honorování pěstouna příbuzenské pěstounské péče. Výše uvedený radikální krok je v praxi téměř neuskutečnitelný, ale alternativním řešením se nabízí omezení, pokud pěstoun řádně nevychoval své biologické děti, nemůže mu v budoucnu vzniknout nárok na odměnu pěstouna. Pokud pěstoun nemá vlastní děti, není schopen tuto podmínku porušit a odměna mu při výchově jemu svěřených dětí do péče bude náležet. Pokud má vlastní děti a řádně o ně pečuje a mimo to vychovává další jemu svěřené děti do pěstounské péče, poté podmínka není porušena a dávka pěstounovi náleží. Je k zamyšlení, jestli je opravdu potřebné finančně dotovat pěstouny vykonávající příbuzenskou pěstounskou péči.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ODBORNÉ PUBLIKACE

BARVÍKOVÁ, Jana a Jana PALONCYOVÁ. *Děti, rodiče a domácí násilí: výzkum klientely Acorusu*, z.ú. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2016. 217 stran. ISBN 978-80-7416-245-9.

BARVÍKOVÁ, Jana a Anna ŠTASTNÁ. *Využívání opatření k zachování nebo obnově rodinných vztahů mezi rodiči a dětmi*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2014. 65, 5 s. ISBN 978-80-7416-212-1.

BECK, Petr et al. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením: k 1.5.2012: komentář, právní předpisy*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 447 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-744-7.

BŘESKÁ, N., E. BURDOVÁ, a L. VRÁNOVÁ. *Státní sociální podpora*. 8. aktualiz. a dopl. vyd. Olomouc: ANAG, 2003. 215 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 80-7263-159-4.

BUBLEOVÁ, V. a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 1. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek. 2011. s. 48 ISBN 978-80-87455-03-6

ČERNÁ, J., D. TRINNEROVÁ a A. VACÍK. *Právo sociálního zabezpečení*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 230 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-019-2.

ČERVENKOVÁ, I. *Státní sociální podpora*. Praha: EUROUNION, s.r.o., vydavatelství právnícké a ekonomické literatury. 1995. s. 167. ISBN 80-85858-21-5

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Česká správa sociálního zabezpečení - 25 let*. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, [2015], ©2015. 44 stran. ISBN 978-80-87039-43-4.

Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR. Vydání 1. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. 266 stran. ISBN 978-80-907053-2-6. GREGOROVÁ, Zdeňka a GALVAS, Milan. *Sociální zabezpečení*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 280 s. Edice učebnic Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně; sv. 358. ISBN 80-210-3686-9.

GREGOROVÁ, Zdeňka a Milan GALVAS. *Sociální zabezpečení*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 280 s. Edice učebnic Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně; sv. 358. ISBN 80-210-3686-9.

GREGOROVÁ, Zdeňka et al. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2018. 278 stran. Učebnice Právnícké fakulty MU; sv. č. 538. ISBN 978-80-210-8842-9.

HÖHNE, S., V. KUCHAROVÁ a J. PALONCYOVÁ. *Rodiny s dětmi v České republice: sociodemografická struktura, finanční a materiální podmínky*. 1. vydání. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2016. 176, 5 stran. ISBN 978-80-7416-246-6.

HÖHNE, s., *Podpora rodin s dětmi a vliv finančních transferů na formu rodinného soužití*. 1. vydání. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 2010. s 66. ISBN 978-80-7416-063-9

HOLUB, M., M. ŠLAPÁK a J. HYZL. *Alternativní formy podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2010. 111, 7 s. ISBN 978-80-7416-062-2.

HOLUB, Martin a kol. *Teoretické možnosti podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2010. 66, 7 s. ISBN 978-80-7416-063-9.

CHVÁTALOVÁ, I. a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk. 2012. s.290 ISBN 978-80-7380-374-2

KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2007. s. 191 ISBN 978-80-7179-620-6

KOLDINSKÁ, Kristina a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7., podstatně přepracované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. xxvi, 289 stran. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-692-0.

KUCHAŘOVÁ, V., J. PALONCYOVÁ a K. JANUROVÁ. *Zabezpečení životních podmínek dětí v rodinách*. 1. vydání. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2016. 194, 5 stran. ISBN 978-80-7416-252-7.

MACELA, Miloslav. *Krátkodobá pěstounská péče: historie, praxe, perspektivy*. Brno: Sdružení pěstounských rodin z.s., [2019], ©2019. 126 stran. ISBN 978-80-270-5529-6.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. ČESKÁ REPUBLIKA. *Státní sociální podpora : stručný průvodce dávkami státní sociální podpory*. 1.vyd. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005. 69 s. ISBN 80-86878-28-7.

POTŮČEK, Martin et al. *Public policy: a comprehensive introduction*. First English edition. Prague: Karolinum Press, 2017. 307 stran. ISBN 978-80-246-3556-9.

SPIRIT, Michal a kol. *Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 414 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-189-2.

Státní sociální podpora: stručný průvodce dávkami státní sociální podpory = State social support: a brief guide to state social support benefits in the Czech Republic. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005. 69 s. ISBN 80-86878-28-7.

TRÖSTER, P. a kol., *Právo sociálního zabezpečení*. 6 podstatně přepracování a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck. 2013 s. 320. ISBN 978-80-7400-473-5

VESELÝ, Jiří a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Linde Praha, 2013. 311 s. ISBN 978-80-7201-915-1.

VOJTÍŠEK, Petr. *Princip solidarity ve financování služeb sociální péče*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. 135 s. ISBN 978-80-246-3709-9.

ŠUBRT, Bořivoj. *Abeceda mzdové účetní*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2017. 632 s. ISBN 978-80-7554-062-1.

ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

ODBORNÉ ČASOPISY

Odborný měsíčník. *Mzdová účetní*. Olomouc: ANAG, 2017. ISSN 1211-1430.

Odborný měsíčník ČSSZ. *Národní pojištění*. Olomouc: ANAG, 2017. ISSN 0323-2395.

ZÁKONY

Zákon č. 54 ze dne 30. listopadu 1956, o nemocenském pojištění zaměstnanců. In: Sbírka zákonů České republiky. 1956, částka 29, s. 0123. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=54/1956&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 16 ze dne 26. března 1959, kterým se mění a doplňuje zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců. In: Sbírka zákonů České republiky. 1959, částka 9, s. 0061. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=16/1959&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině. In: Sbírka zákonů České republiky. 1963, částka 53, s. 0339. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 58 ze dne 25. března 1964 o zvýšení péče o těhotné ženy a matky. In: Sbírka zákonů České republiky. 1964, částka 26, s. 0348. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=58/1964&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 87 ze dne 27. června 1968 o změnách v nemocenském pojištění a v nemocenské péči. In: Sbírka zákonů České republiky. 1968, částka 27, s. 0245. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=87/1968&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 88 ze dne 27. června 1968 o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění. In: Sbírka zákonů České republiky. 1968, částka 27, s. 0248. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=88/1968&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Nařízení č. 98 ze dne 1971 o zvýšení podpory při narození dítěte. In: Sbírka zákonů České republiky. 1971, částka 134, s. 0529. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=98/1971&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 107 ze dne 8. října 1971 o mateřském příspěvku. In: Sbírka zákonů České republiky. 1971, částka 29, s. 0555. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=107/1971&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 99 ze dne 14. prosince 1972 o zvýšení přídavků na děti a výchovného. In: Sbírka zákonů České republiky. 1972, částka 29, s. 0578. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=99/1972&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 50 ze dne 26. dubna 1973 o pěstounské péči. In: Sbírka zákonů České republiky. 1973, částka 15, s. 0145. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=50/1973&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Nařízení č. 68 ze dne 29. května 1980, kterým se zvyšují částky příspěvku na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči. In: Sbírka zákonů České republiky. 1980, částka 18, s. 291. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=68/1980&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákonné opatření č. 8 ze dne 27. ledna 1982 o zvýšení mateřského příspěvku a o změnách v nemocenském zabezpečení. In: Sbírka zákonů České republiky. 1982, částka 2, s. 0029. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=8/1982&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 57 ze dne 20. června 1984 o některých změnách v nemocenském zabezpečení pracujících. In: Sbírka zákonů České republiky. 1984, částka 12, s. 0312. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=57/1984&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 109 ze dne 13. listopadu 1984 o změnách v nemocenském zabezpečení. In: Sbírka zákonů České republiky. 1984, částka 23, s. 0552. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=109/1984&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 110 ze dne 13. listopadu 1984 o změnách zákona o mateřském příspěvku. In: Sbírka zákonů České republiky. 1984, částka 23, s. 0553. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=110/1984&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Nařízení č. 112 ze dne 15. listopadu 1984 o zvýšení některých sociálních dávek na děti. In: Sbírka zákonů České republiky. 1984, částka 23, s. 0555. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=112/1984&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 50 ze dne 23. června 1987 o změnách zákona o mateřském příspěvku. In: Sbírka zákonů České republiky. 1987, částka 12, s. 0366. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=50/1987&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 51 ze dne 23. června 1987 o změnách v nemocenském zabezpečení. In: Sbírka zákonů České republiky. 1987, částka 12, s. 0368. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=51/1987&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 180 ze dne 4. května 1990 o změnách předpisů o nemocenském a sociálním zabezpečení a mateřském příspěvku a některých dalších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1990, částka 32, s. 0754. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=180/1990&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 382 ze dne 18. září 1990 o rodičovském příspěvku. In: Sbírka zákonů České republiky. 1990, částka 65, s. 1394. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=382/1990&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 389 ze dne 18. září 1990 o dani z příjmů obyvatelstva. In: Sbírka zákonů České republiky. 1990, částka 66, s. 1426. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=389/1990&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 463 ze dne 29. října 1991 o životním minimu. In: Sbírka zákonů České republiky. 1991, částka 90, s. 2210. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=463/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 117 ze dne 4. března 1992, kterým se mění a doplňuje zákon č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku In: Sbírka zákonů České republiky. 1992, částka 29, s. 0669. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=117/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 118 ze dne 4. března 1992, kterým se mění a doplňuje zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, ve znění zákona č. 58/1984 Sb. In: Sbírka zákonů České republiky. 1992, částka 29, s. 0700. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=118/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 286 ze dne 28. dubna 1992 o daních z příjmů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1992, částka 60, s. 1601. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=286/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 592 ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. In: Sbírka zákonů České republiky. 1991, částka 119, s. 3558. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=592/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 586 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1992, částka 117, s. 3473. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=586/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Nařízení č. 154 ze dne 5. května 1993 o zvýšení některých sociálních dávek. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 40, s. 778. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=154/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 266 ze dne 13. října 1993, kterým se mění a doplňuje zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 66, s. 1362. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=266/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 308 ze dne 3. prosince 1993, kterým se mění a doplňuje zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 32/1957 Sb., o nemocenské péči v ozbrojených silách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 88/1968 Sb., o podloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 78, s. 1713. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=308/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 307 ze dne 3. prosince 1993, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 78, s. 1698. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=307/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 323 ze dne 3. prosince 1993, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., zákona č. 96/1993 Sb., zákona č. 157/1993 Sb. a zákona č. 196/1993 Sb., zákon České národní rady č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb. a zákona č. 157/1993 Sb., a zákon České národní rady č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění zákona č. 157/1993 Sb. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 81, s. 1761. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=323/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 37 ze dne 22. ledna 1993 Sb. o změnách v nemocenském a sociálním zabezpečení a některých pracovněprávních předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 11, s. 209. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=37/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Nařízení č. 336 ze dne 22. prosince 1993, kterým se zvyšují částky životního minima a některé sociální dávky. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 85, s. 1830. Dostupný také z:

https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=336/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Nařízení č. 143 ze dne 15. června 1994 o zvýšení rodičovského příspěvku a podpory při narození dítěte. In: Sbírka zákonů České republiky. 1994, částka 45, s. 1363. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=143/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 182 ze dne 8. září 1994, kterým se zvyšuje státní vyrovnávací příspěvek nezaopatřeným dětem a některé další sociální dávky. In: Sbírka zákonů České republiky. 1994, částka 59, s. 1954. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=182/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Nařízení č. 245 ze dne 7. prosince 1994, kterým se zvyšují částky životního minima a dávky péstounské péče. In: Sbírka zákonů České republiky. 1994, částka 72, s. 2404. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=245/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 259 ze dne 8. prosince 1994, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1994, částka 76, s. 2465. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=259/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In: Sbírka zákonů České republiky. 1995, částka 31, s. 1634. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=117/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 118 ze dne 26. května 1995, kterým se mění a doplňují některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o státní sociální podpoře. In: Sbírka zákonů České republiky. 1995, částka 31, s. 1654. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=118/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 149 ze dne 29. června 1995, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon České národní rady č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 185/1991 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1995, částka 39, s. 1394. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=149/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In: Sbírka zákonů České republiky. 1995, částka 41, s. 1986. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=155/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Sdělení č. 314 ze dne 12. listopadu 1996 o sjednání Programu výměn v oblasti kultury, školství a vědy mezi vládou České republiky a vládou Lucemburského velkovévodství na léta 1997 – 1999. In: Sbírka zákonů České republiky. 1996, částka 93, s. 4320. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=314/1996&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 210 ze dne 31. července 1997, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1997,

částka 74, s. 4481. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=210/1997&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 242 ze dne 17. září 1997, kterým se mění a doplňuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění některých dalších zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1997, částka 82, s. 4470. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=242/1997&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 91 ze dne 3. dubna 1998, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1998, částka 34, s. 1998. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=91/1998&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 158 ze dne 18. června 1998, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1998, částka 55, s. 6738. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=158/1998&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Sdělení č. 103 ze dne 26. listopadu 1998 o sjednání Protokolu k Dohodě o dovozu vzdělávacích, vědeckých a kulturních materiálů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1998, částka 35, s. 5328. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=103/1998&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 333 ze dne 17. prosince 1998, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1998, částka 110, s. 9394. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=333/1998&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 61 ze dne 11. března 1999, kterým se mění zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 32/1957 Sb., o nemocenské péči v ozbrojených silách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 26, s. 2234. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=61/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 221 ze dne 14. září 1999 o vojácích z povolání. In: Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 76, s. 3722. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=221/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 111, s. 7662. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=259/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 256 ze dne 29. června 2001 o pohřebnictví a o změně některých zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2001, částka 98, s. 5669. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=256/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 271 ze dne 10. července 2001, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2001, částka

104, s. 6446. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=271/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Vyhláška č. 288 ze dne 25. srpna 2003, kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání. In: Sbírka zákonů České republiky. 2003, částka 97, s. 4843. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=271/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 361 ze dne 23. září 2003 o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2003, částka 121, s. 5850. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=361/2003&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 453 ze dne 6. listopadu 2003, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2003, částka 150, s. 7442. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=453/2003&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 315 ze dne 29. dubna 2004, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 104, s. 6452. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=315/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 237 ze dne 1. října 2004, kterým se v souvislosti s přijetím zákona o dani z přidané hodnoty mění některé zákony a přijímají některá další opatření a mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění zákona č. 479/2003 Sb., a zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 78, s. 5012. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=237/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 669 ze dne 9. prosince 2004, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 228, s. 11951. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=669/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 204 ze dne 3. května 2005, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2005, částka 74, s. 3913. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=204/2005&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 168 ze dne 23. března 2005, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2005, částka 62, s. 3639. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=168/2005&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 64, s. 2330. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=187/2005&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 84, s. 3146. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=262/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 110 ze dne 14. března 2006 o životním a existenčním minimu. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 37, s. 1300. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=110/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 113 ze dne 14. března 2006, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 37, s. 1344. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=113/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 108 ze dne 14. června 2006 o sociálních službách. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 37, s. 1257. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 111 ze dne 14. března 2006 o pomoci v hmotné nouzi. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 37, s. 1305. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=111/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 112 ze dne 14. března 2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o životním a existenčním minimu a zákona o pomoci v hmotné nouzi. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 37, s. 1329. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=112/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 134 ze dne 14. března 2006, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 46, s. 1605. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=134/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 261 ze dne 2007 o stabilizaci veřejných rozpočtů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2007, částka 85, s. 3154. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=261/2007&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 213 ze dne 18. července 2007, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře pozdějších předpisů, zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 29/2007 Sb. In: Sbírka zákonů České republiky. 2007, částka 6, s. 2501. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=213/2007&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 414 ze dne 31. října 2008, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2008, částka 135, s. 6899. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=414/2008&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 362 ze dne 5. října 2009, kterým se mění některé zákony v souvislosti s návrhem zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2010. In: Sbírka zákonů České republiky. 2009, částka 115, s. 5126. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=362/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 347 ze dne 12. listopadu 2010, kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. In: Sbírka zákonů České republiky. 2010, částka 127, s. 4752. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=347/2010&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 166 ze dne 13. dubna 2010, kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 362/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s návrhem zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2010. In: Sbírka zákonů České republiky. 2010, částka 58, s. 2087. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=166/2010&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 329 ze dne 13. října 2011 o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 115, s. 3970. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=329/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Vyhláška č. 388 ze dne 29. listopadu 2011 o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. In: Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 136, s. 2330. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=388/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 73 ze dne 9. února 2011 o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 29, s. 778. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=73/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 366 ze dne 2011, kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 128, s. 4606. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=366/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Vyhláška č. 270 ze dne 7. září 2011, kterou se mění vyhláška č. 428/2010 Sb., stanovící okruh cizinců, kteří mohou pobývat v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území České republiky pouze na základě uděleného letištního průjezdního víza. In: Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 96, s. 3330. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=270/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 458 ze dne 20. prosince 2011 o změně zákonů související se zřízením jednoho inkasního místa a dalších změnách daňových a pojistných zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 158, s. 6082. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=458/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 89 ze dne 3. března 2012 občanský zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 2012, částka 33, s. 1026. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 401 ze dne 5. září 2012, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2014, částka 107, s. 3048. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=401/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 253 ze dne 22. října 2014, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2014, částka 107, s. 3048. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=253/2014&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 148 ze dne 19. dubna 2017, kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2017, částka 52, s. 1425. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=148/2017&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 200 ze dne 8. června 2017, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2017, částka 72, s. 2057. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=200/2017&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 259 ze dne 20. července 2017, kterým se mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2017, částka 90, s. 2775. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=259/2017&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 92 ze dne 23. května 2018, kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sbírka zákonů České republiky. 2018, částka 47, s. 1194. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=92/2018&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

EUR-Lex: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení Text s významem pro EHP a Švýcarsko. [on-line]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32004R0883>

EUR-Lex: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie Text s významem pro EHP. [on-line]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32011R0492>

SEZNAM ZKRATEK

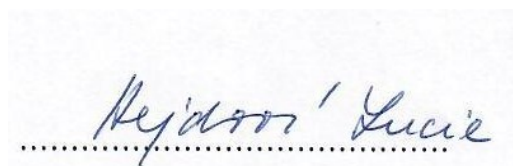
ČR	Česká republika
DP	diplomová práce
DPC	dohoda o pracovní činnosti
DPP	dohoda o provedení práce
DVZ	denní vyměřovací základ
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
PoOČR	Podpora při ošetřování člena rodiny
PPM	peněžitá pomoc v mateřství
OČR	Ošetřovné
ZMR	zaměstnání malého rozsahu

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB – TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB – TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB – TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB – TUO, v případě zájmu její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB – TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB – TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 30. června 2019

A handwritten signature in blue ink, reading "Hejdová Lucie", written over a horizontal dotted line.

Ing. Lucie Hejdová